

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΠΑΤΡΩΝ

ΣΧΟΛΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**ΤΑ ΦΩΝΟΛΟΓΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΣΤΗΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΤΗΣ
ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΑΣ ΣΕ ΠΑΙΔΙΑ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ**

**PHONOLOGICAL CHARACTERISTICS IN MORPHOLOGICAL
PRODUCTION OF GREEK SPEAKING PRE – SCHOOL AGED
CHILDREN**

ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΕΣ: Αρετίνη Χριστίνα

Παπαδάκη Μαρία

Χριστοπούλου Χριστίνα

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ: Γερονίκου Ελευθερία

ΠΑΤΡΑ 2014

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	2
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ ΚΑΙ ΣΧΗΜΑΤΩΝ.....	4
ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	6
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	7
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 – ΕΙΣΑΓΩΓΗ	11
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 – ΘΕΩΡΗΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	14
2.1 Λόγος και Ομιλία	14
2.2 Γλωσσική Ανάπτυξη	15
2.2.1 Η επίδραση του φύλου στη γλωσσική ανάπτυξη.....	15
2.3 Φωνολογική Ανάπτυξη	16
2.3.1 Φωνολογική Αντίληψη	16
2.3.2 Φωνολογική Παραγωγή	17
2.3.2.1 Φωνολογικές Διεργασίες	22
2.3.2.2 Η επίδραση των φωνολογικών διεργασιών στη μορφολογία.....	23
2.3.3 Τονισμός	24
2.4 Ανάπτυξη Γραμματικής	25
2.4.1 Κατάκτηση της σύνταξης και της μορφολογίας σε παιδιά με φυσιολογική ανάπτυξη	26
2.4.2 Μορφολογία	28
2.4.3 Σχέση Μορφολογίας – Φωνολογίας / Μορφοφωνολογία	30
2.4.4 Αλληλεπιδράσεις μεταξύ μορφολογίας και μορφολογίας	31
2.4.5 Θεωρίες για την αλληλεπίδραση της μορφολογίας και της φωνολογίας	33
2.5 Συμπεράσματα	35

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 – ΕΡΕΥΝΑ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ	37
3.1 Στόχοι και υποθέσεις έρευνας	37
3.2 Σημαντικότητα έρευνας	37
3.3 Συμμετέχοντες	38
3.4 Υλικό	40
3.5 Μέσα χορήγησης του τεστ	42
3.6 Διαδικασία χορήγησης του τεστ	42
3.7 Καταγραφή και βαθμολόγηση των αποτελεσμάτων	43
3.8 Στατιστική ανάλυση των αποτελεσμάτων	45
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 – ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ	46
4.1 Ανάλυση μέσων όρων απαντήσεων παιδιών.....	46
4.2 Στατιστική ανάλυση των ερευνητικών ερωτημάτων.....	57
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 – ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ	112
5.1 Περιορισμοί	116
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ	117
Παράρτημα 1 Έντυπο συγκατάθεσης εκπαιδευτικών προσχολικής αγωγής	118
Παράρτημα 2 Έντυπο δήλωσης γονικής συγκατάθεσης	119
Παράρτημα 3 Έντυπο συγκατάθεσης Κοινωνικού Οργανισμού Δήμου Πατρέων	120
Παράρτημα 4 Βεβαίωση γραμματείας του τμήματος Λογοθεραπείας	121
Παράρτημα 5 Παραδείγματα από το τεστ χορήγησης.....	122
Παράρτημα 6: Ενδεικτικά δείγματα απαντήσεων παιδιών διαφορετικής ηλικιακής ομάδας	125
Παράρτημα 7: Πίνακας αποτελεσμάτων	129
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	138

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ ΚΑΙ ΣΧΗΜΑΤΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Πίνακας 2.1: Ηλικίες κατάκτησης των φωνημάτων της Νέας Ελληνικής	19
Πίνακας 2.2: Ηλικίες κατάκτησης των συμπλεγμάτων της Νέας Ελληνικής	19
Πίνακας 2.3: Τα φωνήεντα της Νέας Ελληνικής	19
Πίνακας 2.4: Τα σύμφωνα της Νέας Ελληνικής	20
Πίνακας 2.5: Στάδια Φωνολογικής Εξέλιξης	21

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Πίνακας 3.1: Κατανομή συμμετεχόντων σύμφωνα με το φύλο	38
Πίνακας 3.2: Κατανομή συμμετεχόντων σύμφωνα με την ηλικία	39
Διάγραμμα 3.1: Ποσοστό αγοριών και κοριτσιών που συμμετείχαν στην έρευνα	39
Διάγραμμα 3.2: Ποσοστό παιδιών που συμμετείχαν σε κάθε ηλικιακή ομάδα	40
Σχήμα 3.1: Οι κατηγορίες του τεστ χορήγησης ως προς την κατανόηση	41
Σχήμα 3.2: Οι κατηγορίες του τεστ χορήγησης ως προς την παραγωγή	41

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Γράφημα 4.1: Ανάλυση απαντήσεων συμμετεχόντων στην κατηγορία « Κατανόηση μορφολογίας» στις τέσσερις καταλήξεις (-ου, -ιου, -ων, -ιων) σύμφωνα με την ηλικία τους	47
Γράφημα 4.2: Ανάλυση απαντήσεων συμμετεχόντων στην κατηγορία «Παραγωγή μετά από εκμαίευση απαντήσεων/μορφολογία» στις τέσσερις καταλήξεις (-ου, -ιου, -ων, -ιων) σύμφωνα με την ηλικία τους	48
Γράφημα 4.3: Ανάλυση απαντήσεων συμμετεχόντων στην κατηγορία «Παραγωγή μετά από εκμαίευση / φωνολογία» στις τέσσερις καταλήξεις (-ου, -ιου, -ων, -ιων) σύμφωνα με την ηλικία τους	49
Γράφημα 4.4: Ανάλυση απαντήσεων συμμετεχόντων στην κατηγορία «Παραγωγή με μίμηση / μορφολογία» στις τέσσερις καταλήξεις (-ου, -ιου, -ων, -ιων) σύμφωνα με την ηλικία τους	51
Γράφημα 4.5: Ανάλυση απαντήσεων συμμετεχόντων στην κατηγορία «Παραγωγή με μίμηση / φωνολογία» στις τέσσερις καταλήξεις (-ου, -ιου, -ων, -ιων) σύμφωνα με την ηλικία τους	53
Γράφημα 4.6: Ανάλυση απαντήσεων συμμετεχόντων στην κατηγορία «Α-Μ / μορφολογία» στις τέσσερις καταλήξεις (-ου, -ιου, -ων, -ιων) σύμφωνα με την ηλικία τους	54

Γράφημα 4.7: Ανάλυση απαντήσεων συμμετεχόντων στην κατηγορία «Α-Μ / φωνολογία» στις τέσσερις καταλήξεις (-ου, -ιου, -ων, -ιων) σύμφωνα με την ηλικία του	56
Γράφημα 5.1: Ανάλυση απαντήσεων συμμετεχόντων ηλικιακής ομάδας 2,5 – 3,0 σε όλες τις κατηγορίες	116
Γράφημα 5.2: Ανάλυση απαντήσεων συμμετεχόντων ηλικιακής ομάδας 3,1-3,5 σε όλες τις κατηγορίες	116
Γράφημα 5.3: Ανάλυση απαντήσεων συμμετεχόντων ηλικιακής ομάδας 3,6-4,0 σε όλες τις κατηγορίες	117
Γράφημα 5.4: Ανάλυση απαντήσεων συμμετεχόντων ηλικιακής ομάδας 4,1-4,5 σε όλες τις κατηγορίες	117
Γράφημα 5.5: Ανάλυση απαντήσεων συμμετεχόντων ηλικιακής ομάδας 4,6-5,0 σε όλες τις κατηγορίες	118
Γράφημα 5.6: Ανάλυση απαντήσεων συμμετεχόντων ηλικιακής ομάδας 5,1-5,5 σε όλες τις κατηγορίες	118

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε την υπεύθυνη καθηγήτρια μας, την κ. Γερονίκου Ελευθερία, για την ανάθεση της συγκεκριμένης πτυχιακής εργασίας και την πολύτιμη βοήθεια της στην εκπόνησή της. Επίσης, της οφείλουμε ένα μεγάλο ευχαριστώ για την συνέπειά της και την άμεση ανταπόκρισή της σε όλα τα ζητήματα που προέκυψαν κατά την διάρκεια της εργασίας μας από την αρχή μέχρι την ολοκλήρωσή της.

Ακόμη, θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε την διευθύντρια του Κοινωνικού Οργανισμού Δήμου Πατρέων, από την οποία λάβαμε την έγκριση για να μπορέσουμε να επισκεφθούμε τους παιδικούς σταθμούς και να πραγματοποιήσουμε την έρευνα μας.

Δεν θα μπορούσαμε να παραλείψουμε το προσωπικό των παιδικών σταθμών, καθώς και τις διευθύντριες, για την άριστη συνεργασία και την προθυμία τους να μας βοηθήσουν και να διευκολύνουν το έργο μας. Επιπλέον, οφείλουμε να λάβουμε υπόψη μας, όλα τα παιδιά, τα οποία συμμετείχαν στην εργασία με μεγάλη προθυμία, και που χωρίς αυτά δεν θα ήταν δυνατή η πραγματοποίησή της, όπως και στους γονείς τους που μας εμπιστεύθηκαν και έδωσαν τη συγκατάθεσή τους για τη συμμετοχή των παιδιών τους σε αυτή την έρευνα.

Τέλος, ένα μεγάλο ευχαριστώ προς τις οικογένειες και τους συγγενείς μας για την υπομονή και την αγάπη που μας έδειξαν καθ' όλη τη διάρκεια της συγγραφής της πτυχιακής μας εργασίας, καθώς και για την υποστήριξή τους τα τέσσερα αυτά έτη σπουδών μας.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα μελέτη εξετάζει τον τρόπο με τον οποίο πραγματώνονται τα φωνολογικά χαρακτηριστικά στην παραγωγή των μορφημάτων σε παιδιά προσχολικής ηλικίας. Συγκεκριμένα, την ημιφωνοποίηση (φωνολογικό χαρακτηριστικό) κατά την παραγωγή γενικής πτώσης ουδέτερων ουσιαστικών σε ενικό και πληθυντικό αριθμό. Στην βιβλιογραφία υπάρχουν αρκετά δεδομένα σχετικά με την αλληλεπίδραση της μορφολογίας με την φωνολογία. Ωστόσο, δεν υπάρχουν έρευνες που να εστιάζονται στη γενική κτητική.

Ο κύριος στόχος της μελέτης ήταν η ανάλυση της σχέσης μεταξύ της μορφολογίας και της φωνολογίας μέσω παραγωγής φράσεων στην γενική κτητική. Για την διεκπεραίωση της έρευνας συλλέχθηκαν δείγματα έξι ηλικιακών ομάδων 2,5 έως 5,5 τα οποία ήταν ισάριθμα (n=15). Αναλυτικότερα, κάθε ένα δείγμα ανήκε σε διαφορετικό ηλικιακό εξάμηνο.

Χρησιμοποιήθηκαν δύο ομάδες ουσιαστικών που διαφέρουν ως προς την παρουσία ημιφωνοποίησης ή όχι. Για παράδειγμα, στο σχηματισμό μωρού – μωρών δεν υπάρχει ημιφωνοποίηση, ενώ στο σχηματισμό παιδιού – παιδιών υπάρχει. Οι απαντήσεις των παιδιών βαθμολογήθηκαν: α) ως προς την παραγωγή του μορφήματος (κατάληξη –ου, -ων) και β) ως προς το φωνολογικό χαρακτηριστικό της ημιφωνοποίησης (όπου αυτό απαιτείται).

Παρακάτω αναφέρονται τα ερευνητικά ερωτήματα που τέθηκαν. 1. Αν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά ως προς την παραγωγή μετά από εκμαίευση της μορφολογίας στα ουσιαστικά με κατάληξη –ου και –ιου. Το ίδιο ερώτημα τέθηκε και στα ουσιαστικά του πληθυντικού με κατάληξη –ων/-ιων. 2. Αν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά μεταξύ της κατανόησης και της παραγωγής μετά από εκμαίευση της μορφολογίας. 3. Αν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στην κατανόηση και παραγωγή της μορφολογίας ως προς την ηλικία. 4. Αν παρατηρείται στατιστικά σημαντική διαφορά στην κατανόηση και παραγωγή της μορφολογίας ως προς το φύλο. Στη συνέχεια τέθηκαν τα υποερωτήματα σχετικά με το α. αν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά ως προς την παραγωγή μετά από εκμαίευση και την παραγωγή μετά από μίμηση (μορφολογία και φωνολογία) και β. αν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά μεταξύ παιδιών μικρότερης και μεγαλύτερης ηλικίας στη διαφορά A-M (μορφολογία και φωνολογία). 5. Αν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά της κατανόησης και της παραγωγής της μορφολογίας ως προς τον αριθμό (ενικός – πληθυντικός).

Στο πρώτο ερευνητικό ερώτημα τα αποτελέσματα έδειξαν πως υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στην παραγωγή μετά από εκμαίευση της μορφολογίας των ουσιαστικών ενικού και πληθυντικού αριθμού με καταλήξεις –ου, –ιου (Mean Difference 6,167) και –ων, -ιων (Mean Difference 8,970), με τις καταλήξεις –ιου και –ιων αντίστοιχα να υπερισχύουν. Επομένως, συμπεραίνεται ότι τα φωνολογικά χαρακτηριστικά επηρεάζουν τη μορφολογία, τόσο αυθόρμητα όσο και με μίμηση.

Το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα κατέληξε στο ότι στην παραγωγή μετά από εκμαίευση της μορφολογίας και στην κατανόηση των ουσιαστικών σε όλες τις καταλήξεις δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά. Αυτό σημαίνει ότι οι δύο αυτές μεταβλητές δεν εξαρτώνται η μία από την άλλη.

Στο τρίτο ερευνητικό ερώτημα που αφορά στην κατανόηση σε σχέση με την ηλικία συμπεραίνεται ότι η κατάληξη –ου είναι η μόνη, η οποία παρουσιάζει στατιστικά σημαντική διαφοροποίηση καθώς τα παιδιά μεγαλώνουν. Αντίθετα, οι υπόλοιπες τρεις καταλήξεις (-ιου, -ων, -ιων) φαίνεται να μην εξαρτώνται από την ηλικία. Παρόμοιο αποτέλεσμα προέκυψε και στην παραγωγή μετά από εκμαίευση της μορφολογίας.

Στο τέταρτο ερευνητικό ερώτημα, που σχετίζεται με την κατανόηση ως προς το φύλο, τα αποτελέσματα έδειξαν πως και οι τέσσερις καταλήξεις των ουσιαστικών δεν επηρεάζονται από το φύλο του παιδιού. Το ίδιο αποτέλεσμα προέκυψε και ως προς την παραγωγή μετά από εκμαίευση της μορφολογίας.

Στο πέμπτο ερευνητικό ερώτημα, όσον αφορά στην παραγωγή μετά από εκμαίευση της μορφολογίας/φωνολογίας και της παραγωγής της μορφολογίας/φωνολογίας μετά από μίμηση φαίνεται να μην υπάρχει εξάρτηση της μίας μεταβλητής από την άλλη στις καταλήξεις του ενικού αριθμού, σε αντίθεση με τον πληθυντικό αριθμό, όπου η παραγωγή μετά από εκμαίευση εξαρτάται από την παραγωγή μετά από μίμηση, με την παραγωγή μετά από μίμηση να υπερισχύει. Ακόμα, μελετώντας τη διαφορά της παραγωγής μετά από εκμαίευση της μορφολογίας/φωνολογίας και της παραγωγής μετά από μίμηση της μορφολογίας/φωνολογίας (διαφορά A-M) σε σχέση με την ηλικία συμπεραίνουμε πως σε καμία κατάληξη ενικού ή πληθυντικού αριθμού δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά. Αυτό οδηγεί στο γεγονός ότι η μεταβλητή αυτή δεν εξαρτάται από την ηλικία.

Στο έκτο ερευνητικό ερώτημα, τα αποτελέσματα που προέκυψαν και αφορούν στην κατανόηση των ουσιαστικών με καταλήξεις -ου, -ων (δηλαδή ενικός και πληθυντικός αριθμός) υποδεικνύουν ότι υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά. Αυτό σημαίνει ότι η απόδοση των παιδιών σχετίζεται με τον αριθμό στον οποίο βρίσκονται τα ουσιαστικά. Επιπλέον, στις καταλήξεις -ου και -ων της παραγωγής μετά από εκμαίευση της μορφολογίας τα παιδιά φαίνεται να αντιμετωπίζουν τον ίδιο βαθμό δυσκολίας και στις δύο αυτές καταλήξεις. Τέλος, και στις καταλήξεις -ιου και -ιων φάνηκε να μην εντοπίζεται εξάρτηση της παραγωγής μετά από εκμαίευση και της κατανόησης.

Η παρούσα μελέτη μπορεί να αποτελέσει την αρχή για την πραγματοποίηση παρόμοιων μελλοντικών ερευνών, με σκοπό την περαιτέρω διερεύνηση της αλληλεπίδρασης της φωνολογίας και της μορφολογίας και πιο αναλυτικά την επίδραση των φωνολογικών χαρακτηριστικών στην παραγωγή της μορφολογίας.

ABSTRACT

The current study seeks to examine the way in which the phonological features are realised in the production of morphemes in children of the preschool age. Specifically, the imifonopiiisi (phonological feature) at the production of general possessive of neuter nouns in singular and plural. In the literature there are enough data related to the interaction of phonology and morphology. However, there are no studies that focus on the general possessive.

The main objective of the study was to analyze the relationship between the morphology and the phonology through the production of phrases in the general possessive. For the conduction of the research, samples were collected of six age groups from 2.5 to 5.5, which were of an equal number (n = 15). More specifically, each sample belonged to a different age half.

Were used two teams of nouns that differ as for the presence imifonopiiisi or not. The answers of children were marked: a) as for the production of morpheme and b) as for the phonological characteristic in imifonopiiisi (where this is required).

The categories which were included for the granting of the test are the followings: spontaneous production/morphology, spontaneous production/phonology, production with imitation/morphology, production with imitation/phonology, comparison between the spontaneous production and the production with imitation/morphology, comparison between the spontaneous production and the production with imitation/phonology and, finally, understanding of morphology. The test had as purpose the spontaneous production of phrases in each category separately. When this was not feasible, it was becoming pursuit of the production-target through the imitation.

Below, there are listed the research questions that were posed: 1) if there is a statistically significant difference in the spontaneous production of the morphology in nouns with suffix in -ou and in -iou. 2) If there is a statistically significant difference between the understanding and the spontaneous production of the morphology. 3) If there is a statistically significant difference in the comprehension and the production of the morphology as to the age. 4) If it is observed a statistically significant difference in the comprehension and the production of the morphology as to the sex. Then they raised the sub questions concerning: a) if there is a statistically significant difference as to the spontaneous production and the production after the imitation (morphology and phonology) and b) if there is a statistically significant difference between children of younger and of older age in the difference A to M (phonology and morphology). 5) If there is a statistically significant difference in the comprehension and the production of the morphology as to the number (singular - plural).

In the first research question, the results showed that there is a statistically significant difference in the spontaneous production of the morphology of the nouns of singular and of plural number with suffix in -ou, -iou (Mean Difference 6,167) and -on, -ion (Mean Difference 8,970), with the suffix of -iou and -ion respectively prevail. Therefore, it is concluded that the phonological characteristics affect the morphology, both spontaneously and by imitation.

The second research question concluded that in the spontaneous production of the morphology and in the understanding of the nouns in all suffixes there is no statistically significant difference. This means that the two variables are not depending on each other.

At the third research question which concerns the understanding in relation to the age, it is concluded that the suffix -ou is the only one that shows statistically significant differences as children grow. In contrast, the other three suffixes (-iou,-on,-ion) seems that are not depending from the age. A similar result occurred and in the spontaneous production of the morphology.

At the fourth research question, which is related to the understanding of the sex, the results have showed that all four suffixes of the nouns are not affected by the sex of the child. The same result occurred and as to the spontaneous production of the morphology.

At the fifth research question, regarding the spontaneous production of the morphology / phonology and the production of the morphology/phonology after imitation it appears not to influence each other in the singular number, in contrast to the plural number, where the spontaneous production depends on the production after the imitation, with the production after imitation respectively prevail. Yet, by studying the difference of the spontaneous production of the morphology/phonology and the production after the imitation of the morphology/phonology (difference A-M), in relation to the age, we conclude that in none suffix of the singular or plural number there is any statistically significant difference. This leads to the fact that this variable does not depend on the age.

At the sixth research question, the results that came out, and concern the understanding of the nouns with suffixes in -ou,-on (i.e. singular and plural number) are indicating that there is a statistically significant difference. This means that the performance of the children is associated with the number in which there are the nouns. Furthermore, in the suffixes -ou and -on of the spontaneous production of the morphology the kids seem to face the same degree of difficulty in both suffixes. Finally, and in the suffixes -iou and -ion it seemed no to be localized a dependence of the spontaneous production and the understanding.

The present study may be the beginning for the realization of similar future studies, with purpose to further investigate the interaction of the phonology and the morphology and in more detail the effect of the phonological characteristics at the production of the morphology.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 – ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Κατά την προσχολική περίοδο σύμφωνα με την Abbadie (1978) η εξέλιξη της γλώσσας παίζει πρωταρχικό ρόλο στην ανάπτυξη της παιδικής σκέψης, η οποία περνά από διάφορα στάδια σε πορεία εξελικτική για να φτάσει στα επιθυμητά αποτελέσματα. Η γλώσσα και ο λόγος του παιδιού θα το βοηθήσει να επικοινωνήσει με τον εξωτερικό κόσμο. Το παιδί περνά από την εγωκεντρική ομιλία στην επικοινωνιακή και κοινωνικοποιημένη γλώσσα με τη βοήθεια της αγωγής και της μάθησης στην οικογένεια και στο σχολείο (Abbadie, 1978).

Η γλωσσική γνώση που διαθέτουμε είναι στο μεγαλύτερο μέρος της μη συνειδητή. Το γλωσσικό σύστημα - οι φθόγγοι, οι δομές, οι σημασίες, οι λέξεις και οι κανόνες συνδυασμού τους - μαθαίνεται ασυνείδητα, χωρίς να έχουμε επίγνωση του ότι μαθαίνουμε κανόνες. Με την ίδια λογική που δεν έχουμε συνείδηση των αρχών μας που μας επιτρέπουν να στεκόμαστε ή να περπατάμε, δεν έχουμε επίγνωση και των κανόνων της γλώσσας. Η ικανότητα που μας επιτρέπει να μιλάμε και να καταλαβαίνουμε, καθώς και να διατυπώνουμε κρίσεις σχετικά με την γραμματικότητα των προτάσεων, αποκαλύπτει τη γνώση μας για τους κανόνες της γλώσσας μας. Η γνώση αυτή αντιπροσωπεύει ένα περίπλοκο γνωσιακό σύστημα. (Fromkin, V., et. al, 2008)

Η επικοινωνία διακρίνεται σε δύο μέρη, στην ομιλία και το λόγο. Η ομιλία με τη σειρά της περιλαμβάνει τους εξής τομείς: άρθρωση, φώνηση, προσωδία, αντήχηση και αναπνοή (Duffy, J., 2012 · Freed, D., 2000). Ο λόγος, σύμφωνα με τους Bloom & Lahey (1978), χωρίζεται σε χρήση (πραγματολογία), περιεχόμενο (σημασιολογία) και μορφή (σύνταξη, φωνολογία, μορφολογία). Αυτές οι κατηγορίες αποτελούν τα μέρη του δομικού συστήματος της γλώσσας.

Όσον αφορά την ομιλία, η καταληπτότητα της είναι σημαντικός παράγοντας για την αποτελεσματική επικοινωνία. Όταν έχει επηρεαστεί η καταληπτότητα θα πρέπει να λάβουμε υπόψη τη συμβολή των γλωσσικών (φωνολογικών) και κινητικών (άρθρωση) ικανοτήτων στο πρόβλημα (Καμπανάρου, Μ., 2007)

Η ανάπτυξη του λόγου είναι μια πολύπλοκη διαδικασία η οποία εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την γενικότερη γνωστική ανάπτυξη του παιδιού και το κοινωνικοπολιτισμικό περιβάλλον στο οποίο αναπτύσσεται (Fenson, Dale, Renzick, Bates, Thal, Pettnick 1994).

Η παρούσα πτυχιακή εστιάζεται στον τομέα του λόγου που ονομάζεται μορφή και συγκεκριμένα στην αλληλεπίδραση της φωνολογίας και της μορφολογίας όπως εκδηλώνεται στην παραγωγή της γενικής κτητικής. Ο σκοπός της έρευνας είναι να εξετάσει την πιθανότητα επίδρασης των φωνολογικών χαρακτηριστικών στην παραγωγή της μορφολογίας. Συγκεκριμένα, εξετάζεται η παραγωγή της μορφολογίας με δύο τρόπους, όταν η φωνολογία είναι απλή και όταν είναι σύνθετη. Όταν γίνεται λόγος για απλή και σύνθετη φωνολογία αναφερόμαστε στην φωνολογική σύνθεση της κατάληξης μίας λέξης. Για παράδειγμα, οι λέξεις “κλαδιού” και “κινητού” διαφέρουν ως προς τον βαθμό πολυπλοκότητας των φωνολογικών χαρακτηριστικών, με πιο σύνθετα αυτά του “κλαδιού”.

Η φωνολογία και η μορφολογία, επειδή είναι και τα δύο μέρη του δομικού συστήματος της γλώσσας, εμφανίζουν κάποια μεταξύ τους αλληλεπίδραση. Επομένως, είναι πολύ σημαντικό να αναλυθεί η σχέση αυτή περαιτέρω, καθώς θα ενισχύσει την βαθύτερη γνώση μας πάνω στο λόγο. Η σχέση των δύο αυτών μερών του γλωσσικού συστήματος μπορεί να αναλυθεί με ποικίλους τρόπους. Ωστόσο, στην συγκεκριμένη περίπτωση για να εξετάσουμε αυτή την αλληλεπίδραση, δημιουργήσαμε ένα τεστ, το οποίο βασίζεται στην γενική κτητική ουσιαστικών, στην οποία παρουσιάζεται έντονα αυτή η σχέση.

Συγκεκριμένα, το τεστ που δημιουργήθηκε ως προς την παραγωγή περιλαμβάνει δύο βασικές κατηγορίες ουδέτερων ουσιαστικών, όπου στη μία τα φωνολογικά χαρακτηριστικά είναι απλά, ενώ στην άλλη τα φωνολογικά χαρακτηριστικά είναι σύνθετα. Στη συνέχεια κάθε μία από αυτές τις κατηγορίες διαιρούνται σε ακόμα δύο κατηγορίες σύμφωνα με τον αριθμό που βρίσκονται τα ουσιαστικά (ενικός/πληθυντικός). Το ίδιο ισχύει και για την κατανόηση.

Οι δύο βασικές κατηγορίες με τα ουσιαστικά που χαρακτηρίζονται από σύνθετα και από απλά φωνολογικά χαρακτηριστικά διακρίνονται ως προς την κατάληξη των ουσιαστικών, δηλαδή η διαφοροποίηση εστιάζεται στη μορφή της κατάληξης. Παρόλο που όλα τα ουσιαστικά είναι ουδέτερα, αυτά με τα απλά φωνολογικά χαρακτηριστικά στην ονομαστική πτώση λήγουν σε -ο/ -α και στη γενική πτώση σε -ου/ -ων στον ενικό και πληθυντικό αριθμό αντίστοιχα, ενώ τα ουσιαστικά με τα σύνθετα φωνολογικά χαρακτηριστικά στην ονομαστική πτώση λήγουν σε -ι/ -ια και στη γενική πτώση σε -ιου/ -ιων στον ενικό και πληθυντικό αριθμό αντίστοιχα. Παραδείγματα για τις καταλήξεις -ιου/ -ιων στις οποίες επηρεάζεται το φώνημα όταν μετατρέπεται σε γενική κτητική είναι τα εξής: το παιδί – του παιδιού (to pe'di – tu pe'dju), το κλουβί – των κλουβιών (to klu'vi – ton klu'vjon) – σύνθετα φωνολογικά χαρακτηριστικά. Παραδείγματα για τις καταλήξεις -ου/ -ων στις οποίες δεν επηρεάζεται το μόρφημα όταν μετατρέπεται σε γενική κτητική είναι τα εξής: το μωρό – του μωρού (to mo'ro – tu mo'ru), το μήλο – των μήλων (to 'milo – ton 'milon) – απλά φωνολογικά χαρακτηριστικά.

Η χορήγηση έγινε σε παιδιά προσχολικής ηλικίας 2,5-5,5, τα οποία χωρίστηκαν σε 6 ηλικιακές ομάδες ανά εξάμηνο. Στο τέλος, αξιολογήθηκαν οι απαντήσεις των παιδιών, όπως προέκυψαν από το τεστ και αναλύθηκαν τα αποτελέσματα με τελικό στόχο να ανιχνευθεί αν επηρεάζεται η παραγωγή της μορφολογίας όταν τα φωνολογικά χαρακτηριστικά είναι απλά (“του κινητού”) και όταν είναι σύνθετα (“του κουμπιού”).

Επιπρόσθετοι στόχοι της έρευνας είναι να μελετηθεί κατά πόσο επηρεάζεται η απόδοση των παιδιών ανά ηλικιακό εξάμηνο, δηλαδή σε ποια ηλικιακή ομάδα εμφανίζεται καλύτερη βαθμολογία. Ακόμα, συγκρίνονται οι απαντήσεις των παιδιών με βάση το φύλο. Τέλος, γίνεται σύγκριση των αποτελεσμάτων ως προς την παραγωγή μετά από εκμαίευση και την παραγωγή μετά από μίμηση.

Όσον αφορά την κατάκτηση της γενικής κτητικής στα ελληνικά έχουν διεξαχθεί πολλές έρευνες με κύριες των Christofidou (1998), Marinis 2002-2003 και Stephany 1971-1997, όποιοι εξετάζουν δεδομένα και από την κατάκτηση των δομών κτήσης στα γερμανικά. Σύμφωνα με αυτούς τα μορφήματα των πτώσεων κατακτώνται σε ηλικία 2,5-3 χρονών και φαίνεται να εμφανίζονται κάποια στάδια. Τα παιδιά στην παραγωγή τους κατακτούν πρώτα την σειρά κτήση > κτήτορας και στη συνέχεια πολύ αργότερα τη σειρά κτήτορας > κτήση. Ακόμα, η εμφάνιση του γένους γίνεται ταυτόχρονα με την σειρά κτήση > κτήτορας. Η σταθερή εμφάνιση της πτώσης στον κτήτορα εμφανίζεται αργότερα απ' ότι η εμφάνιση και των δύο σειρών. Τέλος, στα Γερμανικά σε πρώιμο στάδιο τα παιδιά τείνουν να παραλείπουν το μόρφημα -s, ενώ εμφανίζεται μόνο σε συγκεκριμένα γλωσσικά περιβάλλοντα με ένα μικρό αριθμό ουσιαστικών που εμφανίζονται πολύ συχνά στην ομιλία των ενηλίκων με το μόρφημα αυτό (κάτι παρόμοιο συμβαίνει και στα ελληνικά). Το μόρφημα -s στα Γερμανικά υποδηλώνει την κτήση. Στο παράδειγμα με την φράση Mamas buch (το βιβλίο της μαμάς) η παρουσία του μορφήματος -s υποδηλώνει την κτήση, ενώ η παράλειψη του επηρεάζει την κτητική δομή (Mama buch = μαμά βιβλίο).

Στην Ελλάδα δεν έχουν πραγματοποιηθεί ακόμα έρευνες σχετικά με τη επίδραση των φωνολογικών χαρακτηριστικών στην μορφολογία μέσω της γενικής κτητικής. Παρόλα αυτά είναι ένας σημαντικός τομέας, ο οποίος πρέπει να ερευνηθεί περαιτέρω για να καταφέρουμε

να κατανοήσουμε εις βάθος και με αρκετή λεπτομέρεια το λόγο, καθώς όπως έχει προαναφερθεί ο λόγος είναι το “όπλο” του παιδιού για να μπορέσει να επικοινωνήσει με τον εξωτερικό κόσμο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 – ΘΕΩΡΗΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

2.1 Λόγος και Ομιλία

Σύμφωνα με τον Δράκο (1999) η γλώσσα είναι η έμφυτη ικανότητα του ανθρώπου να εξωτερικεύει με λέξεις αυτό που σκέφτεται, ώστε να επικοινωνεί με τους συνανθρώπους τους στα πλαίσια μίας γλωσσικής κοινότητας.

Ο όρος γλώσσα όταν αναφέρεται στο αντικείμενο της γλωσσολογικής επιστήμης, περιορίζεται μόνο στο φυσικό εκείνο σύστημα επικοινωνίας που χρησιμοποιείται από τον άνθρωπο και που έχει ως βάση του τον έναρθρο λόγο (Φιλιππάκη-Warburton, 1992).

Ο Saussure (1916/1979) ήταν ο πρώτος που θεμελίωσε τη διάκριση της γλώσσας σε λόγο και ομιλία. Ο λόγος είναι η εσωτερική πλευρά της γλώσσας, η ασυνείδητη γνώση ενός συστήματος επικοινωνίας. Είναι ανεξάρτητος από τη γλώσσα, υπάρχει στο νου μας σαν γνώση. Χάρη σε αυτό το μηχανισμό οργανώνουμε την ομιλία μας σε κάθε επικοινωνιακή περίπτωση. Αντίθετα, η ομιλία είναι η εφαρμογή της γνώσης της γλώσσας. Είναι ψυχοφυσική πραγματικότητα, προσιτή στις αισθήσεις. Ωστόσο, η απώλεια της ικανότητας για ομιλία δεν σημαίνει απώλεια γνώσης του λόγου (Δράκος, 1999).

Ιδιαίτερα ο λόγος διακρίνεται σε 3 τομείς:

1. Στη σημασιολογία, η οποία μελετά τη σημασία των λέξεων.
2. Στη πραγματολογία, η οποία μελετά τους κοινωνικογλωσσικούς κανόνες, που επηρεάζουν και καθορίζουν τη λεκτική επικοινωνία, δηλαδή το ποιος λέει τι, σε ποιόν το λέει, πότε το λέει, πώς το λέει, γιατί το λέει και σε ποιες περιστάσεις (Πήτα, 1998).
3. Στη μορφή, η οποία διακρίνεται στη φωνολογία, στη μορφολογία και στη σύνταξη.
 - Όταν οι επιστήμονες αναφέρονται στον όρο *Φωνολογία*, στόχο έχουν να περιγράψουν το φάσμα των εκφερόμενων ήχων ή φωνημάτων που χρησιμοποιείται σε κάθε γλώσσα για την παραγωγή λέξεων καθώς και τους φωνολογικούς κανόνες που διέπουν τη συναρμολόγηση των φωνημάτων για να δημιουργηθούν οι λέξεις. Επίσης, υπάρχει το γλωσσικό υποσύστημα της φωνολογίας, το οποίο βοηθά στην ερμηνεία και την εκμάθηση των λέξεων μιας γλώσσας. Αποτελεί μια πολύ σημαντική πλευρά της γλώσσας η οποία αφορά στους κανόνες που διέπουν τη δομή, την κατανομή και την ακολουθία των εκφερόμενων ήχων μιας εξελισσόμενης γλώσσας. Η φωνολογία εξετάζει με περισσότερο αφηρημένο τρόπο το σύστημα ή τους τύπους των εκφερόμενων ήχων που χρησιμοποιούνται σε μια ομιλούμενη γλώσσα (Κατή, 1992).
 - Άλλος ένας τομέας του λόγου είναι η *μορφολογία*. Η μορφολογία μελετά την δομή των λέξεων. Αναλύει πώς οι λέξεις χωρίζονται σε κομμάτια, τα οποία ονομάζονται μορφήματα (Pinker, 1999). Το μόρφημα είναι η μικρότερη μονάδα με νόημα σε μία γλώσσα. Για παράδειγμα, στα αγγλικά η λέξη "cycle" σημαίνει κύκλος ή ρόδα. Ωστόσο, η λέξη "bicycle" έχει δύο μορφήματα, το "bi-" και το "cycle", όπου το "bi" σημαίνει δύο (Bauman – Waengler, J., 2011).
 - Η *σύνταξη* ή αλλιώς το συντακτικό καθορίζει τη σειρά με την οποία απαντούν οι λέξεις και τα τμήματα των λέξεων σε μια πρόταση. Με άλλα λόγια αφορά στη δομή μιας πρότασης, η οποία αποτελείται από κάποιους συμβατικούς συντακτικούς κανόνες. Πρόκειται, λοιπόν, για το σύστημα που ορίζει τον τρόπο με τον οποίο οι λέξεις και τα μορφήματα συνδυάζονται για να παράγουν γραμματικά ορθές προτάσεις σε μια γλώσσα. Η σύνταξη στη γλώσσα συχνά συναντάται και ως

γραμματική. Πολλές σχέσεις (π.χ. παθητική φωνή, γενική κτητική κτλ.) εκφράζονται από τις καταλήξεις, ενώ η ποικιλία στη διάταξη των λέξεων, με τον κατάλληλο επιτονισμό, εξυπηρετεί τους επικοινωνιακούς στόχους του ομιλητή (έμφαση, ερώτηση κλπ) (Κατή, 1992).

2.2 Γλωσσική Ανάπτυξη

Με την ολοκλήρωση της ηλικίας των 5 ετών ένα παιδί πρέπει να έχει αποκτήσει τις βασικές γλωσσικές δεξιότητες. Συνήθως η απόκτηση των δεξιοτήτων αυτών συντελείται με ραγδαίους ρυθμούς. Πιο συγκεκριμένα, στην ηλικία αυτή ένα παιδί προχωρά χωρίς προβλήματα στην αρχική εκμάθηση της βασικής γραμματικής της μητρικής του γλώσσας, καθώς αντιλαμβάνεται και τον τρόπο με τον οποίο ένας ενήλικας παράγει και χρησιμοποιεί την ομιλία. Επίσης, αποκτάται η κατανόηση των περισσότερων γραμματικών κανόνων, η βελτίωση του λεξιλογίου είναι σημαντική και παρατηρείται πως το παιδί γίνεται κατανοητό στους ανθρώπους με τους οποίους επικοινωνεί καθώς δραστηριοποιούνται σε ποικίλες περιστάσεις στην καθημερινή ζωή. Στα 5 έτη ένα νήπιο θεωρείται πως έχει κατακτήσει το 80% των συντακτικών δομών που χρησιμοποιεί ένα ενήλικο άτομο. Βάση αυτού είναι σε θέση να περιγράψει λεπτομερώς σημαντικά βιώματα από την καθημερινότητα του και να αφηγείται εύκολα και με ελκυστικό τρόπο αρκετές μικρές πραγματικές ή όχι ιστορίες. (Κατή, 1992)

Ωστόσο, πρέπει να τονιστεί πως η ανάπτυξη στην ηλικία αυτή δεν μπορεί να θεωρηθεί πλήρης και επαρκής.

Στην πρώτη φάση το παιδί κατακτά τους ήχους που συνδέονται με τις αρχικές συλλαβές των λέξεων, δηλαδή τα αρχικά ακούσματα των λέξεων (Olmsted, 1971 · Sander, 1972). Σύμφωνα με την Ψυχολογία η διευκόλυνση αυτή προς τους ήχους των αρχικών συλλαβών, ονομάζεται «αρχή του προσφάτου». Βάση αυτής οι παραστάσεις που προσλαμβάνονται είτε πρώτες, είτε τελευταίες κατά τη μετάδοση ενός μηνύματος συγκρατούνται σταθερά στη μνήμη ενός ανθρώπου, συγκριτικά με τις ενδιάμεσες παραστάσεις. Αυτό είναι σημαντικό αρχικά για τον τρόπο με τον οποίο ένα άτομο πρέπει να οργανώσει τη δομή του λόγου για να μεταδώσει μια ενδιαφέρουσα πληροφορία και έπειτα για την ορθοφωνία του λόγου, η οποία αφορά κυρίως αρχικές και λήγουσες συλλαβές των λέξεων.

2.2.1 Η επίδραση του φύλου στη γλωσσική ανάπτυξη

Οι διαφορές ανάμεσα στα δύο φύλα ξεκινούν ήδη από την ενδομήτριο ζωή, από τις πρώτες κιόλας εβδομάδες της ζωής τους. Σύμφωνα με τον Bishop (1999) οι διαφορές που υπάρχουν ανάμεσα στα δύο φύλα οφείλονται σε ορμονικούς παράγοντες. Οι παράγοντες αυτοί συντελούν στην γρηγορότερη ανάπτυξη του θηλυκού εγκεφάλου. Έτσι, τα κορίτσια επεξεργάζονται νωρίτερα και ευκολότερα τη γλώσσα, ενώ τα αγόρια χρειάζονται ένα συνδυασμό οπτικών και ακουστικών επιρροών για να φτάσουν στο ίδιο επίπεδο.

Από την γέννησή του ένα κοριτσάκι είναι πιο επικοινωνιακό από ένα αγοράκι –δείχνει περισσότερο ενδιαφέρον στο να παρατηρεί πρόσωπα, ενώ μεγαλώνοντας είναι πιο ομιλητικό. Τα κορίτσια, ενδιαφέρονται περισσότερο για την επικοινωνία με ανθρώπους, ενώ τα αγόρια για δράση. Επίσης, τα κορίτσια μπορούν να εκφράζουν καλύτερα τα συναισθήματά τους, από τα αγόρια, ενώ διατηρούν για περισσότερη ώρα την οπτική επαφή. Όσον αφορά στην ανάπτυξη της γλώσσας κατά τη διάρκεια του 2ου έτους της ζωής τους, τα κορίτσια έχουν στο λεξιλόγιό τους κατά μέσο όρο 120 λέξεις, ενώ τα αγόρια φτάνουν μόλις τις 90 (Eliot, 2009).

Τα κορίτσια αναπτύσσονται με πιο ταχείς ρυθμούς, ενώ τα αγόρια ακολουθούν και είναι αποδεδειγμένα πιο επιρρεπή σε αναπτυξιακά προβλήματα με υψηλότερα ποσοστά εμφάνισης δυσκολίας έναντι των κοριτσιών (Law et al, 2000).

Ωστόσο, υπάρχουν και μελέτες που δεν υποστηρίζουν την υπεροχή των κοριτσιών στην γλωσσική ανάπτυξη έναντι των αγοριών. Αυτές αναφέρουν πως η ύπαρξη διαφοράς πιθανόν να εξηγείται από την υπόθεση ότι τα αγόρια παραπέμπονται συχνότερα σε διαγνωστικές υπηρεσίες από ότι τα κορίτσια διότι μαζί με τις μαθησιακές δυσκολίες συνυπάρχουν και εντονότερες δυσκολίες στη συμπεριφορά και στο εύρος της προσοχής (Shaywitz, Shaywitz, Fletcher & Escobar 1990, Anderson & Kristen 1997).

Οι Maccoby και Jacklin (1974) συμπέραναν ότι ενώ κάποια πρότυπα εμμένουν, για παράδειγμα, η γυναικεία υπεροχή στην ικανότητα προφορικής έκφρασης και η ανωτερότητα των αντρών στις μαθηματικές δεξιότητες, είναι δύσκολο να διασαφηνιστεί σε ποιον βαθμό οι εγγενείς ή επίκτητες συμπεριφορές ενισχύουν την ανάπτυξη των έμφυλων συμπεριφορικών και γνωστικών διαφορών.

Σύμφωνα με τους Cole (1982) και Toppelberg & Shapiro (2000) παράγοντες που επηρεάζουν την εκμάθηση των λέξεων στα παιδιά είναι: οι εμπειρίες του παιδιού, το περιβάλλον και οι αλλαγές ή/και οι ενέργειες που συμβαίνουν σε αυτό, το πλαίσιο μέσα στο οποίο χρησιμοποιούνται οι λέξεις, τα γονεϊκά μοντέλα χρήσης της γλώσσας και η ανταπόκριση του οικογενειακού περιβάλλοντος στις προσπάθειες επικοινωνίας του παιδιού, το διάβασμα, η συζήτηση παραμυθιών και παιδικών ιστοριών, η ποιότητα και η συχνότητα συζήτησης στο οικογενειακό περιβάλλον.

2.3 Φωνολογική Ανάπτυξη

Όσο σημαντική και αν θεωρείται η προγλωσσική περίοδος, η απόκτηση των φωνολογικών γνώσεων συντελείται με την έναρξη της γλωσσικής περιόδου, και συνεπώς των πρώτων λέξεων. Είναι σημαντικό να τονιστεί πως κατά την αρχή της περιόδου αυτής πολλά παιδιά φτιάχνουν ένα ιδιόμορφο προσωπικό λεξιλόγιο που αποτελείται από λίγες λέξεις, γνωστές και ως πρωτολέξεις κατά τον Halliday (1975) και φωνητικά σταθερούς τύπους κατά τους Dore (1976). Αν και δεν πρόκειται για αποδεκτά σύμβολα από τους άλλους, η αναγνώριση από το παιδί πως ένα σύμπλεγμα ήχων χρησιμοποιείται για να σημάνει μια έννοια σηματοδοτεί την αρχή χρήσης της γλώσσας.

Σημαντικό στοιχείο στην μελέτη της φωνολογικής ανάπτυξης είναι πως δεν μας αφορά μόνο η ικανότητα φωνολογικής παραγωγής αλλά οι γενικές γνώσεις για το φωνολογικό σύστημα που επιτρέπουν στο παιδί να αρθρώνει τη γλώσσα στην πραγματική ομιλία καθώς και να αντιλαμβάνεται τι ακούει.

Οι ικανότητες αντίληψης της γλώσσας είναι διαφορετικές και ίσως πιο ανεπτυγμένες από ότι οι ικανότητες παραγωγής (οι οποίες δεν εξαρτώνται μόνο από τις ικανότητες άρθρωσης).

2.3.1 Φωνολογική Αντίληψη

Μετά από τη χρήση πολλών μεθόδων παρατήρησης κατά τη δεκαετία του 1970 προέκυψε το συμπέρασμα πως τα βρέφη διαθέτουν ικανότητες αντίληψης της γλώσσας. Ήδη από την εμβρυική ζωή υπάρχει εξοικείωση με την φωνή της μητέρας, την οποία φαίνεται να ξεχωρίζει ανάμεσα σε άλλες (DeCasper, 1992). Σύμφωνα με τον Jakobson (1941) υπάρχει

βιολογικός προγραμματισμός, ώστε στο τέλος της προγλωσσικής περιόδου το παιδί να διαθέτει ικανότητα διάκρισης των ήχων με βάση όλα τα διαφοροποιητικά χαρακτηριστικά.

Οι Eilers κ.σ (1979) στηρίζουν την άποψη πως οι λιγότερο συχνές φωνητικές διακρίσεις στις διάφορες γλώσσες μαθαίνονται μόνο μέσα από την εμπειρία με τη μητρική γλώσσα. Υπάρχουν φωνητικές διακρίσεις που στην βρεφική ηλικία είναι ακατόρθωτες, όπως όταν εμπλέκονται διαφορές ανάμεσα σε διαρκή σύμφωνα, και έτσι δημιουργείται η υποψία ότι είναι αποτέλεσμα της εμπειρίας (Macken, 1986).

Καθώς εξελίσσεται η ανάπτυξη, ο Ingram (1989) προτείνει πως υπάρχουν τρεις παράγοντες που καθορίζουν τη χρονική σειρά με την οποία ένα παιδί αντιλαμβάνεται τα φωνήματα: η δυσκολία άρθρωσης, η δυσκολία ακουστικής αντίληψης και ο λειτουργικός ρόλος του φωνήματος στο συγκεκριμένο φωνολογικό σύστημα που κατακτά το παιδί.

Η ερμηνεία ανάπτυξης της φωνολογικής αντίληψης είναι ένα ζήτημα που παραμένει ανοιχτό. Παρόλο που τα στοιχεία συγκλείνουν στο γεγονός πως οι ικανότητες αυτές ολοκληρώνονται νωρίς και καθορίζονται μάλλον σε σημαντικό βαθμό από εγγενείς παράγοντες. Ωστόσο, η πορεία ανάπτυξης των αντιληπτικών ικανοτήτων καθώς και η αλληλεπίδραση που μπορεί να υπάρχει ανάμεσα σε περιβαλλοντικούς και εγγενείς παράγοντες δεν είναι ακριβείς και εξακολουθούν να βρίσκονται υπό διερεύνηση.

2.3.2 Φωνολογική Παραγωγή

Η κατάκτηση του φωνολογικού συστήματος της μητρικής γλώσσας από τα παιδιά αποτελεί μία μακρόχρονη διαδικασία που ξεκινάει ήδη από τους πρώτους μήνες μετά τη γέννηση και ολοκληρώνεται αρκετά χρόνια μετά. Υπάρχουν αρκετές έρευνες, τόσο στη διεθνή, όσο και στην ελληνική βιβλιογραφία, οι οποίες μελετούν τα στάδια φωνητικής και φωνολογικής εξέλιξης των παιδιών, στο πλαίσιο της τυπικής ανάπτυξης (Οκαλίδου, 2008).

Παλαιότερες προσεγγίσεις υποστήριζαν ότι το βάβισμα των βρεφών αποτελεί ένα ιδιοτελές φαινόμενο το οποίο δεν σχετίζεται με την ομιλία και την ανάπτυξη του φωνολογικού συστήματος της μητρικής γλώσσας. Ωστόσο, η άποψη αυτή έχει καταρριφθεί από νεώτερες θεωρίες, οι οποίες υποστηρίζονται από πληθώρα ερευνητικών δεδομένων. Τα βρέφη μέσω του βαβίσματος *«ασκούν αισθητηριοκινητικούς συσχετισμούς οι οποίοι συστοιχούν τα ακουστικά ερεθίσματα της ομιλίας με τα κιναισθητικά»*. Ακόμα, *«με το βάβισμα το παιδί δημιουργεί μηχανισμούς φωνητικής μάθησης (εκφοράς νέων φωνημάτων που εμφανίζονται στον ενήλικο λόγο, αλλά δεν υπάρχουν στο βάβισμά του), φωνητικής συντήρησης (δηλαδή βαβιστικών σχημάτων των οποίων τα φωνήματα συναντώνται στον ενήλικο λόγο) και φωνητική απώλειας (δηλαδή σχημάτων τα οποία δεν εμφανίζονται στον ενήλικο λόγο)»* (Οκαλίδου, 2008).

Επομένως, σύμφωνα με την Οκαλίδου (2008) ισχύουν τα εξής στάδια:

- Στάδιο φώνησης (0 – 2 μηνών): παραγωγή ημι-φωνηέντων με κανονική για την ομιλία φώνηση, αλλά ελάχιστη στοματική αντήχηση.
- Στάδιο πρώιμης άρθρωσης ή υπερωικό στάδιο (2 – 3 μηνών): τα παραγόμενα πρωτο-φωνήματα είναι στοματικοί, υπερωικοί ήχοι που μοιάζουν ακουστικά με τα υπερωικά σύμφωνα και με το οπίσθιο φωνήεν /u/.
- Στάδιο επέκτασης (4 – 6 μηνών): παραγωγή ολοκληρωμένων φωνηεντικών πυρήνων με τις αντίστοιχες παραλλαγές αντήχησης, ανάπτυξη του φωνητικού παιχνιδιού και παραγωγή των πρώτων συλλαβικών μορφών.
- Στάδιο αναπαραγόμενου βαβίσματος (6 – 8 μηνών): τα ψελλίσματα του βρέφους διαμορφώνονται σε μία ταχεία ακολουθία συλλαβών, σε σαφή δόμηση συμφώνου

- φωνήεντος και συστηματική, επαναλαμβανόμενη παραγωγή (π.χ. /papapa/) και για πρώτη φορά οι παραγόμενοι ήχοι αναγνωρίζονται από τους ακροατές ως ομιλία.
- Στάδιο ποικιλόμορφου βαβίσματος (9-18 μηνών): η ηχητική ακολουθία διαφοροποιείται από συλλαβή σε συλλαβή και παράγονται συλλαβές που συνδυάζονται μεταξύ τους με πρωτότυπο τρόπο.

Η περίοδος μετάβασης από το βάβισμα στην ομιλία χαρακτηρίζεται από ηχητικές παραγωγές που αποτελούν διακριτά αρθρωμένα σύνολα με νόημα και εμφανίζονται οι πρώτες ενδείξεις γλωσσικής παραγωγής, δηλαδή οι πρώτες λέξεις. Τα χαρακτηριστικά αυτής της διαδικασίας ποικίλλουν, καθώς εξαρτώνται από βιολογικούς παράγοντες ωρίμανσης του μηχανισμού ομιλίας, από την ομιλούμενη γλώσσα στο περιβάλλον του βρέφους, καθώς και από το φωνητικό ρεπερτόριο που έχει κατακτήσει το βρέφος και χρησιμοποιεί στο βάβισμά του (Οκαλίδου, 2008).

Η παραγωγή φωνηέντων λαμβάνει χώρα από το πρώτο έτος της ζωής, και συγκεκριμένα από το δέκατο μήνα, και ολοκληρώνεται περίπου στο 3^ο έτος της ηλικίας (Lieberman, 1980). Η κατάκτηση των φωνημάτων και των συμφωνικών συμπλεγμάτων, όπως μελετήθηκε σε διάφορες γλώσσες, ολοκληρώνεται στην ηλικία των 7-8 ετών (Οκαλίδου, 2008).

Το φώνημα μπορεί να αντιπροσωπεύεται με περισσότερους του ενός φθόγγου και οι συγγενικοί αυτοί φθόγγοι ονομάζονται *αλλόφωνα* του φωνήματος. Για παράδειγμα, όταν λέμε τις λέξεις /'cima/, /'kota/ αναγνωρίζουμε ότι το πρώτο φώνημα κάθε μιας από τις λέξεις είναι το /k/, όμως όταν το /k/ ακολουθείται από τα υψηλά φωνήεντα /i/-/e/ μετατρέπεται από υπερωικό σε ουρανικό.

Γενικά τα αλλόφωνα ενός φωνήματος εξαρτώνται από το γλωσσικό περιβάλλον, δηλαδή κάθε αλλόφωνο έχει ένα δικό του περιβάλλον. Τα αλλόφωνα μεταξύ τους βρίσκονται σε σχέση συμπληρωματικής κατανομής. Δηλαδή όπου υπάρχει το ένα δεν μπορεί να υπάρξει το άλλο (Πανελλήνιος Σύλλογος Λογοπεδικών, 1995).

Εφόσον τα αλλόφωνα δεν μπορούν να βρεθούν σε αντίθεση, δεν έχουν διαφοροποιητική αξία. Για παράδειγμα, το αλλόφωνο /h/ στα ελληνικά βρίσκεται μόνο μπροστά από τα /ia/, /io/, /ie/, /iu/, όπως στις λέξεις λιοντάρι-/ho'dari/.

Από πολλές έρευνες έχει βρεθεί ενδεχόμενο συσχέτισης ανάμεσα στην ανάπτυξη του φωνολογικού συστήματος και του λεξιλογίου του παιδιού. Έχει βρεθεί ότι οι πρώτες λέξεις των βρεφών τυπικής ανάπτυξης είναι φωνολογικά και φωνοτακτικά όμοιες με το βάβισμα, όπως επίσης ότι τα βρέφη παράγουν λέξεις που συντίθενται από φθόγγους που ανήκουν στο φωνολογικό τους ρεπερτόριο συχνότερα από τις άλλες λέξεις που απαιτούν την παραγωγή καινούριων για αυτά ήχων (Schwartz & Leonard, 1982). Επίσης, έρευνες σε παιδιά με γλωσσική καθυστέρηση, έχουν βρει σημαντική συσχέτιση ανάμεσα στο εύρος του λεξιλογίου και στο εύρος του φωνολογικού ρεπερτορίου των παιδιών, συγκεκριμένα, ότι τα παιδιά με περιορισμένο λεξιλόγιο παράγουν περιορισμένη ποικιλία φθόγγων και συμπλεγμάτων (Edwards, Beckman & Munson, 2004).

Παρακάτω ακολουθούν οι ηλικίες κατάκτησης των φωνημάτων και οι ηλικίες κατάκτησης των συμπλεγμάτων σύμφωνα με τη Δοκιμασία Φωνητικής και Φωνολογικής Εξέλιξης του Πανελλήνιου Συλλόγου Λογοπεδικών (1995).

Πίνακας 2.1: Ηλικίες κατάκτησης των φωνημάτων της Νέας Ελληνικής

ΗΛΙΚΙΑ	ΦΩΝΗΜΑΤΑ
2,6 – 3,0	m, p, b, t, ɲ, c, J, k, g
3,0 – 3,6	v, d, n, ʒ, j, x, γ
3,6 – 4,0	f, l, s, z
4,0 – 4,6	θ, δ, fi,
4,6 – 5,0	ts, dz
5,0 – 5,6	(r)
5,6 – 6,0	r

Πίνακας 2.2: Ηλικίες κατάκτησης των συμπλεγμάτων της Νέας Ελληνικής

ΗΛΙΚΙΕΣ	ΣΥΜΠΛΕΓΜΑΤΑ ΣΥΜΦΩΝΩΝ
3,6 – 4,0	sp, pl, kl, vl, kn, pn, pɕ, vɣ
4,0 – 4,6	fl, st, sk, sc, ps, ks, xt, tr, kr, δj, zm, mn
4,6 – 4,0	sf, vr, dr, xn, zɣ, ft
5,0 – 5,6	ɣl, ɣr, str
5,6 – 6,0	δr, θr, xtr, ftɕ

Σύμφωνα με την έρευνα που πραγματοποιήθηκε από τους λογοπεδικούς, παρατηρήθηκε μεγαλύτερη δραστηριότητα ως προς την κατάκτηση των συμπλεγμάτων μεταξύ των χρονολογικών ηλικιών 3,6 – 4,6.

Επίσης, στη μελέτη αναφέρεται ότι τα παιδιά συχνά κατακτούν τα διπλά συμπλέγματα με /r/ πριν κατακτήσουν το φώνημα /r/ μεμονωμένα.

Πίνακας 2.3: Τα φωνήεντα της Νέας Ελληνικής

ΣΥΜΦΩΝΑ

ΦΩΝΗ		α	η	α	η	α	η	α	η	α	η	α	η
ΘΕΣΗ		χειλικά		χειλοδοντικά		οδοντικά		φαρυγγικά		ουρανικά		υπερωικά	
Τ Ρ	έρρινα		m						n		ɲ*		
	στιγμαία	p	b			t	d			c*	ʃ*	k	g
Ο	εξακολουθητικά			f	v	θ	ð	s	z	ç*	ʝ*	x	ɣ
Π	προστριβόμενα							ts	dz				
Ο Σ	υγρά	πλάγια							l		ʎ*		
		παλλόμενα							ɾ**				

- * αλλόφωνα: /κ/ → /c/ : κύβητα, [ˈcaβa]
 /γ/ → /ʝ/ : γκιώνης, [ˈʝonis]
 /μ/ → /m/ : αμφιβολία, [amfivoˈlija]
 /ν/ → /ɲ/ : πανιά, [paˈɲa]
 /ν/ → /ɲ/ : άγχος, [ˈaɲxos]
 /ξ/ → /ç/ : χιόνι, [ˈçoni]
 /ψ/ → /ʝ/ : γιαγιά, [jaˈja]

Πίνακας 2.4: Τα σύμφωνα της Νέας Ελληνικής

ΣΤΑΔΙΑ ΦΩΝΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΞΕΛΙΞΗΣ

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΑΠΛΟΠΟΙΗΣΗΣ

				ΔΟΜΙΚΕΣ	ΣΥΣΤΗΜΙΚΕΣ
ΣΤΑΔΙΟ I (2.6 - 3.0)	m	(n)	ɲ	<ul style="list-style-type: none"> - Απλοποίηση συμπλεγμάτων συμφώνων - Πτώση φωνήματος ή συμπλεγμάτων συμφώνων - Πτώση φωνήματος κλειστής συλλαβής - Αρμονία - Μετάθεση - Μετακίνηση 	<ul style="list-style-type: none"> - Εμπροσθοποίηση - Οπισθοποίηση - Στιγματικοποίηση
	p b	t (d)	c ʃ k g		
	(f) (v)		(ç)(ʝ) (x)(ɣ)		
		(l)	(ʁ)		
ΣΤΑΔΙΟ II (3.0 - 3.6)	m	n	ɲ	<ul style="list-style-type: none"> - Πτώση συλλαβής - Πτώση φωνήματος κλειστής συλλαβής - Αρμονία - Μετάθεση - Μετακίνηση - Απλοποίηση συμπλεγμάτων συμφώνων 	<ul style="list-style-type: none"> - Στιγματικοποίηση
	p b	t d	c ʃ k g		
	(f) v	(θ) (ð) (s) (z)	ç ʝ x γ		
		(ts)(dz)			
	(l)	(ʁ)			
ΣΤΑΔΙΟ III (3.6 - 4.0)	m	n	ɲ	<ul style="list-style-type: none"> - Πτώση συλλαβής - Πτώση φωνήματος κλειστής συλλαβής - Μετάθεση - Μετακίνηση - Εμφάνιση ορισμένων συμπλεγμάτων συμφώνων εκτός από τα συμπλέγματα με /t/ 	
	p b	t d	c ʃ k g		
	f v	(θ) (ð) s z	ç ʝ x γ		
		(ts)(dz)			
	l	(ʁ)			
ΣΤΑΔΙΟ IV (4.0 - 4.6)	m	n	ɲ	<ul style="list-style-type: none"> - Πτώση φωνήματος κλειστής συλλαβής μέσα στη λέξη - Εμφάνιση συμπλεγμάτων σιγμαίο + /t/ 	
	p b	t d	c ʃ k g		
	f v	θ ð s z	ç ʝ x γ		
		(ts)(dz)			
	l	(r)	ʁ		
ΣΤΑΔΙΟ V (4.6 - 5.0)	m	n	ɲ	<ul style="list-style-type: none"> - Πτώση φωνημάτων κλειστής συλλαβής μέσα στη λέξη - Εμφάνιση συμπλεγμάτων συμφώνων εξακολουθητικό + /t/ 	
	p b	t d	c ʃ k g		
	f v	θ ð s z	ç ʝ x γ		
		ts dz			
	l	(r)	ʁ		
ΣΤΑΔΙΟ VI (5.0 - 5.6)	m	n	ɲ	<ul style="list-style-type: none"> - Πτώση φωνημάτων κλειστής συλλαβής μέσα στη λέξη - Εμφάνιση συμπλεγμάτων συμφώνων με 3 σύμφωνα 	
	p b	t d	c ʃ k g		
	f v	θ ð s z	ç ʝ x γ		
		ts dz			
	l	(r)	ʁ		
ΣΤΑΔΙΟ VII (5.6 - 6.0)	m	n	ɲ	<ul style="list-style-type: none"> - Κατάκτηση συμπλεγμάτων συμφώνων με 3 σύμφωνα εκτός //ts/ στην ΑΣΑΛ 	
	p b	t d	c ʃ k g		
	f v	θ ð s z	ç ʝ x γ		
		ts dz			
	l	r	ʁ		

Πίνακας 2.5: Στάδια Φωνολογικής Εξέλιξης

2.3.2.1 Φωνολογικές Διεργασίες

Όσον αφορά στην ικανότητα φωνολογικής παραγωγής το ενδιαφέρον είναι στραμμένο στο να περιγραφούν και να ερμηνευτούν οι διαφοροποιήσεις της φωνολογικής παραγωγής των παιδιών από αυτής των ενηλίκων, δηλαδή τα φωνολογικά λάθη τους (Κατή, 1992)

Είναι αποδεκτό πως η παραγωγή ενός παιδιού δεν είναι τυχαία αλλά διαφέρει με συστηματικούς τρόπους από την παραγωγή ενός ενήλικα. Η διαφοροποίηση συνεπάγεται πως η παραγωγή δεν καθορίζεται αποκλειστικά από την ομιλία που ακούει το παιδί αλλά και από μια εσωτερικά προερχόμενη απόπειρα να λυθούν προβλήματα της φωνολογικής παραγωγής (Κατή, 1992).

Αν και υπάρχουν οι προφανείς ατομικές και διαγλωσσικές διαφορές, τα φωνολογικά λάθη, μοιάζουν να είναι πανομοιότυπα σε όλα τα παιδιά καθώς και σε όλες τις γλώσσες και εξηγούνται με βάση τους ίδιους νόμους. Κάθε παιδί όμως μπορεί να τις χρησιμοποιήσει με διαφορετικό τρόπο (Κατή, 1992).

Η νευρομυϊκή ωριμότητα του παιδιού και ο συντονισμός των κινήσεων που απαιτούνται για την προφορά των φωνημάτων στις λέξεις επιβάλουν κάποιους περιορισμούς, αλλά ακόμη δεν έχει διαπιστωθεί η ακριβής σχέση και αλληλεπίδραση φωνητικής και φωνολογίας στην οργάνωση του φωνολογικού συστήματος στα παιδιά (Κατή, 1992).

Παρακάτω εμφανίζονται οι τύποι των φωνολογικών λαθών σε πέντε κατηγορίες κατά τον Ingram (1989):

1. Αντικαταστάσεις φωνημάτων:

- Τα άηχα σύμφωνα τείνουν να γίνονται ηχηρά πριν από φωνήεντα και κυρίως στην αρχή των λέξεων, π.χ Ντόνια (=Τόνια),
- Τα διαρκή σύμφωνα τείνουν να μετατρέπονται σε στιγμικά, όπως για παράδειγμα καλί (=χαλί), τέλω (=θέλω), γκάα (=γάλα),
- Γλωττιδική αντικατάσταση, π.χ έα (=έλα),
- Εμπροσθοποίηση, π.χ /ta' nata/ (=κανάτα),
- Οποισθοποίηση, π.χ /çi' ri/ (τυρί),
- Ουρανικοποίηση,
- Απουρανικοποίηση, π.χ /ke/ (=και),
- Στιγμικοποίηση, π.χ /'talasa/ (=θάλασσα)

2. Παράλειψη τμημάτων:

- Αποκοπές συλλαβών, όπως πτώση πρωτονικής συλλαβής π.χ /ro/ (=νερό), πτώση μετατονικής συλλαβής, π.χ /ba/ (=μπανάνα), καθώς και προβλήματα με πολυσύλλαβες λέξεις.
- Αποκοπές συμφώνων, πτώση αρχικού, μεσαίου και τελικού συμφώνου, π.χ /'ala/ (=γάλα), /'kíro/ (=κήπος),

- Πτώση συμπλεγμάτων, όπως για παράδειγμα /'ata/ (=κράτα),
- Απλοποίηση συμπλεγμάτων, όπως /'riti/ (=σπίτι),

3. Πρόσθεση τμημάτων

- Συγχώνευση, π.χ /kali'fera/ (= καλησπέρα),
- Μετάθεση, όπως για παράδειγμα /kor'kodilos/ (=κροκόδειλος),
- Επένθεση, π.χ /be'le/ (=μπε)

4. Φωνηεντικές Αλλοιώσεις:

- Αρμονίες φωνηέντων /'ala/ (=έλα),

5. Αφομοιώσεις:

- Χειλικοποίηση, π.χ /ba'ruzi/ (=καρπούζι)
- Υπερωιοποίηση, όπως είναι /ka'ceto/ (=πακέτο)
- Ρινοποίηση, π.χ /na'mio/ (=ταμείο)
- Φαττικοποίηση, για παράδειγμα /'sila/ (= φύλλα)
- Υγροποίηση, π.χ /le'lo/ (=νερό)
- Αναδιπλασιασμός, π.χ /la'laθi/ (=καλάθι)

2.3.2.2 Η επίδραση των φωνολογικών διεργασιών στη μορφολογία

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, αν και υπάρχουν ατομικές και διαγλωσσικές διαφορές, τα φωνολογικά λάθη, μοιάζουν να είναι πανομοιότυπα σε όλα τα παιδιά. Ένα μέρος αυτών των φωνολογικών λαθών, είναι ένας παράγοντας που επιδρά στη μορφολογία της λέξης. Οι εκφορές των παιδιών είναι κατανοητές απο τους συνομιλητές τους όταν πραγματοποιούνται κάποια απο αυτά τα φωνολογικά λάθη, αλλά στο μεγαλύτερο ποσοστό οι διεργασίες, που αναφέρθηκαν παραπάνω σε πέντε κατηγορίες κατά τον Ingram (1989), μπορούν να επηρεάσουν αρνητικά την καταληπτότητα. Για το λόγο αυτό πρέπει να λαμβάνονται υπόψη στη γλωσσική εξέλιξη του κάθε παιδιού. Η ύπαρξη αυτών των λαθών είναι ένας σημαντικός παράγοντας για την εξαγωγή συμπερασμάτων στη παρούσα πτυχιακή, που πρέπει να ληφθούν υπόψη. Από τις προαναφερθείσες κατηγορίες λαθών η παρακάτω επιδρά σημαντικά στην μορφολογία των φράσεων που χρησιμοποιήθηκαν στο τεστ, το οποίο δημιουργήθηκε για να εξετάσει την επίδραση της φωνολογίας στην παραγωγή της μορφολογίας. Οι φράσεις αυτές βρίσκονται σε γενική κτητική. Η κατηγορία αυτή είναι :

Παράλειψη τμημάτων:

- Αποκοπές συμφώνων, πτώση αρχικού, μεσαίου και τελικού συμφώνου, π.χ /'ala/ (=γάλα), /'kipo/ (=κήπος)

Η ύπαρξη του τελικού συμφώνου είναι απαραίτητη, γιατί υποδηλώνει την κατάληξη της γενικής κτητικής στον πληθυντικό αριθμό και επομένως την κατάκτηση του από το παιδί.

Είναι ένας σημαντικός παράγοντας που λήφθηκε υπόψη, αξιολογήθηκε κατάλληλα και συμπεριλήφθηκε στα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας.

2.3.3 Τονισμός

Σύμφωνα με τον Πανελλήνιο Σύλλογο Λογοπεδικών (1995) ο τονισμός, ως γλωσσικό φαινόμενο, σχετίζεται με τον τόνο των λέξεων, καθώς και με τους κανόνες που τον διέπουν. Είναι το αποτέλεσμα της μεγαλύτερης μυϊκής ενέργειας κατά την παραγωγή μίας συλλαβής μέσα στη λέξη. Προστίθεται πάνω στον πυρήνα φωνήεν της λέξης κάνοντάς την να ξεχωρίζει από τις υπόλοιπες.

Υπάρχουν δύο τύποι τονισμού: οι δυναμικοί (ένταση) και οι μουσικοί (ύψος) τόνοι (Fromkin, V., Rodman, R., Hyams, N., 2008).

Στις παραδοσιακές γραμματικές η ελληνική γλώσσα παρουσιάζεται να έχει δυναμικό τονισμό (π.χ. Joseph and Philippaki - Warburton, 1987). Συγκεκριμένα, μία ή περισσότερες συλλαβές σε κάθε λέξη περιεχομένου (δηλαδή σε κάθε λέξη εκτός από τις λειτουργικές λέξεις, όπως οι *θα*, *να*, κτλ.) είναι τονισμένες. Επομένως, οι τονισμένες συλλαβές, οι οποίες μπορούν να σημειωθούν με έναν οξύ τόνο (´), εκλαμβάνονται ως εξοχότερες από τις άτονες συλλαβές και προφέρονται με μεγαλύτερη διάρκεια, ένταση και ύψος φωνής (Fromkin et al., 2003 · Arvaniti 1991, 2000). Ακόμα, στην ελληνική γλώσσα ισχύει ότι ο πρωτογενής τονισμός πέφτει σε μία από τις τρεις τελευταίες συλλαβές της λέξης (Joseph and Philippaki-Warburton, 1987 · Setatos, 1974 · Botini, 1989).

Όσον αφορά τον τονισμό των ουσιαστικών υπάρχει η διάκριση μεταξύ ισοσύλλαβων και ανισοσύλλαβων ουσιαστικών. Σε κάθε γένος υπάρχουν ουσιαστικά με ίσο αριθμό συλλαβών και στους δύο αριθμούς (ενικός-πληθυντικός) και σε όλες τις πτώσεις (π.χ. μήνας-μήνα-μηνών, μήλο-μήλου-μήλων). Αυτά ονομάζονται ισοσύλλαβα και με αυτά θα ασχοληθούμε στη παρούσα πτυχιακή.

Σύμφωνα με τον Πανελλήνιο Σύλλογο Λογοπεδικών (1995) ο τόνος μπορεί να έχει τις εξής λειτουργίες:

➤ Διαχωριστική Λειτουργία

Εμφανίζεται κυρίως στις γλώσσες με περιορισμένο τονισμό. Στις γλώσσες αυτές η θέση του τόνου παρουσιάζεται μόνο σε μία συγκεκριμένη συλλαβή και δείχνει που τελειώνει η λέξη. Για παράδειγμα γλώσσες με περιορισμένο τονισμό είναι η Γαλλική, Τουρκική (τόνος στη λήγουσα), Τσέχικη, Ουγγαρέζικη (τόνος στην α' συλλαβή)

➤ Διακριτική Λειτουργία

Η διακριτική λειτουργία (ή αλλιώς διαφοροποιητική λειτουργία) χρησιμοποιείται για την διαφοροποίηση της σημασίας των λέξεων. Για παράδειγμα:

θόλος/θολός, θέα/θεά

η, ή, που, πού

➤ Μορφολογική Λειτουργία

Η μορφολογική λειτουργία (η ύπαρξή της ή μη) παρέχει πληροφορίες μορφολογίας. Έχει καθαρά μορφολογική ιδιότητα. Στην περίπτωση αυτή, ο τόνος δηλώνει γραμματικές σχέσεις,

λειτουργώντας ως συμπληρωματικό στοιχείο του μορφήματος. Για παράδειγμα, δηλώνει την γενική κτητική (πουκάμισο/πουκαμίσου, τηλέφωνο/τηλεφώνου).

Στην παρούσα πτυχιακή το τεστ που δημιουργήθηκε και χορηγήθηκε επικεντρώνεται στη γενική κτητική και συγκεκριμένα αν τα φωνολογικά χαρακτηριστικά επιδρούν στην παραγωγή της μορφολογίας. Καθώς ο τόνος είναι ένα στοιχείο της φωνολογίας, που κατά συνέπεια επηρεάζει τη μορφολογία και στο τεστ αυτό υπάρχουν λέξεις, στις οποίες αλλάζει ο τονισμός, είναι σημαντικό να αναφερθούμε σε αυτόν.

2.4 Ανάπτυξη Γραμματικής

Υπάρχουν δύο είδη γραμματικής που συναντούνται στις χώρες του κόσμου: η σύνταξη, μέσω της οποίας έχουμε τη δυνατότητα να εκφράσουμε διαφορετικές σημασίες διαφοροποιώντας τη σειρά των λέξεων μέσα σε μια πρόταση, και η μορφολογία, μέσω της οποίας έχουμε την δυνατότητα να εκφράσουμε διαφορετικά νοήματα διαφοροποιώντας τη φωνολογική μορφή των λέξεων.

Αν και όλες οι γλώσσες κάνουν χρήση και των δύο ειδών διαφοροποίησης, παρατηρείται η τάση να στηρίζονται πιο πολύ σε ένα από τα δύο είδη. Έτσι, η γραμματική γλωσσών όπως η αγγλική είναι κατά βάση συντακτική, ενώ αυτή της ελληνικής είναι κυρίως μορφολογική (Κατή, 1992).

Η κατάκτηση της γραμματικής θεωρείται ένα πολύ περίπλοκο επίτευγμα λόγω του ότι οι βασικές μονάδες οργάνωσής της καθώς και οι αρχές χρήσης αυτών των μονάδων δεν είναι άμεσα φανερές στις προτάσεις τις οποίες ακούει το παιδί. Δηλαδή ακούγοντας μια πρόταση το παιδί είναι σε θέση να αντιληφθεί το νόημα της αλλά και πως αποτελείται από λέξεις σε μια συγκεκριμένη σειρά. Ωστόσο, δεν αναφέρεται πουθενά πως η πρόταση αποτελείται από λέξεις που ανήκουν σε κατηγορίες, όπως ρήμα, ουσιαστικό κ.ά. Φαίνεται, λοιπόν, πως το είδος της γνώσης που αφορά την οργάνωση προτάσεων σε επίπεδο γραμματικής δεν είναι συνειδητή ικανότητα και δεν μπορεί να διδαχτεί. Ακόμη και το άτομο που έχει διδαχτεί τη γραμματική στο σχολείο έχει συνειδητή γνώση μόνο ενός μικρού μέρους των γραμματικών αρχών (Κατή, 1992).

Επομένως, οι κανόνες γραμματικής δεν έχουν διατυπωθεί από κάποιον νομοθέτη, ούτε διδάσκονται σε ένα μάθημα γραμματικής. Πρόκειται για ασυνείδητες περιοριστικές αρχές για το σχηματισμό προτάσεων που μαθαίνονται με την κατάκτηση της γλώσσας κατά την παιδική ηλικία. Κατά συνέπεια μια γλώσσα αποτελείται από όλους τους φθόγγους, τις λέξεις και ένα απεριόριστο αριθμό δυνατών προτάσεων. Όταν κάποιος γνωρίζει μια γλώσσα, γνωρίζει τους φθόγγους, τις λέξεις και τους κανόνες που χρειάζονται για να συνδυάζονται αυτά μεταξύ τους (Fromkin, V., Rodman, R., Hyams, N., 2008).

Όλα τα φυσιολογικά παιδιά κατακτούν (τουλάχιστον) μια γλώσσα σε ένα σχετικά σύντομο χρονικό διάστημα με μεγάλη ευκολία. Αυτό το καταφέρνουν παρά το γεγονός ότι το περιβάλλον τους δεν ενισχύει την συγκεκριμένη γλωσσική διδασκαλία.

Όλα τα παιδιά ξεκινούν χρησιμοποιώντας μόνο μια λέξη κάθε φορά που θέλουν να μιλήσουν. Στη συνέχεια συνδυάζουν λέξεις σε απλές προτάσεις. Κατά τις πρώτες προσπάθειες να συνδυάσουν λέξεις σε προτάσεις, πολλά μέρη της πρότασης μπορεί να λείπουν. Για παράδειγμα, ένα παιδί 2 ετών που κατακτά την ελληνική θα μπορούσε να πει *μαμά άφησε τσάντα* αντί του *η μαμά άφησε την τσάντα*. Στα επόμενα στάδια η κατάκτηση της γλώσσας αποκλίνει από το επίπεδο της γλωσσικής ικανότητας ενός ενήλικα, ωστόσο στην

ηλικία των 5 ένα παιδί έχει φτάσει στο αντίστοιχο στάδιο παραγωγής με αυτό ενός ενήλικα. Σε λίγα μόνο χρόνια, χωρίς να έχει το προνόμιο της συγκεκριμένης καθοδήγησης, και ανεξαρτήτως συνθηκών, το μικρό παιδί κατέχει τις περίπλοκες γραμματικές δομές της γλώσσας του και διαθέτει ένα βασικό λεξιλόγιο (Fromkin, V., Rodman, R., Hyams, N., 2008).

2.4.1 Κατάκτηση της σύνταξης και της μορφολογίας σε παιδιά με φυσιολογική ανάπτυξη

Οι πρώτες ενδείξεις κατάκτησης της σύνταξης και της μορφολογίας αρχίζουν να εμφανίζονται στο στάδιο της μιας λέξης, όταν το παιδί βρίσκεται στο πρώτο έτος, ενώ μέχρι το τέταρτο έτος της ζωής ολοκληρώνεται μεγάλο μέρος της κατάκτησης της σύνταξης και της μορφολογίας.

Μετά από έρευνα της Stefany (1971) με θέμα την ανάπτυξη του λόγου στα Ελληνόπουλα («Ανάπτυξη της Μοντέρνας Ελληνικής γλώσσας»), η οποία είναι δημοσιευμένη στον 4-τόμο βιβλίο του Slobin (1971) «Διαπολιτισμικές Μελέτες στην Ανάπτυξη του Λόγου», μέχρι την ηλικία των 2,5-3 χρονών έχει πραγματοποιηθεί η κατάκτηση των εξής μορφημάτων: οι πτώσεις, ο αριθμός (ενικός, πληθυντικός), οι καταλήξεις ρημάτων και ουσιαστικών, άρθρα (ο, η, το, την), η αντωνυμία 'αυτός', και τέλος ο αόριστος και η υποτακτική. Σε παρόμοια αποτελέσματα καταλήγουν και άλλες συστηματικές μελέτες πάνω στα Ελληνόπουλα, όπως των Malikouti - Drachman (1989), Theophanopoulou – Kontou (1973).

Πιο αναλυτικά, τα στάδια στα οποία διακρίνεται η ανάπτυξη της σύνταξης και της μορφολογίας σε παιδιά με φυσιολογική ανάπτυξη σύμφωνα με το Μαρίνη (2008) είναι τα εξής:

Στάδιο της μίας λέξης

Σε αυτό το στάδιο τα παιδιά χρησιμοποιούν πρώτα λέξεις που ανήκουν σε λεξικές κατηγορίες και έχουν συγκεκριμένη σημασία (ουσιαστικά, ρήματα, προθέσεις) και αργότερα λέξεις που ανήκουν σε λειτουργικές κατηγορίες (άρθρα, αντωνυμίες, προθέσεις), οι οποίες έχουν περισσότερο γραμματικό χαρακτήρα και συμβάλλουν στην σημασία λέξεων της πρότασης (Bloom 1973, Brown-Bellugi 1964, Radford 1990, Tsimpli 1996). Η χρήση καταλήξεων εμφανίζεται μόνο σε συγκεκριμένες λέξεις, τις οποίες το παιδί έχει απομνημονεύσει, ωστόσο δεν μπορεί να τις αναλύσει σε θέμα και κατάληξη.

Στάδιο 2 λέξεων

Το στάδιο αυτό ονομάζεται τηλεγραφικό επειδή τα παιδιά χρησιμοποιούν περισσότερο λέξεις που περιέχουν το κύριο νόημα της φράσης και ανήκουν σε λεξικές κατηγορίες (π.χ. ουσιαστικά, ρήματα, επίθετα), ενώ παραλείπουν λέξεις που έχουν γραμματικό χαρακτήρα και ανήκουν σε λειτουργικές κατηγορίες (πχ άρθρα, αντωνυμίες, βοηθητικά ρήματα). Αρχικά, στο στάδιο των 2 λέξεων η σειρά των όρων δεν είναι σταθερή. Για παράδειγμα, στη σχέση Κτήτορας + Κτήση εμφανίζονται και οι δυο πιθανές σειρές όρων (Κτήτορας > Κτήση, Κτήση > κτήτορας). Η σειρά των όρων σταθεροποιείται λίγο πριν το παιδί αρχίσει να χρησιμοποιεί τη μορφολογία. Η χρήση λέξεων σε μια συγκεκριμένη σειρά δηλώνει ότι τα παιδιά έχουν αρχίσει να αποκτούν την σύνταξη της γλώσσας του περιβάλλοντος τους. Επιπλέον, το γεγονός ότι η σειρά των όρων σταθεροποιείται όταν τα παιδιά αρχίσουν να χρησιμοποιούν καταλήξεις μορφολογίας αποτελεί ένδειξη για τη σχέση ανάμεσα στην κατάκτηση της σύνταξης και της μορφολογίας (Marinis, 2003). Τα δεδομένα

αυτά όμως μπορούν να ερμηνευθούν με δύο διαφορετικούς τρόπους. Η γνώση της σειράς των όρων και η χρήση μορφολογίας με συγκεκριμένες λέξεις μπορεί να δηλώνει ότι τα παιδιά: α) έχουν γνώση σύνταξης και μορφολογίας, που περιορίζεται όμως στις συγκεκριμένες λέξεις τις οποίες χρησιμοποιούν ή β) έχουν κατακτήσει αφηρημένους συντακτικούς και μορφολογικούς κανόνες που ισχύουν πέρα από το λεξιλόγιο το οποίο χρησιμοποιούν.

Σύμφωνα με τα τρία στάδια κατάκτησης της γενικής δομής των Christofidou και Stephany (κτήτορας σε απομόνωση, κτήση > κτήτορας, κτήτορας > κτήση) οι πρώτες παραγωγές της σειράς κτήση > κτήτορας εμφανίζονται σε ηλικία 1,11, ενώ της σειράς κτήτορας > κτήση σε ηλικία 2 ετών (Marinis 2003).

Στάδιο χρήσης περισσότερων από 2 λέξεις

Στο στάδιο αυτό το παιδί αρχίζει να χρησιμοποιεί μορφήματα που ανήκουν σε λειτουργικές κατηγορίες. Αυτά μπορεί να είναι λέξεις, όπως τα άρθρα και οι προθέσεις ή κλιτικά μορφήματα, όπως οι καταλήξεις αριθμού στα ουσιαστικά (μπάλ-ες) και οι καταλήξεις προσώπου στα ρήματα (παίζ-ω, παίζ-εις, παίζ-ει κλπ). Παρόλο που τα μορφήματα κατακτώνται με την ίδια σειρά, τα παιδιά δεν κατακτούν τα μορφήματα αυτά στην ίδια ηλικία. Συνεπώς, η ηλικία του παιδιού δεν αποτελεί κριτήριο κατάταξης του παιδιού σε ένα συγκεκριμένο στάδιο ανάπτυξης. Επίσης, δεν είναι δυνατή η πρόβλεψη των μορφημάτων που έχει κατακτήσει το παιδί βάσει της ηλικίας. Στα ελληνικά υπολογίζεται με βάση τον αριθμό μορφημάτων σε κάθε πρόταση (Marinis 2003- Stephany 1985).

Στάδιο λεξικής χρήσης

Όταν τα παιδιά αρχίζουν να χρησιμοποιούν μορφήματα που ανήκουν σε λειτουργικές κατηγορίες και έχουν καθαρά γραμματικό χαρακτήρα, τα χρησιμοποιούν με λεξικό τρόπο, δηλαδή σε συνδυασμό με περιορισμένο αριθμό λέξεων και σε συγκεκριμένα γλωσσικά περιβάλλοντα και εκφράσεις. Στο στάδιο αυτό το μήκος πρότασης στις παραγωγές των παιδιών δεν ξεπερνά τις δύο λέξεις.

Στάδιο παραγωγικής χρήσης

Το επόμενο στάδιο είναι το στάδιο παραγωγικής χρήσης, στο οποίο τα παιδιά ξεκινούν να χρησιμοποιούν λέξεις και μορφήματα που ανήκουν σε λειτουργικές κατηγορίες με παραγωγικό τρόπο. Αυτό φαίνεται από την χρήση λέξεων με διαφορετικές δομές, σε μορφή υπεργενίκευσης ενός κανόνα. Τέλος, χρησιμοποιούν λέξεις σε γλωσσικά περιβάλλοντα που διαφέρουν από το γλωσσικό περιβάλλον των παιδιών. Επιπλέον, η μετάβαση από το λεξικό στο παραγωγικό στάδιο χαρακτηρίζεται αρχικά από μείωση του ποσοστού χρήση μίας δομής και στη συνέχεια αύξηση αυτού (Marcus Ullman, Pinker, Hollander, Rosen and Xu, 1992). Αυτό συμβαίνει επειδή το παιδί χρειάζεται πρώτα να αναλύσει τις λέξεις και τις φράσεις που χρησιμοποιεί με λεξικό τρόπο και μετά να τους δώσει γραμματικά χαρακτηριστικά.

Το λεξικό στάδιο καλύπτει τις ηλικίες από 1,8 μέχρι 1,11. Το ποσοστό χρήσης άρθρων στο στάδιο αυτό είναι πολύ χαμηλό και έχει μεγάλες διακυμάνσεις (1,8= 11% 1,9=6% 1,10=11% και 1,11=3%). Το παραγωγικό στάδιο αρχίζει από την ηλικία των 2,0 ετών. Πριν από την αρχή του παραγωγικού σταδίου το ποσοστό χρήσης του οριστικού άρθρου μειώνεται από 11% σε 3% και στη συνέχεια αυξάνεται ραγδαία σε 32% (Marinis 2003).

Βάση των αποτελεσμάτων της έρευνας της Christofidou (1998) πάνω στην κατάκτηση της μορφολογίας του πληθυντικού αριθμού των ουσιαστικών προέκυψε ότι στο στάδιο I όταν

το MLU του παιδιού ήταν χαμηλότερο από 2,0, ο αριθμός ουσιαστικών στον πληθυντικό ήταν πολύ μικρός. Πολλά από τα ουσιαστικά εμφανίζονται όμως μόνο στον πληθυντικό αριθμό. Επειδή το παιδί δεν χρησιμοποιεί και τους δύο αριθμούς δεν γίνεται σαφές αν έχει κατακτήσει τη μορφολογία του πληθυντικού. Πολύ λιγότερα ουσιαστικά εμφανίζονται στον ενικό και στον πληθυντικό και ο αριθμός είναι ακόμη πιο μικρός αν υπολογίσει κανείς τον αριθμό των διαφορετικών ουσιαστικών που χρησιμοποιούνται στον ενικό και πληθυντικό (Marinis, 2003).

Όσον αφορά την κατάκτηση των πτώσεων στα ουσιαστικά, σύμφωνα με τον Marinis (2003) η ανάλυση των ουσιαστικών αρσενικού και θηλυκού γένους έδειξε ότι η ονομαστική πτώση κατακτάται πριν από την γενική. Άλλο ένα συμπέρασμα είναι ότι η γενική κατακτάται σταδιακά, αρχίζοντας με έναν περιορισμένο αριθμό ουσιαστικών. Τέλος, αναφέρει άλλο ένα χαρακτηριστικό της παραγωγικής χρήσης μιας δομής, το φαινόμενο της υπεργενίκευσης. Εμφανίζεται συχνά στην κατάκτηση της μορφολογίας και έχει παρατηρηθεί, για παράδειγμα, στην κατάκτηση της δομής κτήσης των γερμανικών με το μόρφημα *-s* όπως *Mama-s Buch* (Μαμάς βιβλίο = το βιβλίο της μαμάς). Η δομή αυτή χρησιμοποιείται μόνο με κύρια ονόματα και με συγγενικά ουσιαστικά (μαμά, μπαμπάς, παππούς κλπ). Στο λεξικό στάδιο τα παιδιά χρησιμοποιούν το μόρφημα αυτό μόνο με ένα μικρό αριθμό ουσιαστικών που είναι όλα κύρια ονόματα ή συγγενικά. Στη συνέχεια, τα παιδιά χρησιμοποιούν το μόρφημα *-s* όχι μόνο με ουσιαστικά που είναι κύρια ονόματα ή συγγενικά όπως πχ *Affes Banana* (πιθήκου μπανάνα = η μπανάνα του πιθήκου.) (Eisenbeiss, 2000), αλλά σε περισσότερες κατηγορίες ουσιαστικών, κάτι που δεν εμφανίζεται στην γλώσσα των ενηλίκων και δεν είναι γραμματικά ορθό. Σχεδόν κάτι παρόμοιο έχει παρατηρηθεί και στην κατάκτηση των δομών κτήσης στα ελληνικά μέσα από έρευνες που έχουν γίνει από τους Christofidou (1998), Marinis 2002-2003 και Stephany 1997. Επομένως, θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι τα παιδιά σε αυτό το στάδιο έχουν κατακτήσει το μόρφημα που δηλώνει κτήση και το χρησιμοποιούν με παραγωγικό τρόπο, ωστόσο υπάρχουν αμφιβολίες, όπως υποδεικνύουν οι παρακάτω έρευνες.

Όταν το παιδί χρησιμοποιεί παραγωγικά τη σύνταξη και τη μορφολογία σημαίνει πως έχει ξεκινήσει η κατάκτηση αυτών. Οι γνώμες, όμως, για τη παραπάνω άποψη δίστανται. Σύμφωνα με τη γενετική θεωρία (Guilfoyle & Noonan, 1992 · Powers, 1996 · Radford, 1990 · Tsimpli, 1996), όταν το παιδί χρησιμοποιεί σωστά τη σειρά των όρων, τα ελεύθερα και κλιτικά μορφήματα που αντιστοιχούν στις λειτουργικές κατηγορίες χρησιμοποιούνται με παραγωγικό τρόπο και το ποσοστό χρήσης τους φτάνει το 90%, θεωρείται ότι το παιδί έχει κατακτήσει τη συγκεκριμένη δομή και έχει γνώση αφηρημένων συντακτικών κατηγοριών και δομών. Αντίθετα σύμφωνα με τη θεωρία κατασκευής, η χρήση της σωστής σειράς των όρων και ελεύθερων και κλιτικών μορφημάτων δεν αποτελεί απόδειξη ότι το παιδί έχει κατακτήσει αφηρημένες συντακτικές κατηγορίες και δομές. Σύμφωνα με τους Pine & Martindale (1996), Pine & Lieven (1997) και Tomasselo (2003), πολλές από τις φράσεις που χρησιμοποιεί το παιδί σε αυτό το αναπτυξιακό στάδιο αποτελούν ημι-αναλυμένες φράσεις, οι οποίες βασίζονται σε συνδυασμούς λέξεων που είναι πολύ συχνές στο γλωσσικό περιβάλλον του παιδιού (Μαρίνης, 2009).

2.4.2 Μορφολογία

Η μορφολογία είναι το τμήμα της γραμματικής που ασχολείται με τη μελέτη της ανάλυσης και του σχηματισμού των λέξεων. Η θεωρία που το διέπει καθορίζει τα πρωτογενή στοιχεία και τις σχέσεις των επιμέρους συστατικών που περιέχονται στη δομή των λέξεων καθώς και τους κανόνες και τις γενικότερες αρχές που οδηγούν στον ορθό σχηματισμό τους.

Αναγνωρίζει και αναλύει όχι μόνο τις υπαρκτές λέξεις αλλά προσδιορίζει και αυτές που είναι δυνατόν να σχηματισθούν σύμφωνα με το μηχανισμό της γλώσσας (Ράλλη, 2008).

Τα τελευταία χρόνια η μορφολογία έχει λάβει μεγάλη προσοχή στην γλωσσική θεωρία. Ασχολείται με τη δομή των λέξεων και προσελκύει σημαντικό ενδιαφέρον στις γλώσσες με πλούσια μορφολογία (Ralli, 2003). Η κοινή Ελληνική είναι γλώσσα συνθετική με ιδιαίτερα πλούσια μορφολογία η οποία βασίζεται κυρίως στο συνδυασμό μορφημάτων (Ράλλη, 2001)

Τα βασικότερα πεδία στα οποία κινείται η μορφολογική θεωρία σύμφωνα με την Γιαννουλοπούλου Γ. (2014) είναι τα εξής:

1. Η αναγνώριση της λέξης

Η λέξη ως γραμματική κατηγορία έχει κεντρική θέση στη γλώσσα και αναγνωρίζεται εύκολα από τους ομιλητές ως διακριτή μονάδα. Ωστόσο, στο επίπεδο της μορφολογικής ανάλυσης τίθενται διάφορα ζητήματα ως προς το ποια είναι τα όρια της λέξης. Για παράδειγμα, η μονάδα “στο” αποτελεί μία ή δύο λέξεις; Η σύνναψη “παιδική χαρά” αποτελεί φράση ή μοιάζει με λέξη αφού ταυτίζεται σημασιολογικά με λέξη;

2. Η αναγνώριση των μορφημάτων

Το μόρφημα θεωρείται η ελάχιστη υποδιαίρεση της λέξης που διαθέτει μορφή και σημασία (ή λειτουργία). Ωστόσο, η αναγνώριση των μορφημάτων δεν είναι πάντα εύκολη. Αυτό οφείλεται στην παρουσία των αλλόμορφων του μορφήματος, όπου ένα μόρφημα αλλάζει μορφές ανάλογα με το φωνολογικό περιβάλλον που βρίσκεται. Ακόμα, οφείλεται και στην ύπαρξη πολλών δάνειων λέξεων ως προς την καταγωγή (π.χ. στη λέξη “φεμινισμός” το θέμα “φεμιν-” δεν αναγνωρίζεται στα ελληνικά).

3. Οι μορφολογικές διαδικασίες

Οι βασικότερες διαδικασίες σχηματισμού λέξεων στην ελληνική είναι η σύνθεση λεξικών μορφημάτων (π.χ. κασταν- + ο + ξανθ- → καστανόξανθος), η παραγωγή μέσω προθημάτων και επιθημάτων (π.χ. ξε + γραφ- → ξεγράφω) και η κλίση (π.χ. καρέκλ- + κλιτικό επίθημα ενικού ονομαστικής των θηλυκών -α → καρέκλα).

Σύμφωνα με τη Ράλλη (2003) όταν αναφερόμαστε στην κλιτική διαδικασία σχηματισμού των λέξεων είναι προτιμότερο να αναφερόμαστε σε λεξικό επίπεδο και όχι με βάση τη συντακτική διαμόρφωση (π.χ. μορφοσυντακτικές κατηγορίες). Θεωρεί πως οι κλιτικές λέξεις παράγονται από μηχανισμούς σχηματισμού λέξεων. Είναι γενικά αποδεκτό ότι η μορφολογία δημιουργεί μορφολογικές εκφράσεις, οι οποίες δεν είναι ορατές μέσω των συντακτικών λειτουργιών, αλλά αλληλεπιδρά με την φωνολογία και τη σύνταξη σε διάφορες πτυχές. Από την άλλη πλευρά, η αλληλεπίδραση με τη φωνολογία εξηγείται αποτελεσματικότερα από μηχανισμούς όπως είναι η λεκτική φωνολογία (Kiparsky 1982, Mohanan 1986), οι οποίες αξιολογούν μία στρωματοποίηση για την εφαρμογή των φωνολογικών κανόνων στις εσωτερικές δομές των λέξεων (word-internal structures), ή θεωρία βελτιστοποίησης (Prince & Smolensky, 1993), σύμφωνα με την οποία ένα σύνολο περιορισμών που έχουν καταταχθεί ερμηνεύουν ποικίλα μορφοφωολογικά φαινόμενα.

Στην γλωσσολογική βιβλιογραφία η κλίση των ουσιαστικών αποτελεί ενδιαφέρον θέμα έρευνας από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα (για παράδειγμα Hatzidakis 1905). Οι περισσότερες μελέτες εστιάζονται στην κατανομή των ουσιαστικών σε κλιτικές τάξεις. Σύμφωνα με διάφορα κριτήρια τα ελληνικά ουσιαστικά διακρίνονται σε τρεις τάξεις: Class I,

στην οποία τα ουσιαστικά εμφανίζουν μία αντίθεση μεταξύ της ονομαστικής και γενικής πτώσης (π.χ. ο πατέρας έναντι του πατέρα), Class II, στην οποία τα ουσιαστικά έχουν τρεις διαφορετικές μορφές στις πτώσης της ονομαστικής, αιτιατικής και γενικής (π.χ. ο τοίχος, τον τοίχο, του τοίχου) και τέλος Class III, στην οποία τα ουσιαστικά είναι μικτού τύπου (π.χ. πόλης).

Σύμφωνα με έρευνα της Ralli (1992b, 1994, 1999, 2002a) ο διαχωρισμός των ουσιαστικών βασίζεται σε οχτώ κλιτικές τάξεις. Η Ralli απορρίπτει την παραδοσιακή κατηγοριοποίηση με βάση το φύλο. Οι κυριότεροι ισχυρισμοί της για αυτή την απόρριψη είναι ότι τα ουσιαστικά ίδιου φύλου μπορεί να κλίνονται σύμφωνα με διαφορετικά πρότυπα (π.χ. το σώμα, το παιδί, κτλ) και τα ουσιαστικά με ίδιο κλιτικό πρότυπο μπορεί να ανήκουν σε διαφορετικό φύλο (π.χ. το αρσενικό “ο δρόμος”, το θηλυκό “η πρόοδος”, κτλ). Θεωρεί ακόμα ότι οι κλιτικές τάξεις πρέπει να βασίζονται σε δύο κριτήρια: α) την παρουσία ενός συστηματικού αλλομορφου στο θέμα και β) τη μορφή του συνόλου των κλιτικών καταλήξεων, οι οποίες συνδυάζονται με τα θέματα, όχι μόνο στην ονομαστική του ενικού αριθμού, η οποία χρησιμοποιείται συνήθως στις παραδοσιακές αναλύσεις. Για παράδειγμα, ενώ τα ουσιαστικά σε –ος (π.χ. δρόμος, πρόοδος, κτλ) δεν έχουν αλλομορφική παραλλαγή και κλίνονται σύμφωνα με το ίδιο πρότυπο (Class I), τα ουσιαστικά σε –ις (π.χ. μαθητής) ή –ας (π.χ. ταμίας) θεωρείται ότι έχουν δύο συστηματικά θέματα αλλομορφων: η βασική μορφή του θέματος που εμφανίζεται στον πληθυντικό αριθμό (μαθητ-, ταμι-) και το αλλομορφο που τελειώνει σε φωνήεν –ι (μαθητι-) ή –α (ταμιά-), εξαρτάται από το γένος και ανήκει στην Class II, βρίσκεται σε συμπληρωματική κατανομή με το πρώτο, το τελευταίο.

4. Η σχέση της μορφολογίας με τα υπόλοιπα επίπεδα ανάλυσης της γλώσσας (φωνολογία, σύνταξη, σημασιολογία)

Κατά τη γλωσσική παραγωγή οι μορφολογικές διαδικασίες αλληλεπιδρούν με τις υπόλοιπες γλωσσικές λειτουργίες. Επομένως, η μορφοφωνολογία εξετάζει ζητήματα όπως η φωνολογικά καθορισμένη αλλομορφία (αναλυτικά παρακάτω), η μορφοσύνταξη εξετάζει θέματα όπως η παροχή συντακτικών πληροφοριών από τα κλιτικά μορφήματα (π.χ. το κλιτικό επίθεμα της ονομαστικής –ος δηλώνει τη πτώση του υποκειμένου στην πρόταση), ενώ η μορφοσημασιολογική ανάλυση εξετάζει τον τρόπο που τα μορφήματα αποκτούν αλλά και μεταβάλλουν τη σημασία τους (λεξική ή γραμματική).

5. Η τυπολογία των γλωσσών ανάλογα με τη μορφολογική τους δομή

Οι γλώσσες διαιρούνται σε αναλυτικές, εάν οι λέξεις τους αποτελούνται κυρίως από ελεύθερα μορφήματα, και συνθετικές (συγκολλητικές και κλιτικές), εάν οι λέξεις τους αποτελούνται από περισσότερα του ενός μορφήματα.

2.4.3 Σχέση Μορφολογίας – Φωνολογίας / Μορφοφωνολογία

Η μορφολογία και η φωνολογία, καθώς αποτελούν και τα δύο μέρη του δομικού συστήματος της γλώσσας, είναι απαραίτητο να αναλυθεί και να συζητηθεί η μεταξύ τους σχέση (Wiese, R., 2006).

Η μορφοφωνολογία είναι ένας κλάδος της γλωσσολογίας, που μελετά την αλληλεπίδραση μεταξύ των μορφολογικών και φωνολογικών ή φωνητικών διαδικασιών. Κύριος στόχος της είναι οι αλλαγές των ήχων που λαμβάνουν χώρα στα μορφήματα (ελάχιστες μονάδες με νόημα) όταν συνδυάζονται για τον σχηματισμό των λέξεων (Hayes, B., 2009).

Η μορφοφωνολογική ανάλυση περιλαμβάνει την προσπάθεια να δώσει μία σειρά από τυπικούς κανόνες, οι οποίοι προβλέπουν με επιτυχία τις αλλαγές των ήχων που συμβαίνουν στα μορφήματα μίας συγκεκριμένης γλώσσας ανάλογα με το μορφολογικό ή φωνητικό τους περιβάλλον. Μία τέτοια σειρά κανόνων μετατρέπει μία θεωρητική υποκείμενη αναπαράσταση σε μία επιφανειακή μορφή, η οποία ακούγεται πραγματικά (Hayes, B., 2009).

Αυτά τα δύο γλωσσικά υποσυστήματα (μορφολογία - φωνολογία) αλληλεπιδρούν με πολλούς διαφορετικούς τρόπους στις διάφορες γλώσσες του κόσμου. Πολλές από τις μεταξύ τους αλληλεπιδράσεις μπορεί να είναι α) η φωνολογική εναλλαγή ενός θέματος (μόρφημα χωρίς την ύπαρξη προθέματος) ή ενός προσφύματος, 2) η αρμονία φωνηέντων, η οποία περιλαμβάνει θέματα και προσφύματα, 3) η εξάπλωση των φωνολογικών χαρακτηριστικών ως γραμματικό σημάδι, 4) οι συνδυασμοί μοτίβων συμφώνων και φωνηέντων στην ασυνεχή μορφολογία, και 5) ο φωνολογικά προσδιορισμός αναδιπλασιασμός.

Στη συνέχεια περιγράφονται οι διάφοροι τρόποι, με τους οποίους επιτυγχάνεται η αλληλεπίδραση των δύο αυτών υποσυστημάτων της γλώσσας σύμφωνα με τον S. J. Hannahs (2001).

2.4.4 Αλληλεπιδράσεις μεταξύ φωνολογίας και μορφολογίας

1. Αλλόμορφα και προσφύματα

Τα αλλόμορφα, δηλαδή η επιφανειακή διαφοροποίηση των μορφών που αντιστοιχούν σε ένα μοναδικό μόρφημα, μπορεί να περιλαμβάνουν κλιτικά και παραγωγικά θέματα και προσφύματα. Η επιφανειακή μορφή μπορεί να είναι φωνητικά ή μορφολογικά εξαρτώμενη.

A. Φωνητικά εξαρτώμενα αλλόμορφα

Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα στην γλώσσα των αγγλικών είναι το εξής: κατά την κλίση ο παραγωγικός δείκτης του πληθυντικού προφέρεται ως /z/, /s/ ή /əz/, ανάλογα με το τελικό τμήμα του θέματος (*carnation*[z], *violet*[s], *ros*[əz]). Σε μορφοφωνολογικό επίπεδο και οι τρεις καταλήξεις θεωρούνται υποκείμενες μορφές του ίδιου μορφοφωνήματος. Οι παραγωγικές καταλήξεις μπορούν να αλλάξουν ανάλογα με το φωνητικό περιβάλλον.

B. Μορφολογικά εξαρτώμενα αλλόμορφα

Εκτός από τις καθαρά φωνητικά εξαρτώμενες εναλλαγές, οι καθορισμένες κατηγορίες μορφημάτων σε μία γλώσσα μπορεί να εμφανίζονται καθαρά από άποψη μορφοφωνολογίας. Στα αγγλικά υπάρχουν δύο κατηγορίες προσφυμάτων, που ονομάζονται Class I και Class II. Οι καταλήξεις τύπου Class I περιλαμβάνουν μία φωνολογική αλλαγή στο θέμα, που σχετίζεται με ένα θέμα χωρίς πρόσφυμα ή με το ίδιο θέμα με κατάληξη τύπου Class II. Τέτοιες αλλαγές μπορεί να είναι ο τονισμός, η ποιότητα του φωνήεντος και τα τελικά σύμφωνα.

Παραδείγματα:

- ✓ mAgic (χωρίς πρόθεμα) - magIcian (Class I) – mAgical (Class II)
 - ✓ fInal (χωρίς πρόθεμα) – finAlity (Class I) – fInalness (Class II)
- *τα κεφαλαία γράμματα επισημαίνουν την αλλαγή του τονισμού.

Στο πρώτο παράδειγμα το πρόθεμα τύπου Class I αλλάζει τη θέση του τονισμού, καθώς και το τελικό σύμφωνο (το /k/ στη λέξη *magic* παράγεται ως /s/ στη λέξη *magician*).

Αντίθετα, για τον τύπο Class II, ο τονισμός και η ποιότητα του φωνήεντος είναι ακριβώς ίδιες με αυτές του θέματος. Στο δεύτερο παράδειγμα συγκρίνοντας τα finality και finalness, υπάρχει διαφοροποίηση του τονισμού, με την πρώτη συλλαβή στο final και το finalness να τονίζεται σε σχέση με την δεύτερη συλλαβή του finality. Επιπρόσθετα, η ποιότητα των φωνηέντων διαφέρει. Συγκεκριμένα, το μη τονισμένο /ə/ στη λέξη final εναλλάσσεται με ένα γεμάτο /a/ φωνήεν στο finality.

2. Αρμονία φωνηέντων

Η αρμονία φωνηέντων είναι η ανάγκη που υπάρχει σε μερικές γλώσσες όλα τα φωνήεντα, τα οποία υπάρχουν σε συγκεκριμένους τομείς (π.χ. σε λέξεις), να μοιράζονται συγκεκριμένα φωνολογικά χαρακτηριστικά, όπως είναι η στρογγυλοποίηση, αν είναι οπίσθια ή εμπρόσθια, το ύψος, κ.τ.λ. Η αρμονία φωνηέντων μπορεί να περιλαμβάνει μόνο θέματα ή θέματα μαζί με προσφύματα.

3. Εξάπλωση των φωνολογικών χαρακτηριστικών

Η εξάπλωση των φωνολογικών χαρακτηριστικών, η οποία σε κάποια σημεία είναι παρόμοια με την αρμονία φωνηέντων, περιλαμβάνει ένα φωνολογικό χαρακτηριστικό, το οποίο λειτουργεί ως γραμματικός δείκτης. Η διαφορά με την αρμονία φωνηέντων είναι ότι η εξάπλωση των χαρακτηριστικών δεν συνεπάγεται μία αλλαγή η οποία προκλήθηκε από ένα χαρακτηριστικό το οποίο υπάρχει ήδη στην φωνολογική μορφή. Σε αυτή τη περίπτωση, το χαρακτηριστικό έχει μία γραμματική λειτουργία και μπορεί να συμβεί σε ολόκληρη τη λέξη. Ένα παράδειγμα είναι στην γλώσσα Terena (Arawakan: Brazil), στην οποία το πρώτο πρόσωπο χαρακτηρίζεται από ρινικότητα. Αυτό σημαίνει ότι δίνοντας μία λέξη σε τρίτο ενικό πρόσωπο, η οποία περιλαμβάνει σύμφωνα και φωνήεντα, το πρώτο πρόσωπο της ίδιας λέξης θα περιλαμβάνει ρινικά σύμφωνα και φωνήεντα.

Επομένως, ένα φωνολογικό χαρακτηριστικό (στο παράδειγμα η ρινικότητα) εκπληρώνει μία γραμματική δομή. Στην ίδια γλώσσα ένα διαφορετικό χαρακτηριστικό, για παράδειγμα η ουρανικοποίηση, υποδεικνύει το δεύτερο πρόσωπο.

4. Ασυνεχής Μορφολογία (Non-concatenative Morphology)

Η *non-concatenative Morphology*, γνωστή και ως ασυνεχής μορφολογία, αφορά το σχηματισμό λέξεων, όπου η ρίζα τροποποιείται. Στις γλώσσες με ασυνεχή μορφολογία (π.χ. Αραβικά, Εβραϊκά), οι λέξεις αποτελούνται από συνδυασμούς συγκεκριμένων συμφώνων και φωνηέντων, στους οποίους για παράδειγμα τα σύμφωνα μπορεί να συμβάλουν στο λεξιλογικό πυρήνα της σημασίας της λέξης, ενώ τα φωνήεντα να συνεισφέρουν συγκεκριμένες μορφοσυντακτικές πληροφορίες.

5. Αναδιπλασιασμός

Ο αναδιπλασιασμός περιλαμβάνει την αντιγραφή μία βάσης (πλήρης αναδιπλασιασμός) ή μέρος αυτής της βάσης (μερικός αναδιπλασιασμός) και τοποθέτησης αυτή της αντιγραφής ως πρόσφυμα στη βάση. Το πρόσφυμα μπορεί να τοποθετηθεί οπουδήποτε (π.χ. πρόθεμα στην αρχή, στη μέση ή στο τέλος της λέξης). Το αντίγραφο μπορεί να είναι ένα φωνολογικό συστατικό, για παράδειγμα μία συλλαβή, ή ένα προσδιοριστικό μέρος της βάσης, το οποίο δεν είναι συστατικό, για παράδειγμα τα δύο πρώτα τμήματα της βάσης. Το πρώτο είδος είναι γνωστό ως αντιγραφή συστατικών, ενώ το δεύτερο ως μη

συστατική αντιγραφή. Ένα παράδειγμα αντιγραφής συστατικών, πλήρη αναδιπλασιασμού είναι αυτό στη τούρκικη γλώσσα: *çabuk* ‘quickly’ / *çabuk çabuk* ‘very quickly’. Όσον αφορά παράδειγμα μη συστατικής αντιγραφής, μερικού αναδιπλασιασμού δίνεται από τη γλώσσα Tagalog: *takbuh* ‘run’ / *tatakbuh* ‘will run’.

2.4.5 Θεωρίες για την αλληλεπίδραση της μορφολογίας και της φωνολογίας

Υπάρχουν διάφορα θεωρητικά πλαίσια συγκεκριμένων πτυχών της μορφοφωнологίας, τα οποία έχουν προταθεί τα τελευταία χρόνια. Σύμφωνα με τον Hannahs S. J. (2001) τα επικρατέστερα είναι η Λεξική Φωνολογία και Μορφολογία (Lexical Phonology and Morphology), η Αυτοτμηματική Φωνολογία (Autosegmental Phonology), η Πρότυπη και προσωδιακή μορφολογία (Templatic and Prosodic Morphology), η Θεωρία βελτιστοποίησης (Optimality Theory).

1. Λεξική φωνολογία και μορφολογία

Σε αυτή τη θεωρία η αλληλεπίδραση μεταξύ της φωνολογίας και της μορφολογίας έχει διαμορφωθεί όσον αφορά την αλληλεπίδραση σε λεξικό επίπεδο. Οι δύο μεγαλύτεροι υποστηρικτές αυτής της άποψης ήταν οι Kiparsky (1982) και Mohanan (1986).

Η υπόθεση στην οποία στηρίζεται το μοντέλο είναι ότι οι μορφολογικές διεργασίες, π.χ. η προσθήκη προθεμάτων, εναλλάσσονται με φωνολογικές εργασίες, π.χ. τονισμός, και ότι τα στοιχεία, τα οποία παρουσιάζουν διαφορετική συμπεριφορά, μπορεί να σχετίζονται με διαφορετικά επίπεδα. Ως παράδειγμα σε αυτή τη θεωρία, το είδος των μορφολογικά εξαρτώμενων αλλόμορφων, που δόθηκε παραπάνω μεταξύ των *finality* και *finalness*, καθώς συγκρίθηκαν με το *final*, προκύπτει από τη διαφορά στο πρόθεμα που σχετίζεται με το τονισμό. Το πρόθεμα *-ity* συμβαίνει πριν από την τοποθέτηση του τονισμού, ενώ το πρόθεμα *-ness* συμβαίνει μετά την τοποθέτηση του τονισμού. Το αποτέλεσμα είναι η διαφορά στη τοποθεσία του τονισμού και μία επακόλουθη διαφοροποίηση στην ποιότητα των φωνηέντων, συγκρίνοντας την πρώτη και τη δεύτερη συλλαβή των *finality* και *finalness*.

Εκτός από την αλληλεπίδραση των μοντέλων μεταξύ του σχηματισμού των λέξεων και του συστήματος των ήχων, η λεξική φωνολογία κάνει ισχυρισμούς και προβλέψεις για τις πτυχές της γλώσσας, που είναι παρακαείμενες με τη μορφοφωнологία. Για παράδειγμα, η μορφολογική παραγωγικότητα και οι περιορισμοί έναντι της εφαρμογής των φωνολογικών κανόνων σε όλους τους τομείς.

Ανάμεσα στα ανεπίλυτα ζητήματα γύρω από την λεξική φωνολογία είναι και ο αριθμός των επιπέδων της μορφολογικής και φωνολογικής αλληλεπίδρασης που απαιτείται (στη βιβλιογραφία κυμαίνονται από ένα έως πέντε), και η οικουμενικότητα τέτοιων επιπέδων. Κατά συνέπεια, έχουν όλες οι γλώσσες τον ίδιο αριθμό επιπέδων, αλλά ενδεχομένως χρησιμοποιούν μόνο ένα υποσύνολο από αυτά;

2. Αυτοτμηματική/αυτοτεμαχιακή Φωνολογία

Η αυτοτμηματική φωνολογία τυπικά αποδίδεται στον Goldsmith (1976), ωστόσο υπάρχει ομοιότητα με πολλούς άλλους γλωσσολόγους. Η βασική ιδέα είναι ότι δεν υπάρχει αναγκαία αντιστοιχία ένα προς ένα μεταξύ φωνολογικού χαρακτηριστικού και τμήματος. Αυτό σημαίνει ότι γειτονικά τμήματα μπορεί να μοιραστούν ένα μόνο φωνολογικό

χαρακτηριστικό, ή αντίστροφα δύο τιμές για το ίδιο φωνολογικό χαρακτηριστικό μπορεί να σχετίζονται με ένα μόνο τμήμα.

Το παρακάτω παράδειγμα στη γλώσσα των αγγλικών εξηγεί την θεωρία αυτή. Τα φωνήεντα, που εμφανίζονται σε συλλαβές και είναι κοντά σε ρινικά σύμφωνα, γίνονται ρινικά, όπως φαίνεται στη λέξη *teen*. Με αυτοτμηματικούς όρους, αυτό μπορεί να θεωρηθεί ως εξάπλωση του φωνολογικού χαρακτηριστικού της ρινικότητας στο φωνήεν που προηγείται.

Ακόμα, το προστριβόμενο /f/, δηλαδή ο αρχικός και τελικός ήχος στη λέξη *church*, αποτελείται φωνητικά από έναν στιγμιαίο και έναν τριβόμενο ήχο, δηλαδή έναν μη συνεχόμενο ήχο μαζί με έναν συνεχόμενο. Ωστόσο, φωνολογικά το προστριβόμενο συμπεριφέρεται σαν οποιοδήποτε άλλο σύμφωνο, δηλαδή είναι ένα και μοναδικό σύμφωνο, και όχι δύο.

Η εφαρμογή της αυτοτμηματικής φωνολογίας στις μορφοφωνολογικές διεργασίες της αρμονίας φωνηέντων και της εξάπλωσης των φωνολογικών χαρακτηριστικών, που αναφέρθηκαν προηγουμένως, είναι τόσο απλή και διορατική.

Στην περίπτωση της αρμονίας φωνηέντων, τα σχετικά χαρακτηριστικά εξαπλώνονται από το φωνήεν του στελέχους στο φωνήεν της κατάληξης, με αποτέλεσμα την εναρμόνιση του φωνηέντος στην κατάληξη με το φωνήεν του στελέχους. Κατά τον ίδιο τρόπο, ένα φωνολογικό χαρακτηριστικό, που πληρεί γραμματική λειτουργία, μπορεί να εξαπλωθεί σε ολόκληρη τη λέξη.

Εκτός από την διορατικότητα της αυτοτμηματικής ανάλυσης τόσο για την αρμονία φωνηέντων όσο και για την εξάπλωση των χαρακτηριστικών ως μία γραμματική συσκευή, τέτοιες αναλύσεις τονίζουν αλληλεπίδραση μεταξύ των φωνολογικών χαρακτηριστικών και του σχηματισμού των λέξεων.

3. *Μετρική Μορφολογία και Προσωδιακή Μορφολογία*

Ο σχηματισμός λέξεων σε ορισμένες γλώσσες περιλαμβάνει πρότυπα συμφώνων, τα οποία συνδέονται με κάποια έννοια, και παρεμβάλλονται με πρότυπα φωνηέντων, τα οποία σχετίζονται με κάποιο νόημα ή κωδικοποιούν γραμματικές πληροφορίες (Non-concatenative Morphology). Διαπιστώνοντας αυτά τα επαναλαμβανόμενα μοτίβα και με την εφαρμογή των αυτοτμηματικών αρχών ένωσης, ο McCarthy (1979) πρότεινε τη συμμετοχή συγκεκριμένων τμημάτων με θέσεις σε ένα πρότυπο. Αυτό σημαίνει ότι τα επαναλαμβανόμενα πρότυπα παρουσιάζονται ως σταθερές σειρές των συμφώνων και των φωνηέντων πάνω στα οποία αντιστοιχίζονται συγκεκριμένα σύμφωνα και φωνήεντα.

Ο συνδυασμός των συμφώνων και των φωνηέντων (κάθε ομάδα συνιστά ένα μόρφημα) μπορεί να αναπαραστήσει ένα πρότυπο με συγκεκριμένα σύμφωνα και φωνήεντα, τα οποία αντιστοιχούν πάνω στις θέσεις πρότυπο. Για παράδειγμα η λέξη *cutib* μπορεί να αναπαρασταθεί ως εξής:

ktb
/ \
CVCVC
u i

Σε σχετικές έρευνες, οι McCarthy (1981) και McCarthy & Prince (1986) επέκτειναν την έννοια των προτύπων και την προσάρμοσαν, έτσι ώστε να περιλαμβάνει όχι μόνο ακολουθίες συμφώνων-φωνηέντων, αλλά και προσωδιακά συστατικά, όπως συλλαβές ή φωνολογικές λέξεις. Για παράδειγμα, το πλεονέκτημα μίας συλλαβής πρότυπο θα ήταν το εξής: σε μία δεδομένη γλώσσα, μπορεί να υπάρχουν πέντε τύποι συλλαβών, δηλαδή μία έγκυρη συλλαβή μπορεί να αποτελείται από V, CV, CVC, CCVC ή CCVCC. Επομένως, η έννοια της «συλλαβής» αντικαθιστά πέντε διαφορετικά πρότυπα CV.

Η σημασία των προτύπων CV και των προσωδιακών συστατικών στην μορφοφωнологία είναι ιδιαίτερα ξεκάθαρη στον αναδιπλασιασμό. Στη τούρκικη γλώσσα ο πλήρης αναδιπλασιασμός της λέξης είναι ένα προσωδιακό χαρακτηριστικό. Αντίθετα, ο αναδιπλασιασμός στη γλώσσα Tagalog είναι σαφώς μη συστατική αντιγραφή, καθώς περιλαμβάνει την αντιγραφή του προθέματος της πρώτης συλλαβής CV του στελέχους. Το αντίγραφο αυτό δεν αποτελεί συστατικό, αφού οι καθολικές τάσεις συλλαβισμού υποδηλώνουν ότι η πρώτη συλλαβή, για παράδειγμα της λέξης takbuh, είναι το tak και ως εκ τούτου η πρώτη ακολουθία CV μίας συλλαβής δεν αποτελεί συστατικό.

4. Θεωρία του βέλτιστου

Η θεωρία του βέλτιστου αντικαθιστά τους κανόνες και τους περιορισμούς (είτε στις αναπαραστάσεις είτε στους κανόνες εφαρμογής) με μόνο περιορισμούς. Επιπλέον αυτοί οι περιορισμοί είναι καθολικοί και έμφυτοι, τουλάχιστον στην κλασική εκδοχή της θεωρίας (Prince A. & Smolensky P., 2004 · McCarthy, 2002). Εδώ όλοι οι περιορισμοί αξιολογούν όλες τις πιθανές παραγωγές ταυτόχρονα και παράλληλα, με σκοπό τη δημιουργία μίας ενιαίας, κερδίζοντας έτσι και φέρνοντας στην επιφάνεια μία υποψήφια παραγωγή, η οποία πληρεί τους περισσότερους περιορισμούς. Ωστόσο, η θεωρία αυτή είναι ακόμα υπό «κατασκευή» και υπάρχουν αρκετοί τομείς σχετικά με τις αλλαγές των ήχων, οι οποίοι είναι ασαφείς (McMahon, 2000a · Holt, 2003)

Δύο τουλάχιστον τρόποι της θεωρίας του βέλτιστου έχουν άμεση σχέση με την μορφοφωнологική ανάλυση. Πρώτον, από μόνες τους οι ιεραρχίες των περιορισμών περιορίζουν την φωνολογική και την μορφολογική έκφραση. Για παράδειγμα οι περιορισμοί των προσωδιακών δομών ευνοούν συγκεκριμένους τύπους συλλαβών. Ακόμα, οι περιορισμοί στοίχισης εξασφαλίζουν ότι ένα συγκεκριμένο πρόθεμα εμφανίζεται στη σωστή θέση. Δεύτερον, η αλληλεπίδραση των φωνολογικών και μορφολογικών περιορισμών επιτρέπουν την ανάλυση ορισμένων ειδών αλλόμορφων.

Ένα παράδειγμα αυτών των περιορισμών φαίνεται στον πληθυντικό αριθμό της αγγλικής γλώσσας. Ένας περιορισμός υπάρχει στην φωνολογική δομή, όπου δεν επιτρέπεται δύο συριστικά σύμφωνα να βρίσκονται δίπλα δίπλα. Ένας δεύτερος περιορισμός έγκειται στην μορφολογική στοίχιση, όπου η κατάληξη του πληθυντικού ακολουθεί το στέλεχος του ουσιαστικού. Τέλος, ένας τελευταίος περιορισμός προϋποθέτει ότι το αριστερό τμήμα της κατάληξης του πληθυντικού θα πρέπει να είναι το ίδιο τόσο στην υποκείμενη αναπαράσταση όσο και στην επιφανειακή.

2.5 Συμπεράσματα

Από όσα αναφέρονται παραπάνω, προκύπτει πως όλες αυτές οι προσεγγίσεις φέρουν μεγάλη σημασία για τον επιτυχή χαρακτηρισμό ορισμένων πτυχών της αλληλεπίδρασης μεταξύ των κλάδων της φωνολογίας και της μορφολογίας. Παρόλα αυτά, σύμφωνα με τον S. J. Hannahs (2001) οι προσεγγίσεις που αναλύθηκαν πρωτύτερα δεν μπορούν να

χαρακτηριστούν ως απόλυτα πλήρεις, αλλά ούτε και να αποκλείσουν τυχόν άλλες υπάρχουσες προσεγγίσεις. Για παράδειγμα, μία σημαντική θεωρία είναι αυτή της προσωδιακής φωνολογίας / Prosodic Phonology (π.χ. Nespor και Vogel, 1986), η οποία επικεντρώνεται κυρίως στην φωνολογία, αλλά ασχολείται σαφώς και με την αλληλεπίδραση των φωνολογικών και μορφολογικών δομών.

Ωστόσο, είναι φανερό πως η σχέση και η αλληλεπίδραση που υπάρχει ανάμεσα στη φωνολογία και τη μορφολογία είναι σίγουρη και αδιαμφισβήτητη. Βάσει των παραπάνω θεωριών προκύπτει πως τα φωνολογικά χαρακτηριστικά είναι δυνατόν να επηρεάσουν την μορφολογία. Αυτό προκύπτει και από τον ίδιο τον ορισμό της μορφολογίας, που αναφέρει ότι μέσω αυτής υπάρχει η δυνατότητα να εκφραστούν διαφορετικά νοήματα διαφοροποιώντας τη φωνολογική μορφή των λέξεων. Σύμφωνα με τη Ράλλη (2005) η μορφή των μορφημάτων συνδέεται συχνά με την φωνολογία αφού τα μορφήματα αποτελούνται από φωνήματα (τα φωνήματα δεν είναι φορείς σημασίας).

Υπάρχουν αρκετοί τρόποι διερεύνησης της αλληλεπίδρασης αυτής. Ένας από αυτούς, ο οποίος φαίνεται να είναι και ιδιαίτερα αποτελεσματικός, είναι μέσω της εξέτασης της γενικής κτητικής, δηλαδή η εκμαίευση παραγωγών γενικής δομής και η εξακρίβωση της πιθανότητας επίδρασης των φωνολογικών χαρακτηριστικών της λέξης στην παραγωγή του μορφήματος. Σε αυτό το σημείο είναι σκόπιμο να χρησιμοποιηθεί ένα παράδειγμα: όταν κάποια ουσιαστικά από την ονομαστική πτώση μεταφέρονται στην γενική, αλλάζει το μόρφημα και μετατρέπεται σε πιο σύνθετο (π.χ. το παιδί → του παιδιού). Σε κάποια άλλα μορφήματα παρατηρείται και πτώση του τόνου (π.χ. καράβι → караβιού). Ωστόσο, η αλλαγή αυτή δεν συμβαίνει σε όλα τα ουσιαστικά (το μωρό → του μωρού). Αυτά τα ουσιαστικά όταν μεταφέρονται από την ονομαστική πτώση στην γενική διατηρούν τα απλά φωνολογικά χαρακτηριστικά του θέματος. Για το λόγο αυτό μπορούμε να διακρίνουμε τα ουσιαστικά σε αυτά με απλά φωνολογικά χαρακτηριστικά που λήγουν σε -ο και σε αυτά με σύνθετα φωνολογικά χαρακτηριστικά που λήγουν σε -ι. Σύμφωνα με τους A. Malíkouti – Drachman (1970) οι μορφοφωολογικές αυτές εναλλαγές είναι αποτέλεσμα ιστορικών διαδικασιών και ονομάζονται παραγωγικές εναλλαγές. Συγκεκριμένα, αυτή η παραγωγική εναλλαγή ονομάζεται ημιφωνοποίηση των /i/ και /e/ σε ημίφωνο /j/ πριν από το φωνήεν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 – ΕΡΕΥΝΑ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Σε αυτό το κεφάλαιο αναφέρονται αναλυτικά οι στόχοι και οι υποθέσεις της έρευνας. Ακόμα, παραθέτονται το δείγμα της παρούσας μελέτης, ο τρόπος και τα μέσα χορήγησης του τεστ, καθώς και η διαδικασία χορήγησης του τεστ. Έπειτα αναφέρεται ο τρόπος βαθμολόγησης των παιδιών.

3.1 Στόχοι και υποθέσεις έρευνας

Ο κύριος στόχος της έρευνας είναι να εξεταστεί η αλληλεπίδραση της μορφολογίας με τη φωνολογία κάτω από συγκεκριμένες περιστάσεις (στη συγκεκριμένη περίπτωση μέσω της γενικής κτητικής). Επιπλέον στόχοι είναι η απόδοση συμπερασμάτων όσον αφορά την ηλικία των παιδιών, δηλαδή να μελετηθεί σε ποια ηλικιακή ομάδα εμφανίζεται καλύτερη επίδοση. Ακόμα, συγκρίνονται οι απαντήσεις των παιδιών με βάση το φύλο. Επιπρόσθετα, είναι σημαντική η σύγκριση της παραγωγής της μορφολογίας σε σχέση με την κατανόησή της. Τέλος, γίνεται σύγκριση των αποτελεσμάτων των παιδιών σε κάθε ηλικιακή ομάδα ως προς την παραγωγή μετά από εκμαίευση και την παραγωγή μετά από μίμηση.

Ειδικότερα, επιδιώκεται να δοθούν απαντήσεις στα παρακάτω ερευνητικά ερωτήματα:

1. Υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά ως προς την παραγωγή μετά από εκμαίευση της μορφολογίας στα ουσιαστικά με κατάληξη –ου και –ιου; Το ίδιο ερώτημα και στα ουσιαστικά του πληθυντικού με κατάληξη –ων/-ιων. (αυθόρμητα και με μίμηση)
2. Υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά μεταξύ της κατανόησης και της παραγωγής μετά από εκμαίευση της μορφολογίας;
3. Υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στην κατανόηση της μορφολογίας ως προς την ηλικία; Το ίδιο ερώτημα και ως προς την παραγωγή μετά από εκμαίευση.
4. Υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στην κατανόηση της μορφολογίας ως προς το φύλο; Το ίδιο ερώτημα και ως προς την παραγωγή μετά από εκμαίευση.
5. Α) Υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά ως προς την παραγωγή μετά από εκμαίευση και την παραγωγή μετά από μίμηση (μορφολογία και φωνολογία);
Β) Υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά μεταξύ παιδιών μικρότερης και μεγαλύτερης ηλικίας στη διαφορά Α-Μ (μορφολογία και φωνολογία);
6. Υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά της κατανόησης ως προς τον αριθμό (ενικός – πληθυντικός); Το ίδιο και για την παραγωγή μετά από εκμαίευση της μορφολογίας.

3.2 Σημαντικότητα έρευνας

Η σημαντικότητα της έρευνας έγκειται στο γεγονός ότι ασχολείται με τον λόγο. Ειδικότερα η συγκεκριμένη έρευνα εφαρμόζεται σε παιδιά προσχολικής ηλικίας, μία ηλικία στην οποία αναπτύσσεται ο λόγος όπως έχει ήδη αναφερθεί.

Το επίπεδο κατάκτησης του λόγου έχει συνδεθεί με τη μαθησιακή εξέλιξη των παιδιών και τη σχολική τους επιτυχία ή αποτυχία (Pearson & Stephens, 1992). Μελέτες σε φυσιολογικά αναπτυσσόμενα παιδιά απέδειξαν ότι οι καλές γλωσσικές δεξιότητες είναι δείκτης πρόγνωσης της σχολικής απόδοσης αργότερα (Share, 1995), ενώ αντίστοιχες έρευνες

σε παιδιά με μαθησιακές διαταραχές έδειξαν καθυστέρηση στην ανάπτυξη της γλώσσας τόσο σε φωνολογικό επίπεδο όσο και στο εύρος του λεξιλογίου και στην προφορική έκφραση (Gallagher, Frith & Snowling, 2002).

Επιπρόσθετα, κάποια διαταραχή στη μορφολογία μπορεί να προμηνύει την εμφάνιση δυσκολιών, όπως είναι η Ειδική Γλωσσική Διαταραχή, στην οποία η κατάκτηση της μορφολογίας στα παιδιά φαίνεται να διαφέρει από εκείνη των παιδιών με φυσιολογική ανάπτυξη (Μαρίνης, 2008).

Καθώς ο σχεδιασμός ενός κατάλληλου θεραπευτικού προγράμματος για οποιαδήποτε διαταραχή στηρίζεται στην πλήρη και σωστή διάγνωση του προβλήματος, όπως και στην διαφοροδιάγνωσή του από άλλες παρόμοιες ή αλληλεπικαλυπτόμενες διαταραχές, είναι πολύ σημαντικό να ερευνηθεί ο τομέας της αλληλεπίδρασης της μορφολογίας και της φωνολογίας. Με αυτό τον τρόπο θα μπορέσουν οι ειδικοί να διαχειριστούν αποτελεσματικότερα την εκάστοτε διαταραχή, είτε εντοπίζεται στη μορφολογία είτε στη φωνολογία, είτε και στις δύο.

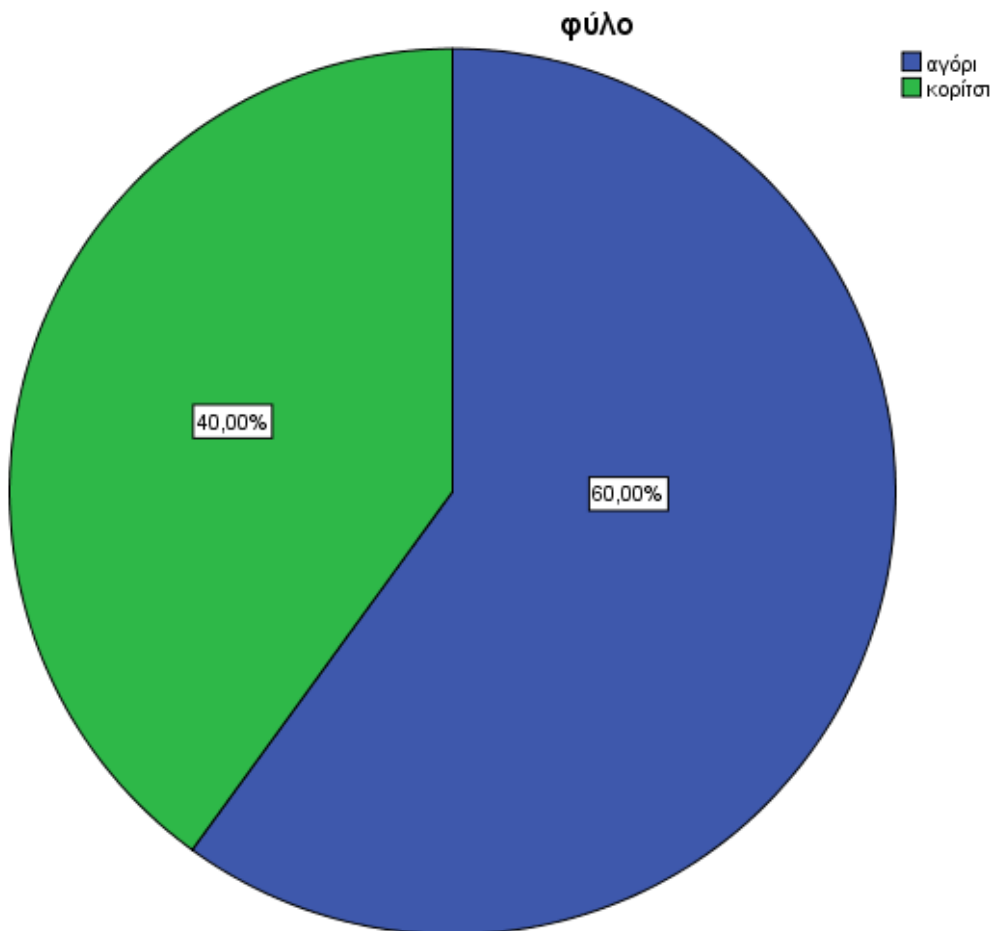
3.3 Συμμετέχοντες

Στην παρούσα έρευνα για να αξιολογηθεί το κατά πόσο η φωνολογία επιδρά στην παραγωγή της μορφολογίας λήφθηκε δείγμα από πέντε διαφορετικούς παιδικούς σταθμούς του Δήμου Πάτρας, του Δήμου Αθηνών και του Δήμου Ηρακλείου.

Συνολικά στην έρευνα συμμετείχαν 5 παιδικοί σταθμοί από τους οποίους οι 3 ανήκαν στο Δήμο Πατρέων, ο 1 στο Δήμο Αθηνών και ο 1 στο Δήμο Ηρακλείου και όλοι ήταν δημόσιοι παιδικοί σταθμοί. Η επιλογή των παιδικών σταθμών ήταν τυχαία και βασίστηκε στη θέληση αυτών να συμμετάσχουν στην έρευνα. Ο συνολικός αριθμός των παιδιών που έλαβαν μέρος στην έρευνα και από τους 5 παιδικούς σταθμούς ήταν 90, εκ των οποίων τα 54, ποσοστό 60%, ήταν αγόρια και τα 36, ποσοστό 40%, ήταν κορίτσια. Η επιλογή του δείγματος κρίθηκε από το ποσοστό των γονιών που επέτρεψαν τη συμμετοχή του παιδιού τους. Όλα τα παιδιά που έλαβαν μέρος στην έρευνα ήταν φυσιολογικής νοημοσύνης και χωρίς κάποια διαγνωσμένη διαταραχή.

Φύλο				
	Frequenc y	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
αγόρι	54	60,0	60,0	60,0
Valid κορίτσι	36	40,0	40,0	100,0
Total	90	100,0	100,0	

Πίνακας 3.1: Κατανομή συμμετεχόντων σύμφωνα με το φύλο

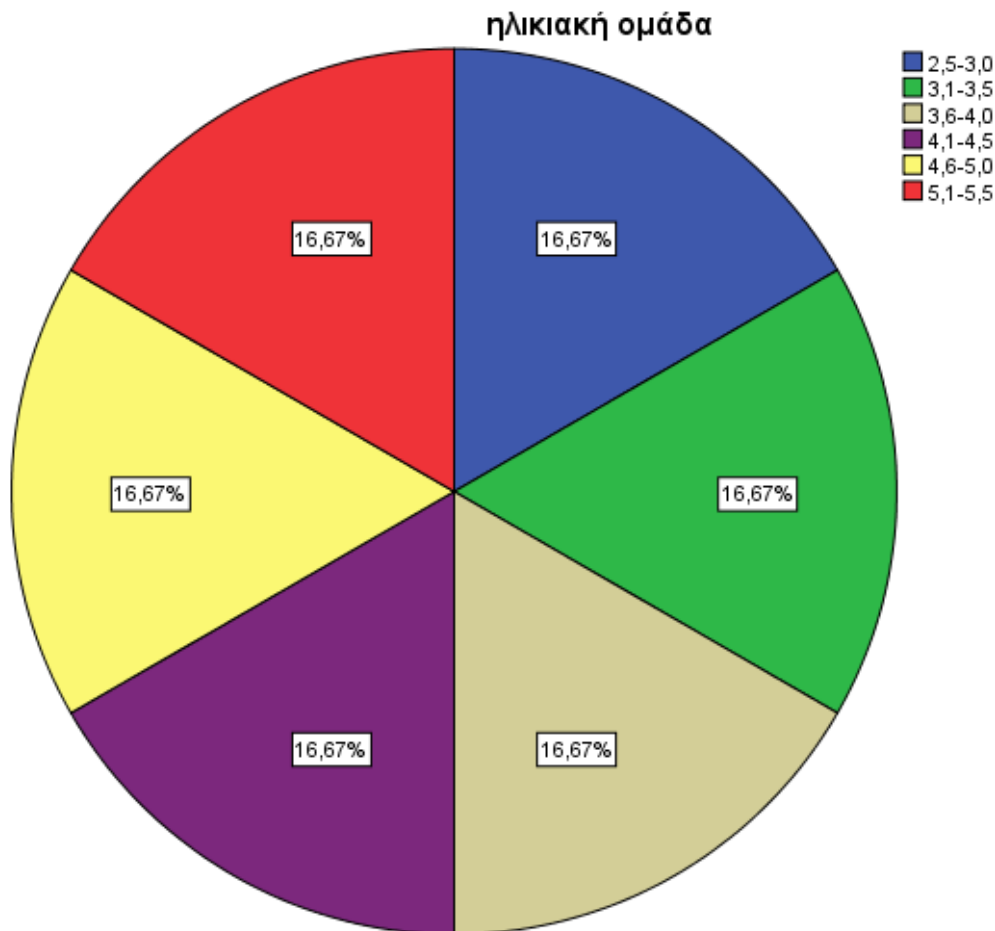
Διάγραμμα 3.1: Ποσοστό αγοριών και κοριτσιών που συμμετείχαν στην έρευνα

Η ηλικία των παιδιών προσχολικής ηλικίας κυμάνθηκε από 2,5 έως 5,5 έτη. Τα παιδιά χωρίστηκαν ισάριθμα σε έξι βασικές ομάδες σύμφωνα με την χρονολογική τους ηλικία, στην οποία ανήκαν. Οι ηλικιακές αυτές ομάδες είναι οι εξής: 2,5 – 3,0 / 3,1 – 3,5 / 3,6 – 4,0 / 4,1 – 4,5 / 4,6 – 5,0 / 5,1 – 5,5. Σε κάθε ομάδα ανήκουν 15 παιδιά, ποσοστό 16,7%.

Ηλικιακή ομάδα

	Frequenc y	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
2,5-3,0	15	16,7	16,7	16,7
3,1-3,5	15	16,7	16,7	33,3
3,6-4,0	15	16,7	16,7	50,0
Valid 4,1-4,5	15	16,7	16,7	66,7
4,6-5,0	15	16,7	16,7	83,3
5,1-5,5	15	16,7	16,7	100,0
Total	90	100,0	100,0	

Πίνακας 3.2: Κατανομή συμμετεχόντων σύμφωνα με την ηλικία

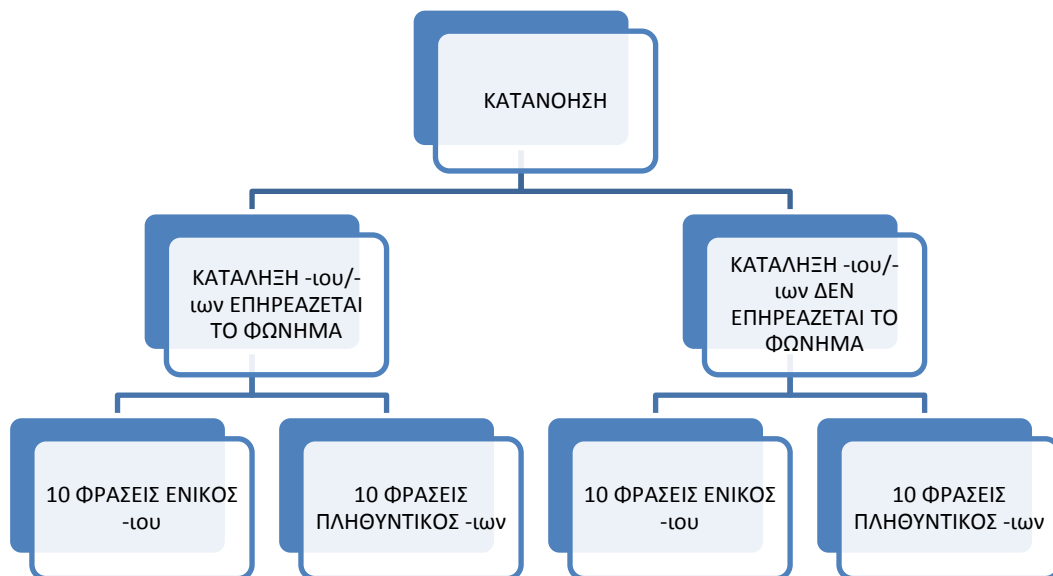
Διάγραμμα 3.2: Ποσοστό παιδιών που συμμετείχαν σε κάθε ηλικιακή ομάδα

Σε όλους τους παιδικούς σταθμούς παρέχόταν γραπτή βεβαίωση για το σκοπό της μελέτης, οπότε λήφθηκαν και οι αντίστοιχες συγκαταθέσεις των εκάστοτε αρμοδίων, συγκεκριμένα των δασκάλων και των διευθυντών. Στη συνέχεια παραχωρήθηκαν δηλώσεις για τους γονείς, τις οποίες συμπλήρωναν και υπέγραφαν εάν επιθυμούσαν το παιδί τους να συμμετάσχει στην έρευνα.

3.4 Υλικό

Για την διεκπεραίωση της παρούσας έρευνας δημιουργήθηκε και χρησιμοποιήθηκε ένα τεστ, το οποίο περιελάμβανε εικόνες με σκοπό την εκμαίευση φράσεων γενική κτητικής. Οι φράσεις αποτελούνται αποκλειστικά από ουσιαστικά ουδέτερου γένους.

Συγκεκριμένα, το τεστ που δημιουργήθηκε περιλαμβάνει δύο βασικές κατηγορίες ουδέτερων ουσιαστικών, όπου στη μία τα φωνολογικά χαρακτηριστικά είναι απλά (“του μωρού”), ενώ στην άλλη παρατηρείται το φαινόμενο της ημιφωνοποίησης (“του παιδιού”). Στη συνέχεια κάθε μία από αυτές τις κατηγορίες διαιρούνται σε ακόμα δύο κατηγορίες σύμφωνα με τον αριθμό που βρίσκονται τα ουσιαστικά (ενικός/πληθυντικός). Το ίδιο ισχύει και για την κατανόηση. Ακολουθεί επεξηγηματικός πίνακας

Σχήμα 3.1: Οι κατηγορίες του τεστ χορήγησης ως προς την κατανόηση

- ✓ Παραδείγματα για τις καταλήξεις –ΙΟΥ/ –ΙΩΝ στις οποίες επηρεάζεται το φώνημα όταν μετατρέπεται σε γενική κτητική είναι τα εξής: δείξε μου την παντόφλα του κοριτσιού, δείξε μου τις κορδέλες των κουτιών αντίστοιχα.
- ✓ Παραδείγματα για τις καταλήξεις –ΟΥ/–ΩΝ στις οποίες δεν επηρεάζεται το φώνημα όταν μετατρέπεται σε γενική κτητική είναι τα εξής: δείξε μου το μπιμπερό του μωρού, δείξε μου τα φύλλα των μήλων αντίστοιχα.

Σχήμα 3.2: Οι κατηγορίες του τεστ χορήγησης ως προς την παραγωγή

- ✓ Παραδείγματα για τις καταλήξεις –ΙΟΥ/ –ΙΩΝ στις οποίες επηρεάζεται το φώνημα όταν μετατρέπεται σε γενική κτητική είναι τα εξής: το παιδί – του παιδιού (to pe'di – tu pe'dju), το κλουβί – των κλουβιών (to klu'vi – ton klu'vjon) αντίστοιχα.

- ✓ Παραδείγματα για τις καταλήξεις -ιου/ -ιών στις οποίες δεν επηρεάζεται το φώνημα όταν μετατρέπεται σε γενική κτητική είναι τα εξής: το μωρό – του μωρού (to mo'ro – tu mo'ru), του μήλου – των μήλων (to 'milo – ton 'milon) αντίστοιχα.

Συγκεκριμένα αξιολογήθηκαν οι εξής κατηγορίες: ενικός –ου, ενικός –ιου, πληθυντικός –ων, πληθυντικός –ιών τόσο ως προς την μορφολογία, όσο και ως προς την φωνολογία. Οι ίδιοι τομείς εξετάστηκαν και ως προς την παραγωγή και ως προς την κατανόηση.

3.5 Μέσα χορήγησης του τεστ

Για τη χορήγηση του συγκεκριμένου τεστ απαιτούνται οι εικόνες από το τεστ, ένα λάπτοπ για την απεικόνιση αυτών και ένα φυλλάδιο συμπλήρωσης βαθμολόγησης των απαντήσεων των παιδιών.

Προαιρετικά: μαγνητοφονάκι

3.6 Διαδικασία χορήγησης του τεστ

Για την πραγματοποίηση της έρευνας αρχικά ενημερώθηκε η διευθύντρια του Κοινωνικού Οργανισμού Δήμου Πατρέων από τις φοιτήτριες για την διαδικασία που έπρεπε να ακολουθηθεί σε κάθε παιδικό σταθμό, η οποία παραχώρησε προφορική έγκριση για την εισαγωγή των φοιτητριών στους παιδικούς σταθμούς και την πραγματοποίηση της έρευνας. Στο αρμόδιο γραφείο της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης λήφθηκε ο αριθμός των παιδικών σταθμών που αντιστοιχούσαν στο Δήμο και οι διευθύνσεις αυτών. Το ίδιο συνέβη και με τους άλλους νομούς.

Στη συνέχεια οι σπουδάστριες μαζί με βεβαίωση για την εκπόνηση της πτυχιακής εργασίας όπου είχε ληφθεί από το τμήμα Λογοθεραπείας του Α.Τ.Ε.Ι. Πατρών προσκόμισαν στον κάθε παιδικό σταθμό μία υπεύθυνη δήλωση για όλους τους δασκάλους και για τους γονείς με σκοπό την έγκρισή τους για τη συμμετοχή στο τεστ. Στις υπεύθυνες δηλώσεις αναγράφονταν τα στοιχεία των σπουδαστριών καθώς και το θέμα της έρευνας.

Σε κάθε παιδικό σταθμό η διαδικασία που ακολουθήθηκε ήταν ακριβώς η ίδια. Αρχικά η κάθε σπουδάστρια έκανε μία γνωριμία με τα παιδιά και στη συνέχεια τους εξηγούσε πως θα έπαιζαν ένα παιχνίδι με εικόνες όπου στο τέλος το κάθε παιδί θα κέρδιζε ένα αυτοκόλλητο. Με τη διαδικασία αυτή τα περισσότερα παιδιά ήταν πρόθυμα να συμμετάσχουν. Στη συνέχεια, η κάθε σπουδάστρια έπαιρνε ένα παιδί κάθε φορά και σε ένα χώρο που είχε παραχωρηθεί από τη διευθύντρια του έδειχνε τις εικόνες από το τεστ και κατέγραφε τις απαντήσεις του παιδιού. Όσον αφορά τη κατανόηση, η σπουδάστρια ζητούσε από το παιδί να δείξει την εκάστοτε εικόνα (π.χ. Δείξε τα φτερά του αεροπλάνου.). Στην παραγωγή η σπουδάστρια ξεκινούσε δίνοντας στο παιδί ένα παράδειγμα, ώστε να κατανοήσει τη παραγωγή-στόχο και στη συνέχεια έπρεπε το παιδί να ολοκληρώσει τη πρόταση (π.χ. Αυτά είναι τα φύλλα των μήλων. Αυτά είναι τα φύλλα ...). Ο απαιτούμενος χρόνος που χρειαζόταν να παραχωρηθεί στο κάθε παιδί για την χορήγηση του τεστ ποίκιλε κάθε φορά ανάλογα με τις δυνατότητες και τις αδυναμίες του κάθε παιδιού, παρόλα αυτά κυμαινόταν στα 15 με 20 λεπτά περίπου.

3.7 Καταγραφή και βαθμολόγηση των αποτελεσμάτων

Μετά το τέλος της χορήγησης του τεστ, σε έναν πίνακα Excel πραγματοποιήθηκε η φωνητική μεταγραφή της επιθυμητής απάντησης και στην επόμενη στήλη η φωνητική καταγραφή των απαντήσεων του παιδιού σε κάθε παράγοντα ξεχωριστά χρησιμοποιώντας τα σύμβολα του Διεθνούς Φωνητικού Αλφάβητου (IPA).

Στη συνέχεια, προστέθηκαν οι 6 μεταβλητές ανάλυσης που αναλύθηκαν στην έρευνα. Οι ανεξάρτητες μεταβλητές ήταν η ηλικία και το φύλο. Εξαρτημένες μεταβλητές ήταν η εξής: παραγωγή μετά από εκμαίευση/μορφολογία, παραγωγή μετά από εκμαίευση/φωνολογία, παραγωγή με μίμηση/μορφολογία, παραγωγή με μίμηση/φωνολογία, παραγωγή μετά από εκμαίευση > παραγωγή με μίμηση/μορφολογία, παραγωγή μετά από εκμαίευση > παραγωγή με μίμηση/φωνολογία. Οι βαθμολογίες που καταχωρήθηκαν αφορούσαν το άθροισμα των 10 απαντήσεων του παιδιού σε κάθε κατηγορία. Στη συνέχεια, ανά ηλικιακό εξάμηνο προέκυψε ο Μέσος Όρος των αθροισμάτων αυτών.

Κατά τη βαθμολόγηση της παραγωγής το ενδιαφέρον εστιαζόταν στην σωστή παραγωγή της κατάληξης της γενικής κτητικής. Επομένως, όσον αφορά στη φωνολογία δεν λήφθηκαν υπόψη τυχόν φωνολογικά λάθη σε όλη τη λέξη. Μόνο όταν επηρεαζόταν η κατάληξη. Άρα, έπαιρναν 1 βαθμό οι απαντήσεις με σωστή φωνολογία, ενώ 0 οι απαντήσεις με λανθασμένη φωνολογία. Ακόμα, όσον αφορά τη μορφολογία δινόταν 1 βαθμός στη σωστή παραγωγή του μορφήματος, ενώ 0 όταν ήταν λανθασμένη η παραγωγή του.

Ωστόσο, υπήρχαν περιπτώσεις όπου το παιδί αυθόρμητα δεν παρήγαγε τη σωστή λέξη ή δεν την παρήγαγε καθόλου, ενώ μετά από μίμηση κατόρθωνε να την παράγει σωστά. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα την προσθήκη δύο ακόμα εξαρτημένων μεταβλητών, στις οποίες όταν το παιδί παρήγαγε λάθος τη λέξη αυθόρμητα, αλλά την παρήγαγε σωστά με μίμηση έπαιρνε έναν βαθμό. Όταν και στην παραγωγή μετά από εκμαίευση και μετά από μίμηση παρήγαγαν το στόχο σωστά έπαιρναν 0 σε αυτές τις μεταβλητές.

Τέλος, όταν δεν παρήγαγαν στη φράση το άρθρο σε γενική κτητική ή δεν το παρήγαγαν καθόλου έπαιρναν 0 στην μορφολογία. Ο λανθασμένος τονισμός εντάσσεται στη φωνολογία, επομένως με λάθος τονισμό βαθμολογούνταν με 0.

Παρακάτω παρουσιάζονται παραδείγματα πιθανών απαντήσεων, καθώς και η ανάλυση τους.

Απάντηση στόχος: “η ουρά του ψαριού” → /i ‘ura tu psa ‘rju/

1) Παραγωγή μετά από εκμαίευση: “η ουρά του ψαριού” → /i ‘ura tu psa ‘rju/

Παραγωγή με μίμηση: “η ουρά του ψαριού” → /i u ‘ra tu psa ‘rju/

παραγωγή μετά από εκμαίευση/μορφολογία: 1

παραγωγή μετά από εκμαίευση/φωνολογία: 1

παραγωγή με μίμηση/μορφολογία: 1

παραγωγή με μίμηση/φωνολογία: 1

παραγωγή μετά από εκμαίευση > παραγωγή με μίμηση/μορφολογία: 0

παραγωγή μετά από εκμαίευση > παραγωγή με μίμηση/φωνολογία: 0

2) Παραγωγή μετά από εκμαίευση: “η ουρά του ψάρι” → /i ‘ura tu ‘psari/

Παραγωγή με μίμηση: “η ουρά του ψαριού” → /i u ‘ra tu psa ‘rju/

παραγωγή μετά από εκμαίευση/μορφολογία: 0

παραγωγή μετά από εκμαίευση/φωνολογία: 0

παραγωγή με μίμηση/μορφολογία: 1

παραγωγή με μίμηση/φωνολογία: 1

παραγωγή μετά από εκμαίευση > παραγωγή με μίμηση/μορφολογία: 1

παραγωγή μετά από εκμαίευση > παραγωγή με μίμηση/φωνολογία: 1

- ❖ Η παραγωγή μετά από εκμαίευση/μορφολογία βαθμολογήθηκε με 0 γιατί το παιδί δεν παρήγαγε την κατάληξη της γενικής κτητικής.
- ❖ Η παραγωγή μετά από εκμαίευση/φωνολογία βαθμολογήθηκε με 0 γιατί το παιδί δεν παρήγαγε το αλλόφωνο *j*.

3) Παραγωγή μετά από εκμαίευση: “η ουρά του ψαρού” → /i ‘ura tu psa’ru/

Παραγωγή με μίμηση: “η ουρά του ψαρού” → /i u’ra tu psa’ru/

παραγωγή μετά από εκμαίευση/μορφολογία: 1

παραγωγή μετά από εκμαίευση/φωνολογία: 0

παραγωγή με μίμηση/μορφολογία: 1

παραγωγή με μίμηση/φωνολογία: 0

παραγωγή μετά από εκμαίευση > παραγωγή με μίμηση/μορφολογία: 0

παραγωγή μετά από εκμαίευση > παραγωγή με μίμηση/φωνολογία: 0

- ❖ Η παραγωγή μετά από εκμαίευση/φωνολογία βαθμολογήθηκε με 0 γιατί το παιδί δεν παρήγαγε το αλλόφωνο *j*.

4) Παραγωγή μετά από εκμαίευση: “η ουρά ψαριού” → /i ‘ura psa’rju/

Παραγωγή με μίμηση: “η ουρά του ψαριού” → /i u’ra tu psa’rju/

παραγωγή μετά από εκμαίευση/μορφολογία: 0

παραγωγή μετά από εκμαίευση/φωνολογία: 1

παραγωγή με μίμηση/μορφολογία: 1

παραγωγή με μίμηση/φωνολογία: 1

παραγωγή μετά από εκμαίευση > παραγωγή με μίμηση/μορφολογία: 1

παραγωγή μετά από εκμαίευση > παραγωγή με μίμηση/φωνολογία: 0

- ❖ Η παραγωγή μετά από εκμαίευση/μορφολογία βαθμολογήθηκε με 0 γιατί το παιδί δεν παρήγαγε το άρθρο.

5) Παραγωγή μετά από εκμαίευση: “η ουρά του ψάριου” → /i ‘ura tu ‘psarju/

Παραγωγή με μίμηση: “η ουρά του ψαριού” → /i u’ra tu psa’rju/

παραγωγή μετά από εκμαίευση/μορφολογία: 1

παραγωγή μετά από εκμαίευση/φωνολογία: 0

παραγωγή με μίμηση/μορφολογία: 1

παραγωγή με μίμηση/φωνολογία: 1

παραγωγή μετά από εκμαίευση > παραγωγή με μίμηση/μορφολογία: 0

παραγωγή μετά από εκμαίευση > παραγωγή με μίμηση/φωνολογία: 1

- ❖ Η παραγωγή μετά από εκμαίευση/φωνολογία βαθμολογήθηκε με 0 γιατί το παιδί δεν παρήγαγε σωστά τον τονισμό.

6) Παραγωγή μετά από εκμαίευση: καμία απάντηση

Παραγωγή με μίμηση: καμία απάντηση

παραγωγή μετά από εκμαίευση/μορφολογία: 0

παραγωγή μετά από εκμαίευση/φωνολογία: 0

παραγωγή με μίμηση/μορφολογία: 0

παραγωγή με μίμηση/φωνολογία: 0

παραγωγή μετά από εκμαίευση > παραγωγή με μίμηση/μορφολογία: 0

παραγωγή μετά από εκμαίευση > παραγωγή με μίμηση/φωνολογία: 0

- ❖ Το παιδί δεν έχει δώσει καμία απάντηση, ούτε μετά από εκμαίευση ούτε μετά από μίμηση.

3.8 Στατιστική ανάλυση των αποτελεσμάτων

Όλες οι στατιστικές αναλύσεις πραγματοποιήθηκαν με χρήση προγράμματος Statistic Package for the Social Science. Το SPSS είναι ένα ολοκληρωμένο στατιστικό πακέτο ανάλυσης δεδομένων, το οποίο προσφέρει στο χρήστη δυνατότητες για δημιουργία αναφορών, ανάλυση και μοντελοποίηση των δεδομένων (Μακράκης, 2005).

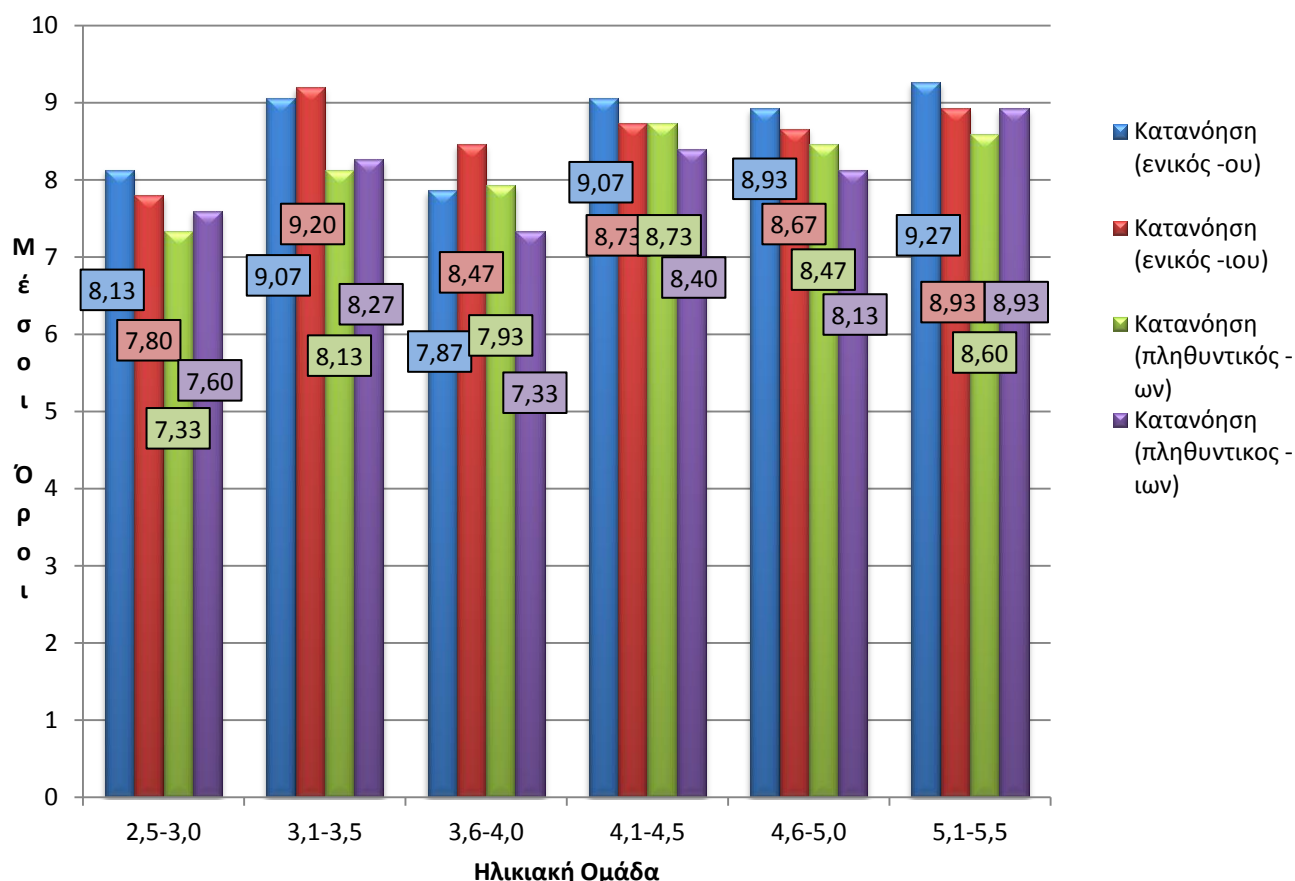
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 – ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

4.1 Ανάλυση μέσω των όρων απαντήσεων παιδιών

Μετά το πέρας της χορήγησης του τεστ και στα 90 παιδιά, ακολούθησε η βαθμολόγηση των απαντήσεών τους. Μετά την σύνοψη της βαθμολόγησης, βγήκαν οι μέσοι όροι σε κάθε ηλικιακή ομάδα και σε κάθε κατηγορία ξεχωριστά και δημιουργήθηκαν γραφήματα, με σκοπό την καλύτερη ανασκόπηση των αποτελεσμάτων. Ακολουθούν τα γραφήματα αυτά, καθώς και επεξήγηση για κάθε ένα ξεχωριστά.

Στο **Γράφημα 4.1** παρουσιάζονται οι απαντήσεις των παιδιών ως προς τον μέσο όρο στην κατηγορία της Κατανόησης. Φαίνονται αναλυτικά οι μέσοι όροι των απαντήσεων καθώς αυξάνεται η ηλικία. Στο γράφημα αυτό μπορεί να δει κανείς τις πολύ υψηλές επιδόσεις των παιδιών, ακόμα και στις μικρές ηλικίες, όπου ξεπερνούν το 7,00.

Πιο αναλυτικά, τα παιδιά ηλικίας 2,5-3,0 έχουν παράγει μέσο όρο απαντήσεων: για την κατάληξη “ενικός –ου” $M=8,13$, για την κατάληξη “ενικός -ιου” $M=7,80$, για την κατάληξη “πληθυντικός -ων” $M=7,33$ και για την κατάληξη “πληθυντικός -ιων” $M=7,60$. Τα παιδιά ηλικίας 3,1-3,5 έχουν παράγει μέσο όρο απαντήσεων: για την κατάληξη “ενικός –ου” $M=9,07$, για την κατάληξη “ενικός -ιου” $M=9,20$, για την κατάληξη “πληθυντικός -ων” $M=8,13$ και για την κατάληξη “πληθυντικός -ιων” $M=8,27$. Ακολουθεί η ηλικιακή ομάδα 3,6-4,0, στην οποία ο μέσος όρος απαντήσεων: για την κατάληξη είναι “ενικός –ου” $M=7,87$, για την κατάληξη “ενικός -ιου” είναι $M=8,47$, για την κατάληξη “πληθυντικός -ων” είναι $M=7,93$ και για την κατάληξη “πληθυντικός -ιων” είναι $M=7,33$. Στην ηλικιακή ομάδα 4,1-4,5 τα παιδιά έχουν παράγει μέσο όρο απαντήσεων: για την κατάληξη “ενικός –ου” $M=9,07$, για την κατάληξη “ενικός -ιου” $M=8,73$, για την κατάληξη “πληθυντικός -ων” $M=8,73$ και για την κατάληξη “πληθυντικός -ιων” $M=8,40$. Στη συνέχεια, τα παιδιά ηλικίας 4,6-5,0 έχουν παράγει μέσο όρο απαντήσεων: για την κατάληξη “ενικός –ου” $M=8,93$, για την κατάληξη “ενικός -ιου” $M=8,67$, για την κατάληξη “πληθυντικός -ων” $M=8,47$ και για την κατάληξη “πληθυντικός -ιων” $M=8,13$. Τέλος, τα παιδιά ηλικίας 5,1-5,5 έχουν παράγει μέσο όρο απαντήσεων: για την κατάληξη “ενικός –ου” $M=9,27$, για την κατάληξη “ενικός -ιου” $M=8,93$, για την κατάληξη “πληθυντικός -ων” $M=8,60$ και για την κατάληξη “πληθυντικός -ιων” $M=8,93$.

Γράφημα 4.1: Ανάλυση απαντήσεων συμμετεχόντων στην κατηγορία « Κατανόηση μορφολογίας» στις τέσσερις καταλήξεις (-ου, -ιου, -ων, -ιων) σύμφωνα με την ηλικία τους

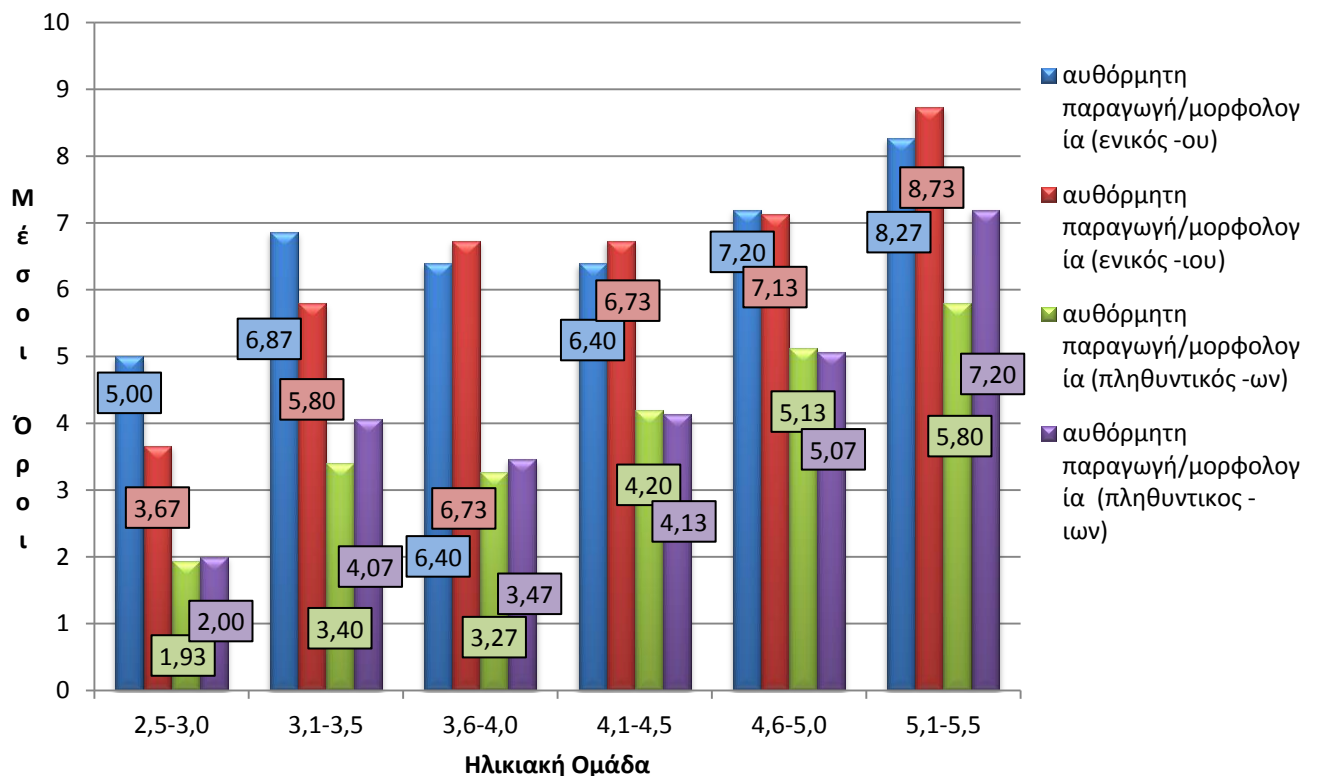
Με μία πρώτη ματιά, οι τιμές των μέσων όρων σε όλες τις καταλήξεις των ουσιαστικών και σε όλες τις ηλικιακές ομάδες φαίνεται να κυμαίνονται σε αρκετά υψηλές τιμές, καθώς όλες ξεπερνούν την τιμή 7. Στη σύγκριση ενικού και πληθυντικού αριθμού υπάρχει εμφανής υπεροχή του ενικού αριθμού (μπλε και κόκκινο χρώμα αντίστοιχα). Αυτές οι δύο καταλήξεις (-ου και -ιου) φαίνεται να υπερνικούν τις δύο καταλήξεις του πληθυντικού αριθμού -ων και -ιων (πράσινο και μωβ χρώμα αντίστοιχα), των οποίων οι τιμές των μέσων όρων δεν ξεπερνούν σε καμία ηλικιακή ομάδα τις τιμές των μέσων όρων στο ενικό αριθμό.

Αν εστιάσει κανείς στις καταλήξεις του ενικού αριθμού -ου και -ιου, μπορεί να διακρίνει μία μικρή υπεροχή της κατάληξης -ου. Ωστόσο, ανάμεσα στις δύο αυτές καταλήξεις δεν εντοπίζεται σημαντική απόκλιση στους μέσους όρους. Στη μικρότερη ηλικιακή ομάδα (2,5-3,0) υπερέχει η κατάληξη -ου, ενώ στις επόμενες δύο (3,1-3,5 / 3,6-4,0) η κατάληξη -ιου. Τέλος, στις τρεις επόμενες ηλικιακές ομάδες οι υψηλότερες τιμές αντιστοιχούν στη κατάληξη -ου. Ωστόσο, σε όλες τις εναλλαγές είναι πολύ μικρή η απόκλιση.

Όσον αφορά στον πληθυντικό αριθμό, δεν μπορεί κανείς να βγάλει ένα επαρκές συμπέρασμα για το ποια κατάληξη από τις δύο υπερέχει. Στις ηλικιακές ομάδες 2,5-3,0 και 3,1-3,5 με πολύ μικρή διαφορά υπερέχει η κατάληξη -ιων. Ακολουθεί η κατάληξη -ων στις ηλικίες 3,6-4,0 4,1-4,5 και 4,6-5,0, ενώ τέλος στην ηλικιακή ομάδα 5,1-5,5 η κατάληξη -ιων φαίνεται να ξεπερνάει πάλι την κατάληξη -ων. Επομένως, και εδώ δεν εντοπίζονται έντονες αποκλίσεις.

Στο **Γράφημα 4.2** που ακολουθεί, παρουσιάζονται οι διαφορές ανά ηλικιακή ομάδα των μέσων όρων της παραγωγής μετά από εκμαίευση της μορφολογίας στα ουσιαστικά με καταλήξεις -ου και -ιου στον ενικό αριθμό, καθώς και στα ουσιαστικά με καταλήξεις -ων και -ιων στον πληθυντικό αριθμό.

Σύμφωνα με το Γράφημα αυτό, τα παιδιά ηλικίας 2,5-3,0 έχουν παράγει μέσο όρο απαντήσεων: για την κατάληξη “ενικός -ου” $M=5,00$, για την κατάληξη “ενικός -ιου” $M=3,67$, για την κατάληξη “πληθυντικός -ων” $M=1,93$ και για την κατάληξη “πληθυντικός -ιων” $M=2,00$. Στη συνέχεια, τα παιδιά ηλικίας 3,1-3,5 έχουν παράγει μέσο όρο απαντήσεων: για την κατάληξη “ενικός -ου” $M=6,87$, για την κατάληξη “ενικός -ιου” $M=5,80$, για την κατάληξη “πληθυντικός -ων” $M=3,40$ και για την κατάληξη “πληθυντικός -ιων” $M=4,07$. Τα παιδιά ηλικίας 3,6-4,0 έχουν παράγει μέσο όρο απαντήσεων: για την κατάληξη “ενικός -ου” $M=6,40$, για την κατάληξη “ενικός -ιου” $M=6,73$, για την κατάληξη “πληθυντικός -ων” $M=3,27$ και για την κατάληξη “πληθυντικός -ιων” $M=3,47$. Στην ηλικιακή ομάδα 4,1-4,5 έχει παραχθεί μέσος όρος απαντήσεων: για την κατάληξη “ενικός -ου” $M=6,40$, για την κατάληξη “ενικός -ιου” $M=6,73$, για την κατάληξη “πληθυντικός -ων” $M=4,20$ και για την κατάληξη “πληθυντικός -ιων” $M=4,13$. Ακολουθεί η ηλικιακή ομάδα 4,6-5,0 στην οποία φαίνονται οι εξής μέσοι όροι απαντήσεων: για την κατάληξη “ενικός -ου” $M=7,20$, για την κατάληξη “ενικός -ιου” $M=7,13$, για την κατάληξη “πληθυντικός -ων” $M=5,13$ και για την κατάληξη “πληθυντικός -ιων” $M=5,07$. Τέλος στην ομάδα 5,1-5,5 τα παιδιά έχουν παράγει μέσο όρο απαντήσεων: για την κατάληξη “ενικός -ου” $M=8,27$, για την κατάληξη “ενικός -ιου” $M=8,73$, για την κατάληξη “πληθυντικός -ων” $M=5,80$ και για την κατάληξη “πληθυντικός -ιων” $M=7,20$.

Γράφημα 4.2: Ανάλυση απαντήσεων συμμετεχόντων στην κατηγορία «Παραγωγή μετά από εκμαίευση απαντήσεων/μορφολογία» στις τέσσερις καταλήξεις (-ου, -ιου, -ων, -ιων) σύμφωνα με την ηλικία τους

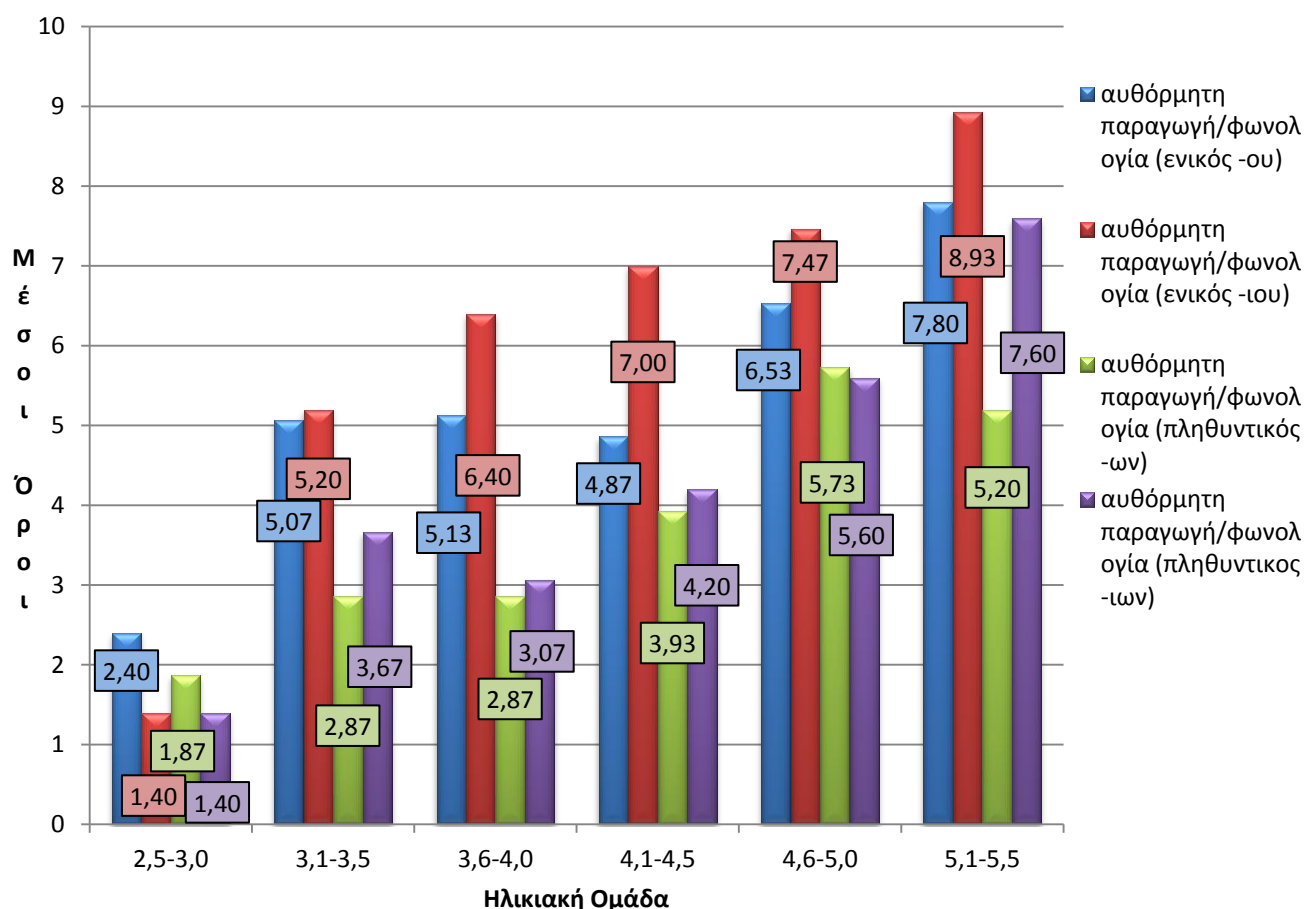
Στις κατηγορίες ουσιαστικών που βρίσκονται στον ενικό αριθμό (-ου και -ιου), δηλαδή το μπλε και το κόκκινο χρώμα στο διάγραμμα, παρατηρούνται σε όλες τις ηλικιακές ομάδες του δείγματος υψηλότερες επιδόσεις σε σχέση με τις κατηγορίες ουσιαστικών που βρίσκονται στον πληθυντικό αριθμό, δηλαδή το πράσινο και το μωβ χρώμα του πίνακα (-ων και -ιων).

Όσον αφορά στον ενικό αριθμό, συμπεραίνουμε στις μικρότερες ηλικίες (2,5-3,0 και 3,1-3,5) ότι η παραγωγή μετά από εκμαίευση της μορφολογίας στα ουσιαστικά με κατάληξη -ου εμφανίζει υψηλότερες τιμές σε σύγκριση με τα ουσιαστικά με κατάληξη -ιου. Στις ηλικίες 3,6-4,0/ 4,1-4,5/ 4,6-5,0 φαίνεται στην αρχή να υπάρχει μια μικρή υπεροχή της παραγωγής μετά από εκμαίευση ουσιαστικών με κατάληξη -ιου, χωρίς, ωστόσο, να είναι σημαντική. Τέλος, στο ηλικιακό εξάμηνο 5,1- 5,5 υπάρχει και πάλι υπεροχή της παραγωγής μετά από εκμαίευση με κατάληξη -ιου. Βέβαια, εξακολουθεί να μην υπάρχει σημαντική διαφορά ανάμεσα στις τιμές των δύο καταλήξεων.

Όσον αφορά στον πληθυντικό αριθμό, προκύπτει ότι στο ηλικιακό εξάμηνο 2,5-3,0 οι τιμές στις καταλήξεις του πληθυντικού αριθμού είναι αρκετά χαμηλές σε σχέση με τις υπόλοιπες τιμές καθώς αυξάνεται η ηλικία. Οι ηλικίες 3,1-3,5 και 3,6-4,0 φαίνεται να είναι σταθερές ως προς την τιμή και ανάλογες μεταξύ τους με μικρή υπεροχή της παραγωγής μετά από εκμαίευση με κατάληξη -ιων έναντι της κατάληξης -ων. Συγκρίνοντας τις ηλικίες 4,1-4,5 και 4,6-5,0 προκύπτει μια ανοδική πορεία στις τιμές καθώς περνάμε από την μικρότερη στην μεγαλύτερη ηλικιακή ομάδα, όμως και στις δύο αυτές ομάδες οι τιμές των δύο καταλήξεων είναι παρόμοιες. Εν κατακλείδι, στην ηλικία 5,1-5,5 παρουσιάζεται μια έντονη αύξηση της τιμής στην κατάληξη -ιων του πληθυντικού αριθμού. Αντίθετα η τιμή της κατάληξης των ουσιαστικών -ων παρουσιάζει αύξηση χωρίς, όμως, να συμβαδίζει με την αντίστοιχη μεγάλη αύξηση της τιμής για την κατάληξη -ιων.

Στο **Γράφημα 4.3** ανακλύπουν οι μέσοι όροι στην κατηγορία «Παραγωγή μετά από εκμαίευση / φωνολογία» στις έξι ηλικιακές ομάδες στα ουσιαστικά με καταλήξεις ου, -ιου, -ων και -ιων στον ενικό και πληθυντικό αριθμό αντίστοιχα.

Πιο συγκεκριμένα, στην πρώτη ηλικιακή ομάδα, 2,5-3,0, στην οποία αντιστοιχούν και οι χαμηλότερες τιμές, τα παιδιά έχουν παράγει μέσο όρο απαντήσεων: για την κατάληξη “ενικός -ου” $M=2,40$, για την κατάληξη “ενικός -ιου” $M=1,40$, για την κατάληξη “πληθυντικός -ων” $M=1,87$ και για την κατάληξη “πληθυντικός -ιων” $M=1,40$. Στην ηλικιακή ομάδα 3,1-3,5 τα παιδιά έχουν παράγει μέσο όρο απαντήσεων: για την κατάληξη “ενικός -ου” $M=5,07$, για την κατάληξη “ενικός -ιου” $M=5,20$, για την κατάληξη “πληθυντικός -ων” $M=2,87$ και για την κατάληξη “πληθυντικός -ιων” $M=3,67$. Στην ηλικιακή ομάδα 3,6-4,0 τα παιδιά έχουν παράγει μέσο όρο απαντήσεων: για την κατάληξη “ενικός -ου” $M=5,13$, για την κατάληξη “ενικός -ιου” $M=6,40$, για την κατάληξη “πληθυντικός -ων” $M=2,87$ και για την κατάληξη “πληθυντικός -ιων” $M=3,07$. Στη συνέχεια, τα παιδιά ηλικίας 4,1-4,5 έχουν παράγει μέσο όρο απαντήσεων: για την κατάληξη “ενικός -ου” $M=4,87$, για την κατάληξη “ενικός -ιου” $M=7,00$, για την κατάληξη “πληθυντικός -ων” $M=3,93$ και για την κατάληξη “πληθυντικός -ιων” $M=4,20$. Τα παιδιά ηλικίας 4,6-5,0 έχουν παράγει μέσο όρο απαντήσεων: για την κατάληξη “ενικός -ου” $M=6,53$, για την κατάληξη “ενικός -ιου” $M=7,47$, για την κατάληξη “πληθυντικός -ων” $M=5,73$ και για την κατάληξη “πληθυντικός -ιων” $M=5,60$. Τέλος, στην ηλικία 5,1-5,5 έχουν παράγει μέσο όρο απαντήσεων: για την κατάληξη “ενικός -ου” $M=7,80$, για την κατάληξη “ενικός -ιου” $M=8,93$, για την κατάληξη “πληθυντικός -ων” $M=5,20$ και για την κατάληξη “πληθυντικός -ιων” $M=7,60$.

Γράφημα 4.3: Ανάλυση απαντήσεων συμμετεχόντων στην κατηγορία «Παραγωγή μετά από εκμαίευση / φωνολογία» στις τέσσερις καταλήξεις (-ου, -ιου, -ων, -ιων) σύμφωνα με την ηλικία τους

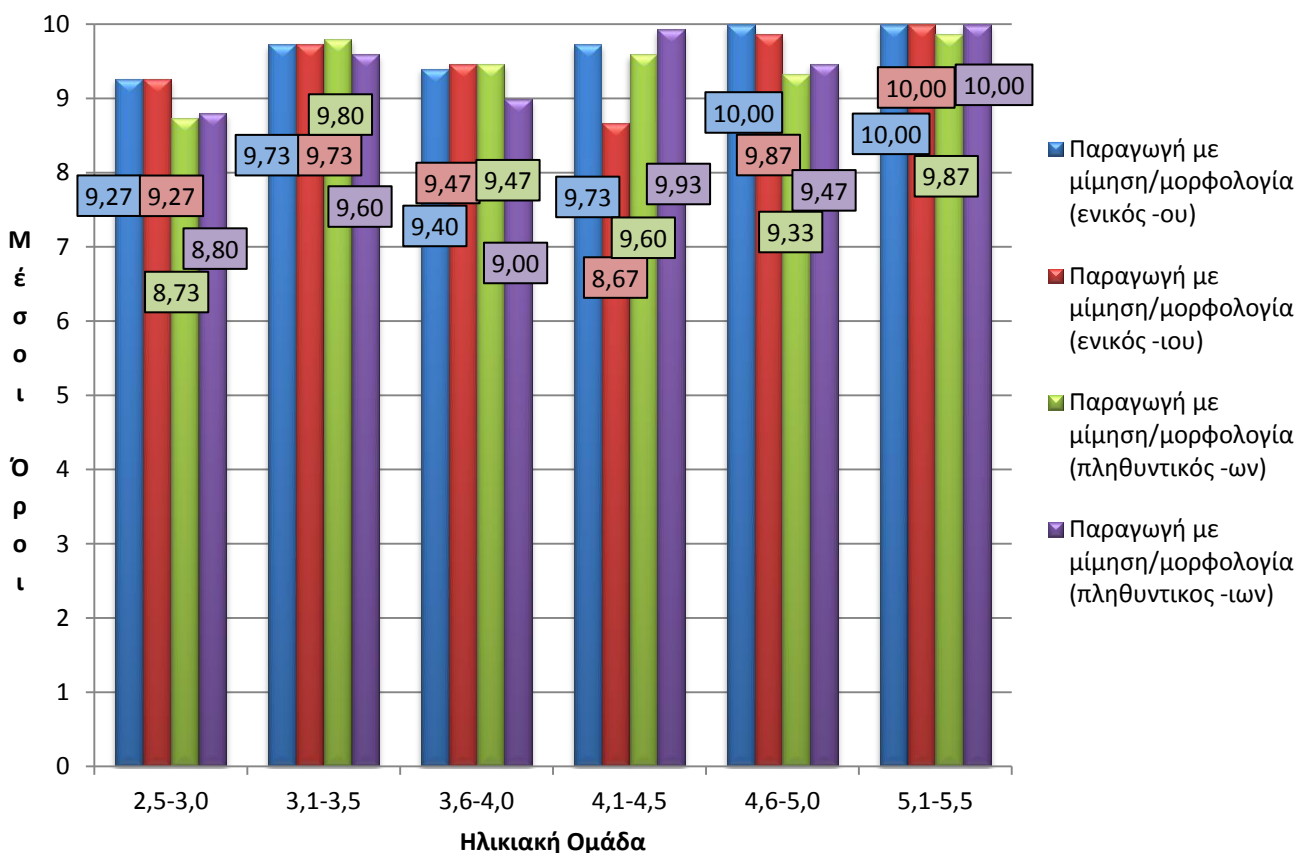
Όπως φαίνεται στο παραπάνω γράφημα, είναι εντυπωσιακή η αύξηση των τιμών με την πάροδο της ηλικίας. Στη μικρότερη ηλικιακή ομάδα 2,5-3,0 οι τιμές και στις τέσσερις καταλήξεις δεν ξεπερνούν το 2,5, ενώ αντίθετα στη μεγαλύτερη ηλικιακή ομάδα 5,1-5,5 οι τιμές έχουν αρκετή απόκλιση μεταξύ τους, όμως ξεκινούν από το 5,20 και φτάνουν σχεδόν το 9. Σε ολόκληρο το γράφημα οι τιμές που υπερिशύουν φαίνεται να ανήκουν στις καταλήξεις του ενικού αριθμού με το μπλε και το κόκκινο χρώμα, με εντυπωσιακή απόκλιση από τις τιμές του πληθυντικού.

Πιο αναλυτικά, στις καταλήξεις του ενικού αριθμού (-ου και -ιου) σε ενώ στη μικρότερη ηλικία (2,5-3,0) παρουσιάζεται υπεροχή της κατάληξης -ου, στις υπόλοιπες πέντε ομάδες η κατάληξη -ιου έχει ανοδική πορεία, έως που παίρνει το προβάδισμα με αρκετά μεγάλη απόκλιση από την κατάληξη -ου.

Στον πληθυντικό αριθμό, συμβαίνει κάτι αντίστοιχο, όπως και στον ενικό αριθμό. Αρχικά, η τιμή της κατάληξης -ων ξεπερνάει την κατάληξη -ιων, ενώ στη συνέχεια φαίνεται να αυξάνεται η τιμή της κατάληξης -ιων, με αποτέλεσμα στην ηλικιακή ομάδα 5,1-5,5 να υπάρχει σημαντική απόκλιση.

Το **Γράφημα 4.4** προβάλλει τους μέσους όρους στις απαντήσεις των παιδιών στην κατηγορία «Παραγωγή με μίμηση / μορφολογία» καθώς αυξάνεται η ηλικία των παιδιών. Από τη μορφή του γραφήματος καταλαβαίνουμε πως οι τιμές στους μέσους όρους είναι αρκετά υψηλές, καθώς κάποιες φτάνουν ακόμα και το 10.

Όσον αφορά την ηλικιακή ομάδα 2,5-3,0 τα παιδιά έχουν παράγει μέσο όρο απαντήσεων: για την κατάληξη “ενικός -ου” M=9,27, για την κατάληξη “ενικός -ιου” M=9,27, για την κατάληξη “πληθυντικός -ων” M=8,73 και για την κατάληξη “πληθυντικός -ιων” M=8,80. Τα παιδιά ηλικίας 3,1-3,5 έχουν παράγει μέσο όρο απαντήσεων: για την κατάληξη “ενικός -ου” M=9,73, για την κατάληξη “ενικός -ιου” M=9,73, για την κατάληξη “πληθυντικός -ων” M=9,80 και για την κατάληξη “πληθυντικός -ιων” M=9,60. Τα παιδιά ηλικίας 3,6-4,0 έχουν παράγει μέσο όρο απαντήσεων: για την κατάληξη “ενικός -ου” M=9,40, για την κατάληξη “ενικός -ιου” M=9,47, για την κατάληξη “πληθυντικός -ων” M=9,47 και για την κατάληξη “πληθυντικός -ιων” M=9,00. Τα παιδιά ηλικίας 4,1-4,5 έχουν παράγει μέσο όρο απαντήσεων: για την κατάληξη “ενικός -ου” M=9,73, για την κατάληξη “ενικός -ιου” M=8,67, για την κατάληξη “πληθυντικός -ων” M=9,60 και για την κατάληξη “πληθυντικός -ιων” M=9,93. Τα παιδιά ηλικίας 4,6-5,0 έχουν παράγει μέσο όρο απαντήσεων: για την κατάληξη “ενικός -ου” M=10,00, για την κατάληξη “ενικός -ιου” M=9,87, για την κατάληξη “πληθυντικός -ων” M=9,33 και για την κατάληξη “πληθυντικός -ιων” M=9,47. Τέλος, Τα παιδιά ηλικίας 5,1-5,5 έχουν παράγει μέσο όρο απαντήσεων: για την κατάληξη “ενικός -ου” M=10,00, για την κατάληξη “ενικός -ιου” M=10,00, για την κατάληξη “πληθυντικός -ων” M=9,87 και για την κατάληξη “πληθυντικός -ιων” M=10,00.

Γράφημα 4.4: Ανάλυση απαντήσεων συμμετεχόντων στην κατηγορία «Παραγωγή με μίμηση / μορφολογία» στις τέσσερις καταλήξεις (-ου, -ιου, -ων, -ιων) σύμφωνα με την ηλικία τους

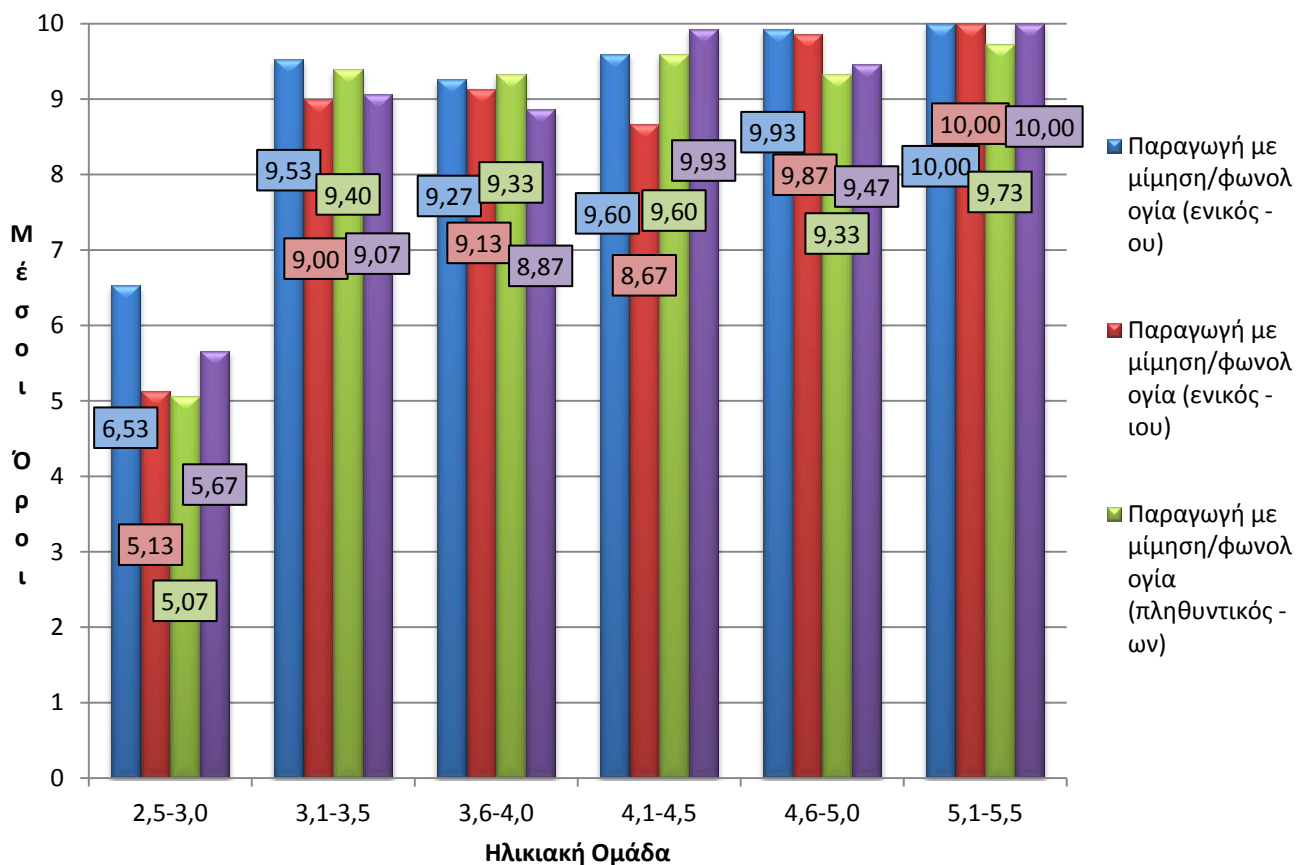
Όλες οι τιμές στο γράφημα αυτό φαίνεται να ξεπερνούν την τιμή 8,5, ακόμα και στις πιο μικρές ηλικιακές ομάδες, με κορύφωση στην ηλικία 5,1-5,5, όπου οι τιμές των μέσων όρων αγγίζουν το 10,00. Ωστόσο, στο σύνολό τους οι αποκλίσεις φαίνονται να μην είναι έντονες. Πιο αναλυτικά, και σε αυτή την κατηγορία εντοπίζεται υπεροχή του ενικού αριθμού, σε σχέση με τον πληθυντικό αριθμό. Στη μόνη ηλικιακή ομάδα, στη οποία εντοπίζεται κάποια έντονη αλλαγή, είναι η ηλικία 4,1-4,5, στην οποία η κατάληξη του ενικού αριθμού –ου πέφτει πιο χαμηλά από όλες στο 8,67.

Όσον αφορά στον ενικό αριθμό, με την άνοδο της ηλικίας, οι δύο καταλήξεις –ου και –ιου φαίνεται να είναι ανάλογες μεταξύ τους και να έχουν ανοδική πορεία, εκτός από την ηλικία 4,1-4,5, που αναφέρθηκε προηγουμένως, στην οποία υπερέρχει η κατάληξη –ου σχεδόν κατά ένα βαθμό.

Όσον αφορά στον πληθυντικό αριθμό, αν εστιάσει κανείς στη μικρότερη και τη μεγαλύτερη ηλικιακή ομάδα καταλαβαίνει μία εμφανή άνοδο των καταληξήξεων –ων και –ιων, από 8,73 και 8,80 μέσο όρο αγγίζουν μέσο όρο 9,87 και 10,00 αντίστοιχα. Ωστόσο, στις ενδιάμεσες ηλικίες δεν βγαίνει επαρκές συμπέρασμα για το ποια κατάληξη υπερισχύει, καθώς δεν είναι ομαλή η πορεία τους.

Το **Γράφημα 4.5** δείχνει την εξέλιξη της κατηγορίας «Παραγωγή με μίμηση/φωνολογία» με την πάροδο της ηλικίας. Σε αυτό το γράφημα, επίσης, εντοπίζονται υψηλές βαθμολογίες, που φτάνουν έως και το 10.

Όπως φαίνεται, στις ηλικίες 2,5-3,0 τα παιδιά έχουν παράγει μέσο όρο απαντήσεων: για την κατάληξη “ενικός –ου” $M=6,53$, για την κατάληξη “ενικός -ιου” $M=5,13$, για την κατάληξη “πληθυντικός -ων” $M=5,07$ και για την κατάληξη “πληθυντικός -ιων” $M=5,67$. Στην ηλικιακή ομάδα 3,1-3,5 τα παιδιά έχουν παράγει μέσο όρο απαντήσεων: για την κατάληξη “ενικός –ου” $M=9,53$, για την κατάληξη “ενικός -ιου” $M=9,00$, για την κατάληξη “πληθυντικός -ων” $M=9,40$ και για την κατάληξη “πληθυντικός -ιων” $M=9,07$. Στην ηλικιακή ομάδα 3,6-4,0 τα παιδιά έχουν παράγει μέσο όρο απαντήσεων: για την κατάληξη “ενικός –ου” $M=9,27$, για την κατάληξη “ενικός -ιου” $M=9,13$, για την κατάληξη “πληθυντικός -ων” $M=9,33$ και για την κατάληξη “πληθυντικός -ιων” $M=8,87$. Τα παιδιά ηλικίας 4,1-4,5 έχουν παράγει μέσο όρο απαντήσεων: για την κατάληξη “ενικός –ου” $M=9,60$, για την κατάληξη “ενικός -ιου” $M=8,67$, για την κατάληξη “πληθυντικός -ων” $M=9,60$ και για την κατάληξη “πληθυντικός -ιων” $M=9,93$. Στην ηλικιακή ομάδα 4,6-5,0 τα παιδιά έχουν παράγει μέσο όρο απαντήσεων: για την κατάληξη “ενικός –ου” $M=9,93$, για την κατάληξη “ενικός -ιου” $M=9,87$, για την κατάληξη “πληθυντικός -ων” $M=9,33$ και για την κατάληξη “πληθυντικός -ιων” $M=9,47$. Τέλος, Στην ηλικιακή ομάδα 5,1-5,5 τα παιδιά έχουν παράγει μέσο όρο απαντήσεων: για την κατάληξη “ενικός –ου” $M=10,00$, για την κατάληξη “ενικός -ιου” $M=10,00$, για την κατάληξη “πληθυντικός -ων” $M=9,73$ και για την κατάληξη “πληθυντικός -ιων” $M=10,00$.

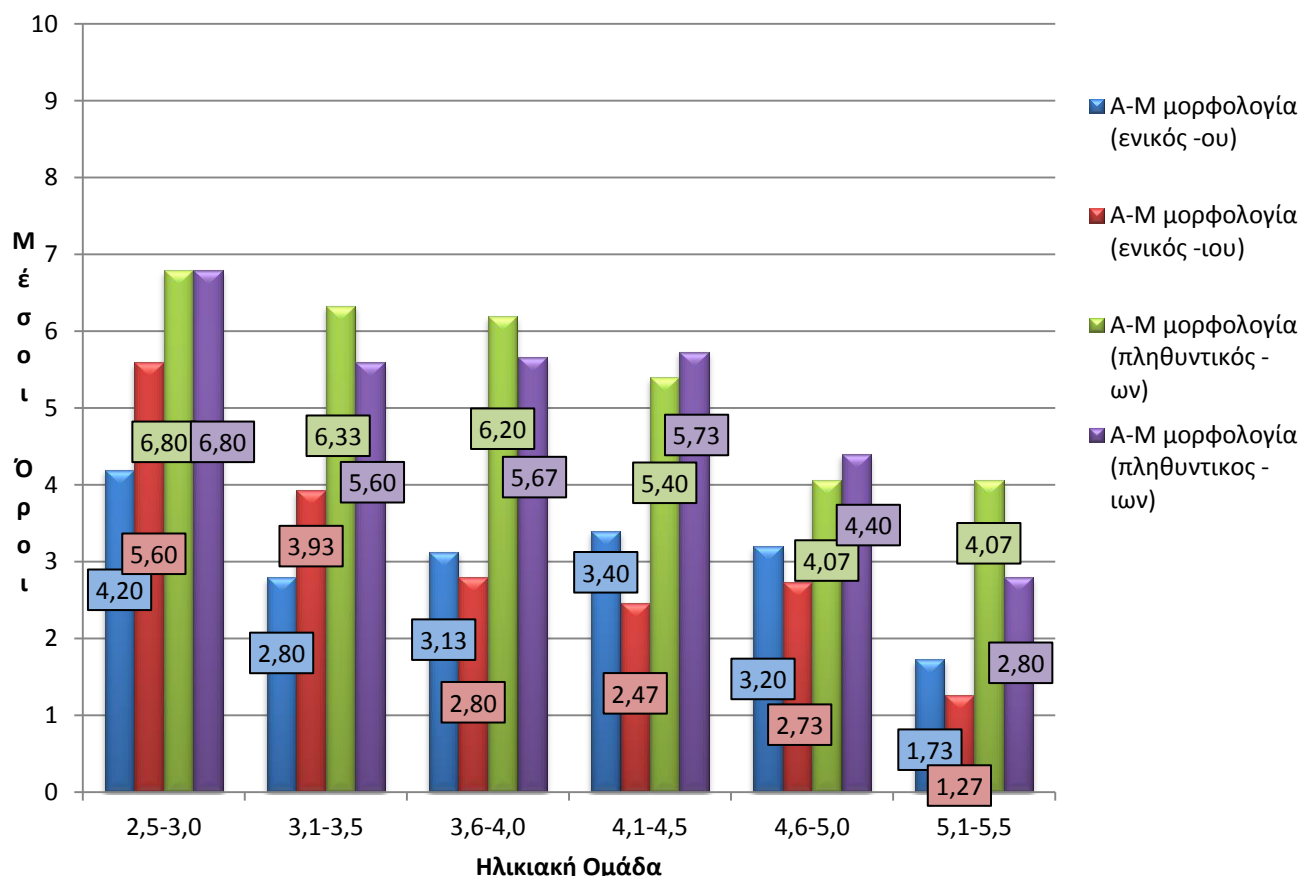
Γράφημα 4.5: Ανάλυση απαντήσεων συμμετεχόντων στην κατηγορία «Παραγωγή με μίμηση / φωνολογία» στις τέσσερις καταλήξεις (-ου, -ιου, -ων, -ιων) σύμφωνα με την ηλικία τους

Στο γράφημα αυτό οι μικρότερες τιμές εντοπίζονται στην ηλικιακή ομάδα 2,5-3,0 όπου κυμαίνονται από 5,07-6,53, ενώ σε όλες τις υπόλοιπες ομάδες οι τιμές ξεπερνούν το 9 και κάποιες φορές αγγίζουν το 10,00. Οι τιμές των μέσων όρων φαίνεται να είναι σταθερές και ανάλογες μεταξύ τους. Ακόμα και στην μικρότερη ηλικία, οι τιμές είναι ανάλογες μεταξύ τους, με μία μικρή υπεροχή της κατάληξης -ου.

Στο **Γράφημα 4.6** παρουσιάζονται οι απαντήσεις των παιδιών ως προς τον μέσο όρο στην κατηγορία «Α-Μ / μορφολογία». Φαίνονται αναλυτικά οι μέσοι όροι των απαντήσεων καθώς αυξάνεται η ηλικία. Η κατηγορία αυτή αναφέρεται στη διαφορά μεταξύ των κατηγοριών παραγωγής μετά από εκμαίευση και παραγωγής μετά από μίμηση και αξιολογεί τη μορφολογία. Με την αύξηση της ηλικίας η διαφορά αυτή αναμένεται να μειώνεται, λόγω του ότι αυξάνεται η ικανότητα των παιδιών για παραγωγή μετά από εκμαίευση της γενικής κτητικής και μειώνεται η χρήση της παραγωγής μετά από μίμηση.

Τα παιδιά ηλικίας 2,5-3,0 έχουν παράγει μέσο όρο απαντήσεων: για την κατάληξη “ενικός -ου” $M=4,20$, για την κατάληξη “ενικός -ιου” $M=5,60$, για την κατάληξη “πληθυντικός -ων” $M=6,80$ και για την κατάληξη “πληθυντικός -ιων” $M=6,80$. Στη συνέχεια, τα παιδιά ηλικίας 3,1-3,5 έχουν παράγει μέσο όρο απαντήσεων: για την κατάληξη “ενικός -ου” $M=2,80$, για την κατάληξη “ενικός -ιου” $M=3,93$, για την κατάληξη “πληθυντικός -ων” $M=6,33$ και για την κατάληξη “πληθυντικός -ιων” $M=5,60$. Όσον αφορά την ηλικία 3,6-4,0 τα παιδιά έχουν παράγει μέσο όρο απαντήσεων: για την κατάληξη “ενικός -ου” $M=3,13$, για την κατάληξη “ενικός -ιου” $M=2,80$, για την κατάληξη “πληθυντικός -ων” $M=6,20$ και για

την κατάληξη “πληθυντικός -ων” $M=5,67$. Για την ηλικία 4,1-4,5 φαίνεται να έχουν παράγει μέσο όρο απαντήσεων: για την κατάληξη “ενικός -ου” $M=3,40$, για την κατάληξη “ενικός -ιου” $M=2,47$, για την κατάληξη “πληθυντικός -ων” $M=5,40$ και για την κατάληξη “πληθυντικός -ιων” $M=5,73$. Τα παιδιά ηλικίας 4,6-5,0 έχουν παράγει μέσο όρο απαντήσεων: για την κατάληξη “ενικός -ου” $M=3,20$, για την κατάληξη “ενικός -ιου” $M=2,73$, για την κατάληξη “πληθυντικός -ων” $M=4,07$ και για την κατάληξη “πληθυντικός -ιων” $M=4,40$. Τέλος, τα παιδιά ηλικίας 5,1-5,5 έχουν παράγει μέσο όρο απαντήσεων: για την κατάληξη “ενικός -ου” $M=1,73$, για την κατάληξη “ενικός -ιου” $M=1,27$, για την κατάληξη “πληθυντικός -ων” $M=4,07$ και για την κατάληξη “πληθυντικός -ιων” $M=2,80$.

Γράφημα 4.6: Ανάλυση απαντήσεων συμμετεχόντων στην κατηγορία «Α-Μ / μορφολογία» στις τέσσερις καταλήξεις (-ου, -ιου, -ων, -ιων) σύμφωνα με την ηλικία τους

Όπως αναμένεται, η πορεία της διαφοράς αυτής, δηλαδή της παραγωγής μετά από εκμαίευση και της παραγωγής μετά από μίμηση φαίνεται να μειώνεται αισθητά και στον ενικό και στον πληθυντικό αριθμό. Υψηλότερες τιμές φαίνεται να εμφανίζει ο πληθυντικός αριθμός και σταδιακά να μειώνεται, ενώ ο ενικός αριθμός εμφανίζει αρκετά χαμηλές τιμές, οι οποίες μειώνονται ακόμα περισσότερο με την άνοδο της ηλικίας. Αυτό σημαίνει πως τα παιδιά αντιμετώπισαν μεγαλύτερη δυσκολία στις καταλήξεις του πληθυντικού αριθμού σε σχέση με του ενικού.

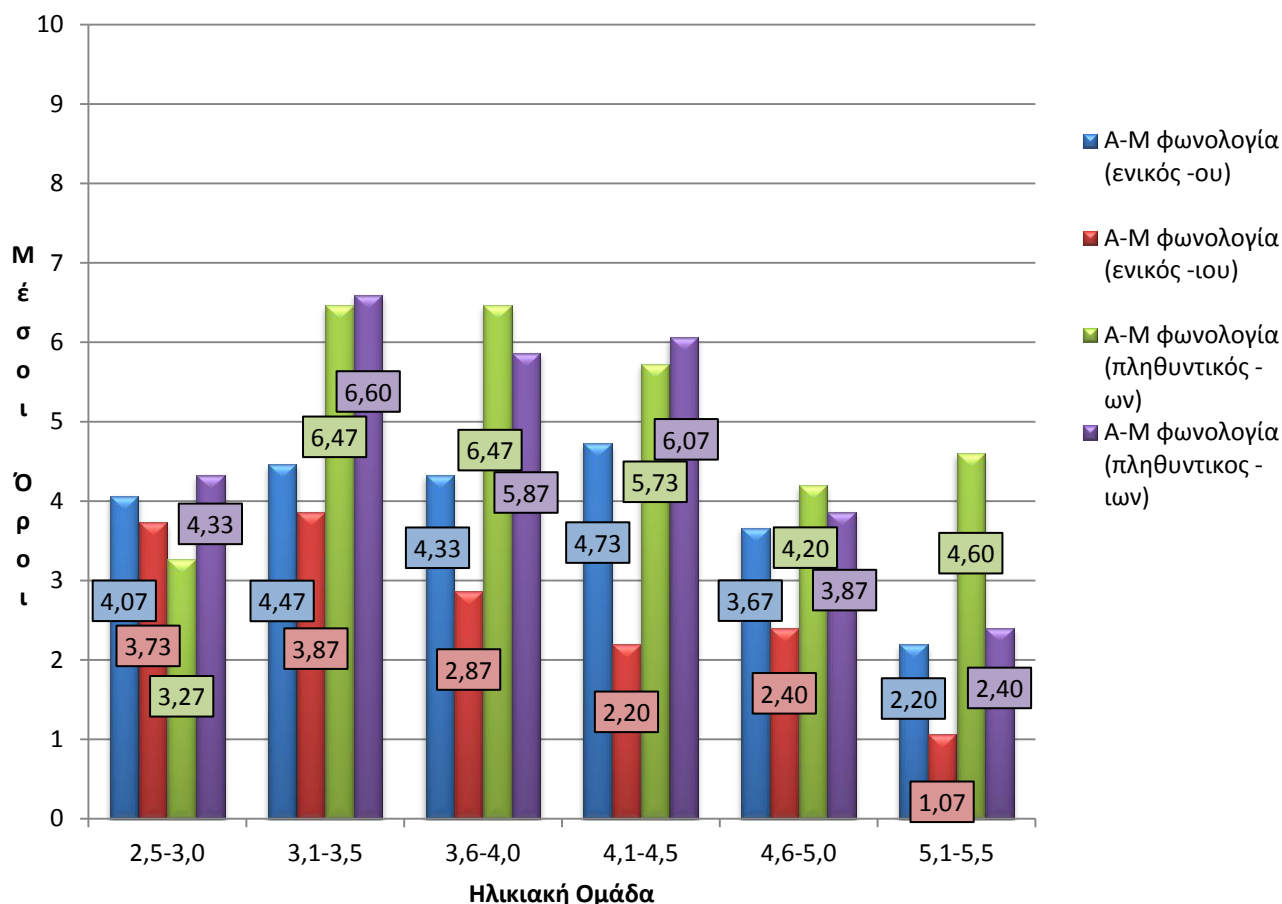
Συγκεκριμένα, στον ενικό αριθμό, η κατάληξη -ου εμφανίζεται με μικρότερη τιμή στο γράφημα (4,20) σε σχέση με την κατάληξη -ιου (5,60), το οποίο παραπέμπει σε δυσκολία παραγωγής της κατάληξης -ιου ως προς τη μορφολογία. Καθώς αυξάνεται η ηλικία, στις ενδιάμεσες ομάδες φαίνεται μία σταθερή πορεία και των δύο καταλήξεων με την κατάληξη -

ου να υπερέχει σε μικρό βαθμό. Τέλος, στην ηλικιακή ομάδα 5,1-5,5 και στις δύο καταλήξεις ο μέσος όρος έχει μειωθεί αισθητά, με την κατάληξη -ου να βρίσκεται πάνω από τη τιμή της κατάληξης -ιου.

Στον πληθυντικό αριθμό, αρχικά, οι δύο καταλήξεις είναι ανάλογες μεταξύ τους, ενώ στη συνέχεια αρχίζει να μειώνεται η τιμή τους με την κατάληξη -ων να υπερισχύει. Καθώς προχωράμε στις ηλικιακές ομάδες η κατάληξη -ιων φαίνεται να ξεπερνάει την κατάληξη -ων, όμως τελικά στην ηλικιακή ομάδα 5,1-5,5 ο μέσος όρος και των δύο καταλήξεων έχει μειωθεί σε σχέση με την αρχική με την κατάληξη -ων να εμφανίζει μεγαλύτερο ποσοστό.

Στο τελευταίο γράφημα, **Γράφημα 4.7**, φαίνεται η ανασκόπηση της κατηγορίας «Α-Μ / φωνολογία», δηλαδή ο μέσος όρος απαντήσεων των παιδιών καθώς αυξάνεται η ηλικία. Η κατηγορία αυτή αναφέρεται στη διαφορά μεταξύ των κατηγοριών παραγωγής μετά από εκμείευση και παραγωγής μετά από μίμηση και αξιολογεί τη φωνολογία..

Αναλυτικότερα, τα παιδιά ηλικίας 2,5-3,0 έχουν παράγει μέσο όρο απαντήσεων: για την κατάληξη “ενικός -ου” $M=4,07$, για την κατάληξη “ενικός -ιου” $M=3,73$, για την κατάληξη “πληθυντικός -ων” $M=3,27$ και για την κατάληξη “πληθυντικός -ιων” $M=4,33$. Στα παιδιά ηλικίας 3,1-3,5 ο μέσος όρος απαντήσεων: για την κατάληξη “ενικός -ου” είναι $M=4,47$, για την κατάληξη “ενικός -ιου” είναι $M=3,87$, για την κατάληξη “πληθυντικός -ων” είναι $M=6,47$ και για την κατάληξη “πληθυντικός -ιων” είναι $M=6,60$. Τα παιδιά ηλικίας 3,6-4,0 έχουν παράγει μέσο όρο απαντήσεων: για την κατάληξη “ενικός -ου” $M=4,33$, για την κατάληξη “ενικός -ιου” $M=2,87$, για την κατάληξη “πληθυντικός -ων” $M=6,47$ και για την κατάληξη “πληθυντικός -ιων” $M=5,87$. Όσον αφορά την ηλικία 4,1-4,5 έχουν παράγει μέσο όρο απαντήσεων: για την κατάληξη “ενικός -ου” $M=4,73$, για την κατάληξη “ενικός -ιου” $M=2,20$, για την κατάληξη “πληθυντικός -ων” $M=5,73$ και για την κατάληξη “πληθυντικός -ιων” $M=6,07$. Τα παιδιά ηλικίας 4,6-5,0 έχουν παράγει μέσο όρο απαντήσεων: για την κατάληξη “ενικός -ου” $M=3,67$, για την κατάληξη “ενικός -ιου” $M=2,40$, για την κατάληξη “πληθυντικός -ων” $M=4,20$ και για την κατάληξη “πληθυντικός -ιων” $M=3,87$. Τέλος, τα παιδιά ηλικίας 5,1-5,5 έχουν παράγει μέσο όρο απαντήσεων: για την κατάληξη “ενικός -ου” $M=2,20$, για την κατάληξη “ενικός -ιου” $M=1,07$, για την κατάληξη “πληθυντικός -ων” $M=4,60$ και για την κατάληξη “πληθυντικός -ιων” $M=2,40$.

Γράφημα 4.7: Ανάλυση απαντήσεων συμμετεχόντων στην κατηγορία «A-M / φωνολογία» στις τέσσερις καταλήξεις (-ου, -ιου, -ων, -ων) σύμφωνα με την ηλικία τους

Στο παραπάνω γράφημα στην ηλικιακή ομάδα 2,5 – 3,0 ο Ενικός (-ου και -ιου) και ο Πληθυντικός (-ων και -ων) αριθμός φαίνεται να έχουν παρόμοιες τιμές στους μέσους όρους. Αντίθετα, σε όλες τις υπόλοιπες ηλικιακές ομάδες ο Πληθυντικός αριθμός εμφανίζει υψηλότερες τιμές σε σχέση με τον Ενικό αριθμό.

Πιο αναλυτικά, όσον αφορά στον Ενικό αριθμό η κατάληξη -ου (μπλε χρώμα) παρουσιάζει υψηλότερες τιμές συγκριτικά με την αντίστοιχη κατάληξη -ιου (κόκκινο χρώμα). Αυτό μπορεί να γίνει κατανοητό αν λάβει κανείς υπόψη ότι η κατάληξη -ου έχει πιο απλά φωνολογικά χαρακτηριστικά. Ακόμα, στις μικρότερες ηλικιακές ομάδες η τιμή της κατάληξης -ου παρουσιάζει μία σχετικά σταθερή πορεία, ενώ στις δύο μικρότερες ομάδες υπάρχει φθίνουσα κατεύθυνση. Για την κατάληξη -ιου από την τρίτη ηλικιακή ομάδα παρουσιάζεται αισθητή πτώση των τιμών.

Στο Πληθυντικό αριθμό στη δεύτερη ηλικιακή ομάδα (3,1-3,5) παρατηρείται απότομη και έντονη αύξηση και των δύο καταλήξεων (-ων, -ων) σε σχέση με την πρώτη ομάδα. Αν λάβουμε υπόψη ότι τα παιδιά μικρότερης ηλικίας δεν παρήγαγαν τις φράσεις-στόχους ούτε αυθόρμητα, αλλά ούτε και μετά από μίμηση, μπορούμε να εξηγήσουμε την απόκλιση της πρώτης ομάδας από τις υπόλοιπες. Στις υπόλοιπες πέντε ηλικιακές ομάδες (3,1-5,5) και καθώς αυξάνεται η ηλικία υπάρχει η αναμενόμενη πτώση των τιμών.

4.2 Στατιστική ανάλυση των ερευνητικών ερωτημάτων

Με έλεγχο ανεξαρτησίας X^2 του Pearson (Pearson's chi-squared test) εξετάστηκε αν υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών που ερευνήθηκαν, ελέγχοντας τις παρακάτω υποθέσεις:

H_0 (αρχική ή μηδενική υπόθεση): Τα δύο χαρακτηριστικά είναι ανεξάρτητα.

H_1 (εναλλακτική υπόθεση): Τα δύο χαρακτηριστικά είναι εξαρτημένα.

Στην ουσία, αυτό που εξετάζεται είναι αν υπάρχει διαφορά μεταξύ των πραγματικών δεδομένων που συλλέξαμε (πραγματικές συχνότητες – observed frequencies) και των δεδομένων που θα περιμέναμε αν ίσχυε η μηδενική υπόθεση περί ανεξαρτησίας (αναμενόμενες συχνότητες – expected frequencies). Το στατιστικό X^2 του ελέγχου δίνεται από τον τύπο:

$$X^2 = \sum_{i,j} \frac{(n_{ij} - \theta_{ij})^2}{\theta_{ij}}$$

όπου, n_{ij} η παρατηρούμενη συχνότητα στο κελί (i, j) και θ_{ij} η αναμενόμενη (κάτω από την αρχική υπόθεση H_0) συχνότητα στο κελί (i, j) του πίνακα συνάφειας. Ο πίνακας συνάφειας (crosstabulation) προκύπτει από τη διασταύρωση των υπό μελέτη μεταβλητών.

Βασικές προϋποθέσεις για την εφαρμογή του ελέγχου X^2 είναι οι εξής:

- i. Το πολύ 20% των κελιών του πίνακα συνάφειας να έχει αναμενόμενη συχνότητα κάτω από 5.
- ii. Η μικρότερη αναμενόμενη συχνότητα να είναι μεγαλύτερη ή ίση της μονάδας.

Στους ελέγχους που ακολουθούν πληρούνται οι βασικές προϋποθέσεις.

1. Μηδενική υπόθεση: Δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στην κατανόηση των ουσιαστικών ενικού αριθμού με κατάληξη –ου ανά ηλικιακή ομάδα.

Crosstab

Count

		ηλικιακή ομάδα						Total
		2,5-3,0	3,1-3,5	3,6-4,0	4,1-4,5	4,6-5,0	5,1-5,5	
κατανόηση (ενικός -ου)	6	0	0	3	0	1	0	4
	7	3	1	4	0	2	0	10
	8	9	2	1	4	2	4	22
	9	1	7	6	6	2	3	25
	10	2	5	1	5	8	8	29
Total		15	15	15	15	15	15	90

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	46,535 ^a	20	,001
Likelihood Ratio	48,557	20	,000
Linear-by-Linear Association	6,643	1	,010
N of Valid Cases	90		

a. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 1,67.

Το επίπεδο σημαντικότητας είναι ,001 < ,005, άρα υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στην κατανόηση των ουσιαστικών ενικού αριθμού με κατάληξη –ου ανά ηλικιακή ομάδα.

2. Μηδενική υπόθεση: Δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στην κατανοήση των ουσιαστικών ενικού αριθμού με κατάληξη –ου ανά φύλο.

Crosstab

Count		φύλο		Total
		αγόρι	κορίτσι	
	6	3	1	4
	7	6	4	10
κατανόηση (ενικός -ου)	8	14	8	22
	9	15	10	25
	10	16	13	29
Total		54	36	90

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	,778 ^a	4	,941
Likelihood Ratio	,800	4	,938
Linear-by-Linear Association	,549	1	,459
N of Valid Cases	90		

a. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 1,60.

Το επίπεδο σημαντικότητας είναι $,941 > ,005$, άρα δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στην κατανοήση των ουσιαστικών ενικού αριθμού με κατάληξη –ου ανά φύλο.

3. Μηδενική υπόθεση: Δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στην κατανοήση των ουσιαστικών ενικού αριθμού με κατάληξη –ιου ανά ηλικιακή ομάδα.

Crosstab

Count		ηλικιακή ομάδα						Total
		2,5-3,0	3,1-3,5	3,6-4,0	4,1-4,5	4,6-5,0	5,1-5,5	
	4	1	0	0	0	0	0	1
κατανόη	6	3	1	1	0	0	0	5
ση	7	0	0	2	2	2	1	7
(ενικός -	8	5	3	5	5	5	5	28
ιου)	9	5	2	3	3	4	3	20
	10	1	9	4	5	4	6	29
Total		15	15	15	15	15	15	90

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	26,864 ^a	25	,363
Likelihood Ratio	28,475	25	,286
Linear-by-Linear Association	2,506	1	,113
N of Valid Cases	90		

a. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 1,17.

Το επίπεδο σημαντικότητας είναι $,363 > ,005$, άρα δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στην κατανοήση των ουσιαστικών ενικού αριθμού με κατάληξη –ιου ανά ηλικιακή ομάδα.

4. Μηδενική υπόθεση: Δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στην κατανόηση των ουσιαστικών ενικού αριθμού με κατάληξη –ιου ανά φύλο.

Crosstab

Count		φύλο		Total
		αγόρι	κορίτσι	
	4	1	0	1
	6	3	2	5
κατανόηση (ενικός -	7	6	1	7
ιου)	8	18	10	28
	9	13	7	20
	10	13	16	29
Total		54	36	90

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	5,799 ^a	5	,326
Likelihood Ratio	6,382	5	,271
Linear-by-Linear Association	3,617	1	,057
N of Valid Cases	90		

a. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 1,40.

Το επίπεδο σημαντικότητας είναι $,326 > ,005$, άρα δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στην κατανόηση των ουσιαστικών ενικού αριθμού με κατάληξη –ιου ανά φύλο.

5. Μηδενική υπόθεση: Δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στην κατανοήση των ουσιαστικών ενικού αριθμού με κατάληξη –ων ανά ηλικιακή ομάδα.

Crosstab

Count

		ηλικιακή ομάδα					Total	
		2,5-3,0	3,1-3,5	3,6-4,0	4,1-4,5	4,6-5,0		5,1-5,5
κατανόηση (πληθυντικός - ων)	4	1	0	0	0	0	0	1
	5	1	0	1	0	0	0	2
	6	2	2	1	0	0	1	6
	7	3	4	2	5	4	4	22
	8	5	2	5	0	3	1	16
	9	2	4	6	4	5	3	24
10	1	3	0	6	3	6	19	
Total		15	15	15	15	15	15	90

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	34,691 ^a	30	,254
Likelihood Ratio	40,233	30	,100
Linear-by-Linear Association	7,152	1	,007
N of Valid Cases	90		

a. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 1,17.

Το επίπεδο σημαντικότητας είναι $,254 > ,005$, άρα δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στην κατανοήση των ουσιαστικών ενικού αριθμού με κατάληξη –ων ανά ηλικιακή ομάδα.

6. Μηδενική υπόθεση: Δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στην κατανοήση των ουσιαστικών ενικού αριθμού με κατάληξη –ων ανά φύλο.

Crosstab

Count		φύλο		Total
		αγόρι	κορίτσι	
	4	0	1	1
	5	1	1	2
	6	3	3	6
κατανόηση (πληθυντικός - ων)	7	15	7	22
	8	10	6	16
	9	16	8	24
	10	9	10	19
Total		54	36	90

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	4,196 ^a	6	,650
Likelihood Ratio	4,520	6	,607
Linear-by-Linear Association	,015	1	,903
N of Valid Cases	90		

a.0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 1,40.

Το επίπεδο σημαντικότητας είναι $,650 > ,005$, άρα δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στην κατανοήση των ουσιαστικών ενικού αριθμού με κατάληξη –ων ανά φύλο.

7. Μηδενική υπόθεση: Δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στην κατανόηση των ουσιαστικών ενικού αριθμού με κατάληξη –ίων ανά ηλικιακή ομάδα.

Crosstab
Count

		ηλικιακή ομάδα					Total	
		2,5-3,0	3,1-3,5	3,6-4,0	4,1-4,5	4,6-5,0		5,1-5,5
κατανόηση (πληθυντικός - ίων)	2	0	0	0	1	0	0	1
	4	1	0	1	0	0	0	2
	5	1	1	1	0	1	0	4
	6	2	1	1	0	2	1	7
	7	1	3	5	3	3	1	16
	8	5	2	4	3	0	4	18
	9	4	4	2	1	6	1	18
	10	1	4	1	7	3	8	24
Total		15	15	15	15	15	15	90

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	40,679 ^a	35	,235
Likelihood Ratio	45,739	35	,106
Linear-by-Linear Association	3,931	1	,047
N of Valid Cases	90		

a. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 1,17.

Το επίπεδο σημαντικότητας είναι $,235 > ,005$, άρα δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στην κατανόηση των ουσιαστικών ενικού αριθμού με κατάληξη –ίων ανά ηλικιακή ομάδα.

8. Μηδενική υπόθεση: Δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στην κατανοήση των ουσιαστικών ενικού αριθμού με κατάληξη –ίων ανά φύλο

Crosstab

Count		Φύλο		Total
		αγόρι	κορίτσι	
	2	1	0	1
	4	1	1	2
	5	3	1	4
κατανόηση (πληθυντικός -	6	4	3	7
ίων)	7	10	6	16
	8	14	4	18
	9	11	7	18
	10	10	14	24
Total		54	36	90

Chi-Square Tests

	Value	Df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	6,931 ^a	7	,436
Likelihood Ratio	7,412	7	,387
Linear-by-Linear Association	2,274	1	,132
N of Valid Cases	90		

a. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 1,40.

Το επίπεδο σημαντικότητας είναι ,436 > ,005, άρα δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στην κατανοήση των ουσιαστικών ενικού αριθμού με κατάληξη –ίων ανά φύλο.

9. Μηδενική υπόθεση: Δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στην κατανοήση των ουσιαστικών ενικού αριθμού με κατάληξη –ου και στην κατανοήση των ουσιαστικών του αντίστοιχου πληθυντικού αριθμού με κατάληξη –ων

Crosstab

Count		κατανόηση (πληθυντικός -ων)						Total	
		4	5	6	7	8	9		10
κατανόησ η (ενικός -ου)	6	0	0	1	1	2	0	0	4
	7	0	1	1	1	2	5	0	10
	8	1	0	0	9	8	2	2	22
	9	0	0	2	8	3	8	4	25
	10	0	1	2	3	1	9	13	29
Total		1	2	6	22	16	24	19	90

Chi-Square Tests

	Value	Df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	46,183 ^a	24	,004
Likelihood Ratio	49,739	24	,002
Linear-by-Linear Association	9,683	1	,002
N of Valid Cases	90		

a. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 1,04.

Το επίπεδο σημαντικότητας είναι $,004 < ,005$, άρα υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στην κατανοήση των ουσιαστικών ενικού αριθμού με κατάληξη –ου και στην κατανοήση των ουσιαστικών του αντίστοιχου πληθυντικού αριθμού με κατάληξη –ων.

10. Μηδενική υπόθεση: Δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στην κατανοήση των ουσιαστικών ενικού αριθμού με κατάληξη –ιου και στην κατανοήση των ουσιαστικών του αντίστοιχου πληθυντικού αριθμού με κατάληξη –ιων

Crosstab

Count		κατανόηση (πληθυντικός -ιων)								Total
		2	4	5	6	7	8	9	10	
κατανόηση (ενικός -ιου)	4	0	0	0	0	0	0	1	0	1
	6	0	1	1	1	0	1	1	0	5
	7	0	0	0	1	3	1	2	0	7
	8	0	1	1	2	5	9	4	6	28
	9	0	0	1	3	3	4	4	5	20
Total	10	1	0	1	0	5	3	6	13	29
	Total	1	2	4	7	16	18	18	24	90

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	37,594 ^a	35	,351
Likelihood Ratio	37,118	35	,372
Linear-by-Linear Association	5,199	1	,023
N of Valid Cases	90		

a. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 1,01.

Το επίπεδο σημαντικότητας είναι $,351 > ,005$, άρα δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στην κατανοήση των ουσιαστικών ενικού αριθμού με κατάληξη –ιου και στην κατανοήση των ουσιαστικών του αντίστοιχου πληθυντικού αριθμού με κατάληξη –ιων.

11. Μηδενική υπόθεση: Δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στην παραγωγή μετά από εκμαίευση της μορφολογίας και στην παραγωγή μετά από μίμηση της μορφολογίας των ουσιαστικών ενικού αριθμού με κατάληξη –ου

Crosstab

Count		παραγωγή με μίμηση/μορφολογία (ενικός -ου)						Total
		2	6	7	8	9	10	
παραγωγή μετά από εκμαίευση/μορφολογία (ενικός -ου)	0	1	0	0	0	0	0	1
	1	0	0	0	0	2	1	3
	2	0	0	0	0	2	0	2
	3	0	0	0	0	1	2	3
	4	0	1	1	0	1	2	5
	5	0	0	0	0	2	8	10
	6	0	0	0	0	1	11	12
	7	0	0	0	0	2	12	14
	8	0	0	0	1	0	19	20
	9	0	0	0	0	0	14	14
10	0	0	0	0	0	6	6	
Total		1	1	1	1	11	75	90

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	159,171 ^a	50	,000
Likelihood Ratio	52,313	50	,384
Linear-by-Linear Association	19,848	1	,000
N of Valid Cases	90		

a. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 1,01.

Το επίπεδο σημαντικότητας είναι $,000 < ,005$, άρα υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στην παραγωγή μετά από εκμαίευση της μορφολογίας και στην παραγωγή μετά από μίμηση της μορφολογίας των ουσιαστικών ενικού αριθμού με κατάληξη –ου.

12. Μηδενική υπόθεση: Δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στην παραγωγή μετά από εκμαίευση της μορφολογίας και στην παραγωγή μετά από μίμηση της μορφολογίας των ουσιαστικών ενικού αριθμού με κατάληξη –ιου

Crosstab

Count		παραγωγή με μίμηση/μορφολογία (ενικός -ιου)						Total
		0	1	7	8	9	10	
παραγωγή μετά από εκμαίευση/μορφολογία (ενικός -ιου)	0	1	0	0	1	1	0	3
	1	0	1	0	0	1	5	7
	2	0	0	0	0	1	3	4
	3	0	0	1	0	2	3	6
	4	0	0	0	1	0	4	5
	5	0	0	1	0	1	7	9
	6	0	0	0	0	0	6	6
	7	0	1	0	0	0	2	3
	8	0	0	0	0	0	14	14
	9	0	0	0	0	1	14	15
10	0	0	0	0	0	18	18	
Total		1	2	2	2	7	76	90

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	99,082 ^a	50	,000
Likelihood Ratio	53,280	50	,349
Linear-by-Linear Association	9,844	1	,002
N of Valid Cases	90		

a. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 1,03.

Το επίπεδο σημαντικότητας είναι $,000 < ,005$, άρα υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στην παραγωγή μετά από εκμαίευση της μορφολογίας και στην παραγωγή μετά από μίμηση της μορφολογία των ουσιαστικών ενικού αριθμού με κατάληξη –ιου.

13. Μηδενική υπόθεση: Δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στην παραγωγή μετά από εκμαίευση της μορφολογίας και στην παραγωγή μετά από μίμηση της μορφολογίας των ουσιαστικών πληθυντικού αριθμού με κατάληξη -ων

Crosstab

Count		παραγωγή με μίμηση/μορφολογία (πληθυντικός -ων)						Total	
		2	3	6	7	8	9		10
παραγωγή μετά από εκμαίευση/μορφολογία (πληθυντικός -ων)	0	1	1	1	1	1	2	6	13
	1	0	0	0	0	1	3	9	13
	2	0	0	0	0	1	0	7	8
	3	0	0	0	0	3	4	7	14
	4	0	0	0	0	0	1	6	7
	5	0	0	0	0	0	0	7	7
	6	0	0	0	0	0	0	2	2
	7	0	0	0	1	0	1	11	13
	8	0	0	0	0	0	0	4	4
	9	0	0	0	0	0	0	3	3
10	0	0	0	0	0	0	6	6	
Total		1	1	1	2	6	11	68	90

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	43,743 ^a	60	,943
Likelihood Ratio	41,450	60	,968
Linear-by-Linear Association	9,373	1	,002
N of Valid Cases	90		

a. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 1,02.

Το επίπεδο σημαντικότητας είναι $,943 > ,005$, άρα δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στην παραγωγή μετά από εκμαίευση της μορφολογίας και στην παραγωγή μετά από μίμηση της μορφολογίας των ουσιαστικών πληθυντικού αριθμού με κατάληξη -ων.

14. Μηδενική υπόθεση: Δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στην παραγωγή μετά από εκμαίευση της μορφολογίας και στην παραγωγή μετά από μίμηση της μορφολογίας των ουσιαστικών πληθυντικού αριθμού με κατάληξη -ίων

Crosstab

Count		παραγωγή με μίμηση/μορφολογία (πληθυντικός -ίων)						Total
		0	5	7	8	9	10	
παραγωγή μετά από εκμαίευση/μορφολογία (πληθυντικός -ίων)	0	1	1	1	0	3	5	11
	1	0	0	0	2	0	8	10
	2	0	1	0	0	1	6	8
	3	0	0	1	2	1	6	10
	4	0	0	1	1	2	5	9
	5	0	0	0	1	0	9	10
	6	0	0	0	0	0	6	6
	7	0	0	0	0	0	9	9
	8	0	0	0	0	0	8	8
	9	0	0	0	0	0	6	6
	10	0	0	0	0	0	3	3
Total		1	2	3	6	7	71	90

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	46,865 ^a	50	,600
Likelihood Ratio	45,749	50	,645
Linear-by-Linear Association	10,228	1	,001
N of Valid Cases	90		

a. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 1,03.

Το επίπεδο σημαντικότητας είναι $,600 > ,005$, άρα δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στην παραγωγή μετά από εκμαίευση της μορφολογίας και στην παραγωγή μετά από μίμηση της μορφολογίας των ουσιαστικών πληθυντικού αριθμού με κατάληξη -ίων.

15. Μηδενική υπόθεση: Δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στην παραγωγή μετά από εκμείευση της μορφολογίας των ουσιαστικών ενικού αριθμού με κατάληξη –ου ανά ηλικιακή ομάδα.

Crosstab

	ηλικιακή ομάδα						Total
	2,5-3,0	3,1-3,5	3,6-4,0	4,1-4,5	4,6-5,0	5,1-5,5	
0	1	0	0	0	0	0	1
1	1	0	0	2	0	0	3
2	1	0	0	1	0	0	2
3	1	1	1	0	0	0	3
4	1	2	1	0	1	0	5
5	3	1	4	0	2	0	10
6	2	2	1	2	3	2	12
7	3	1	3	3	2	2	14
8	1	4	3	5	3	4	20
9	1	4	2	1	2	4	14
10	0	0	0	1	2	3	6
Total	15	15	15	15	15	15	90

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	47,629 ^a	50	,569
Likelihood Ratio	53,210	50	,352
Linear-by-Linear Association	12,107	1	,001
N of Valid Cases	90		

a. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 1,17.

Το επίπεδο σημαντικότητας είναι $,569 > ,005$, άρα δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στην παραγωγή μετά από εκμείευση της μορφολογίας των ουσιαστικών ενικού αριθμού με κατάληξη –ου ανά ηλικιακή ομάδα.

16. Μηδενική υπόθεση: Δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στην παραγωγή μετά από εκμείευση της μορφολογίας των ουσιαστικών ενικού αριθμού με κατάληξη –ου ανά φύλο.

Crosstab

		φύλο		Total
		αγόρι	κορίτσι	
	0	0	1	1
	1	3	0	3
	2	2	0	2
	3	1	2	3
παραγωγή μετά από	4	3	2	5
εκμείευση/μορφολογία	5	4	6	10
(ενικός -ου)	6	8	4	12
	7	10	4	14
	8	12	8	20
	9	8	6	14
	10	3	3	6
Total		54	36	90

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	8,671 ^a	10	,564
Likelihood Ratio	10,745	10	,378
Linear-by-Linear Association	,089	1	,765
N of Valid Cases	90		

a. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 1,40.

Το επίπεδο σημαντικότητας είναι $,564 > ,005$, άρα δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στην παραγωγή μετά από εκμείευση της μορφολογίας των ουσιαστικών ενικού αριθμού με κατάληξη –ου ανά φύλο.

17. Μηδενική υπόθεση: Δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στην παραγωγή μετά από εκμείωση της μορφολογίας των ουσιαστικών ενικού αριθμού με κατάληξη -ιου ανά ηλικιακή ομάδα.

Crosstab

		ηλικιακή ομάδα					Total	
		2,5-3,0	3,1-3,5	3,6-4,0	4,1-4,5	4,6-5,0		5,1-5,5
παραγωγή μετά από εκμείωση/μορφολογία (ενικός -ιου)	0	1	0	0	1	1	0	3
	1	4	1	0	2	0	0	7
	2	2	2	0	0	0	0	4
	3	3	1	2	0	0	0	6
	4	1	2	0	0	1	1	5
	5	0	1	4	1	2	1	9
	6	0	1	3	1	1	0	6
	7	0	1	0	1	1	0	3
	8	3	3	0	2	3	3	14
	9	0	1	3	5	4	2	15
	10	1	2	3	2	2	8	18
Total		15	15	15	15	15	15	90

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	69,543 ^a	50	,035
Likelihood Ratio	79,033	50	,006
Linear-by-Linear Association	18,389	1	,000
N of Valid Cases	90		

a. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 1,50.

Το επίπεδο σημαντικότητας είναι $,035 > ,005$, άρα δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στην παραγωγή μετά από εκμείωση της μορφολογίας των ουσιαστικών ενικού αριθμού με κατάληξη -ιου ανά ηλικιακή ομάδα.

18. Μηδενική υπόθεση: Δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στην παραγωγή μετά από εκμείευση της μορφολογίας των ουσιαστικών ενικού αριθμού με κατάληξη -ιου ανά φύλο.

Crosstab

		φύλο		Total
		αγόρι	κορίτσι	
παραγωγή μετά από εκμείευση/μορφολογία (ενικός -ιου)	0	2	1	3
	1	4	3	7
	2	3	1	4
	3	4	2	6
	4	3	2	5
	5	5	4	9
	6	3	3	6
	7	2	1	3
	8	9	5	14
	9	11	4	15
	10	8	10	18
Total		54	36	90

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	3,978 ^a	10	,948
Likelihood Ratio	4,016	10	,947
Linear-by-Linear Association	,239	1	,625
N of Valid Cases	90		

a. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 1,20.

Το επίπεδο σημαντικότητας είναι $,948 > ,005$, άρα δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στην παραγωγή μετά από εκμείευση της μορφολογίας των ουσιαστικών ενικού αριθμού με κατάληξη -ιου ανά φύλο.

19. Μηδενική υπόθεση: Δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στην παραγωγή μετά από εκμείωση της μορφολογίας των ουσιαστικών πληθυντικού αριθμού με κατάληξη -ων ανά ηλικιακή ομάδα.

Crosstab

		ηλικιακή ομάδα					Total	
		2,5-3,0	3,1-3,5	3,6-4,0	4,1-4,5	4,6-5,0		5,1-5,5
παραγωγή μετά από εκμείωση/μορφολογία (πληθυντικός -ων)	0	6	1	2	1	2	1	13
	1	2	6	1	1	1	2	13
	2	0	0	1	4	1	2	8
	3	4	2	5	2	0	1	14
	4	0	1	3	0	3	0	7
	5	3	1	1	2	0	0	7
	6	0	1	0	0	1	0	2
	7	0	1	2	3	4	3	13
	8	0	1	0	1	1	1	4
	9	0	1	0	1	0	1	3
Total	10	0	0	0	0	2	4	6
	Total	15	15	15	15	15	15	90

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	76,456 ^a	50	,009
Likelihood Ratio	82,987	50	,002
Linear-by-Linear Association	14,419	1	,000
N of Valid Cases	90		

a. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 1,33.

Το επίπεδο σημαντικότητας είναι $,009 > ,005$, άρα δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στην παραγωγή μετά από εκμείωση της μορφολογίας των ουσιαστικών πληθυντικού αριθμού με κατάληξη -ων ανά ηλικιακή ομάδα.

20. Μηδενική υπόθεση: Δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στην παραγωγή μετά από εκμείευση της μορφολογίας των ουσιαστικών πληθυντικού αριθμού με κατάληξη -ων ανά φύλο.

Crosstab

		φύλο		Total
		αγόρι	κορίτσι	
παραγωγή μετά από εκμείευση/μορφολογία (πληθυντικός -ων)	0	11	2	13
	1	7	6	13
	2	1	7	8
	3	7	7	14
	4	5	2	7
	5	6	1	7
	6	1	1	2
	7	10	3	13
	8	1	3	4
	9	1	2	3
	10	4	2	6
Total		54	36	90

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	18,577 ^a	10	,046
Likelihood Ratio	19,707	10	,032
Linear-by-Linear Association	,002	1	,967
N of Valid Cases	90		

a. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 1,80.

Το επίπεδο σημαντικότητας είναι $,046 > ,005$, άρα δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στην παραγωγή μετά από εκμείευση της μορφολογίας των ουσιαστικών πληθυντικού αριθμού με κατάληξη -ων ανά φύλο.

21. Μηδενική υπόθεση: Δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στην παραγωγή μετά από εκμείωση της μορφολογίας των ουσιαστικών πληθυντικού αριθμού με κατάληξη –ων ανά ηλικιακή ομάδα.

Crosstab

		ηλικιακή ομάδα						Total
		2,5-3,0	3,1-3,5	3,6-4,0	4,1-4,5	4,6-5,0	5,1-5,5	
παραγωγή μετά από εκμείωση/ μορφολογία (πληθυντικός - ιων)	0	4	1	3	1	2	0	11
	1	3	2	0	4	1	0	10
	2	1	2	1	2	1	1	8
	3	4	2	3	0	1	0	10
	4	2	1	4	1	0	1	9
	5	1	2	2	3	2	0	10
	6	0	2	0	0	2	2	6
	7	0	2	1	0	3	3	9
	8	0	0	1	1	1	5	8
	9	0	1	0	3	1	1	6
10	0	0	0	0	1	2	3	
Total		15	15	15	15	15	15	90

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	70,776 ^a	50	,028
Likelihood Ratio	81,786	50	,003
Linear-by-Linear Association	20,990	1	,000
N of Valid Cases	90		

a. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 1,50.

Το επίπεδο σημαντικότητας είναι $,028 > ,005$, άρα δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στην παραγωγή μετά από εκμείωση της μορφολογίας των ουσιαστικών πληθυντικού αριθμού με κατάληξη –ων ανά ηλικιακή ομάδα.

22. Μηδενική υπόθεση: Δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στην παραγωγή μετά από εκμείωση της μορφολογίας των ουσιαστικών πληθυντικού αριθμού με κατάληξη –ων ανά φύλο.

Crosstab

		φύλο		Total
		αγόρι	κορίτσι	
	0	8	3	11
	1	5	5	10
	2	4	4	8
παραγωγή μετά	3	4	6	10
από εκμείωση/	4	8	1	9
μορφολογία	5	5	5	10
(πληθυντικός -	6	4	2	6
ων)	7	7	2	9
	8	6	2	8
	9	3	3	6
	10	0	3	3
Total		54	36	90

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	13,502 ^a	10	,197
Likelihood Ratio	15,208	10	,125
Linear-by-Linear Association	,060	1	,807
N of Valid Cases	90		

a. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 1,20.

Το επίπεδο σημαντικότητας είναι $,197 > ,005$, άρα δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στην παραγωγή μετά από εκμείωση της μορφολογίας των ουσιαστικών πληθυντικού αριθμού με κατάληξη –ων ανά φύλο.

23. Μηδενική υπόθεση: Δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στην παραγωγή μετά από εκμαίευση της μορφολογίας των ουσιαστικών ενικού αριθμού με κατάληξη –ου και των ουσιαστικών του αντίστοιχου πληθυντικού αριθμού με κατάληξη –ων

Crosstabulation

		παραγωγή μετά από εκμαίευση/μορφολογία (πληθυντικός -ων)											Total
		0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
παραγωγή μετά από εκμαίευση /μορφολογία (ενικός -ου)	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
	1	2	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	3
	2	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
	3	0	0	0	2	0	0	0	1	0	0	0	3
	4	1	2	0	2	0	0	0	0	0	0	0	5
	5	1	3	0	4	2	0	0	0	0	0	0	10
	6	3	1	3	1	1	1	0	1	0	0	1	12
	7	3	0	2	1	1	3	0	3	1	0	0	14
	8	0	4	3	2	1	2	2	4	1	0	1	20
	9	1	2	0	1	1	1	0	3	1	2	2	14
	10	0	0	0	0	1	0	0	1	1	1	2	6
Total	13	13	8	14	7	7	2	13	4	3	6	90	

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	99,839 ^a	100	,486
Likelihood Ratio	101,485	100	,440
Linear-by-Linear Association	22,977	1	,000
N of Valid Cases	90		

a. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 1,02.

Το επίπεδο σημαντικότητας είναι $,486 > ,005$, άρα δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στην παραγωγή μετά από εκμαίευση της μορφολογίας των ουσιαστικών ενικού αριθμού με κατάληξη –ου και των ουσιαστικών του αντίστοιχου πληθυντικού αριθμού με κατάληξη –ων.

24. Μηδενική υπόθεση: Δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στην παραγωγή μετά από εκμείευση της μορφολογίας των ουσιαστικών ενικού αριθμού με κατάληξη -ιου και των ουσιαστικών του αντίστοιχου πληθυντικού αριθμού με κατάληξη -ιων

Crosstabulation

		παραγωγή μετά από εκμείευση/μορφολογία (πληθυντικός -ιων)											Total
		0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
παραγωγή μετά από εκμείευση/ μορφολογία (ενικός -ιου)	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3
	1	3	1	0	2	0	1	0	0	0	0	0	7
	2	1	0	0	1	0	2	0	0	0	0	0	4
	3	1	0	0	1	3	1	0	0	0	0	0	6
	4	0	0	2	0	1	0	1	0	1	0	0	5
	5	1	2	0	3	1	1	0	0	1	0	0	9
	6	1	2	1	0	1	0	0	1	0	0	0	6
	7	0	0	1	0	0	0	0	1	0	1	0	3
	8	1	3	2	2	1	0	1	3	1	0	0	14
	9	0	1	2	0	0	4	2	1	4	1	0	15
	10	0	1	0	1	2	1	2	3	1	4	3	18
Total	11	10	8	10	9	10	6	9	8	6	3	90	

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	136,668 ^a	100	,009
Likelihood Ratio	130,972	100	,020
Linear-by-Linear Association	24,972	1	,000
N of Valid Cases	90		

a. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 1,10.

Το επίπεδο σημαντικότητας είναι $,009 > ,005$, άρα δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στην παραγωγή μετά από εκμείευση της μορφολογίας των ουσιαστικών ενικού αριθμού με κατάληξη -ιου και των ουσιαστικών του αντίστοιχου πληθυντικού αριθμού με κατάληξη -ιων.

25. Μηδενική υπόθεση: Δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στην παραγωγή μετά από εκμείωση της μορφολογίας και στην κατανόηση των ουσιαστικών ενικού αριθμού με κατάληξη -ου

Crosstab

	κατανόηση (ενικός -ου)					Total
	6	7	8	9	10	
0	0	0	1	0	0	1
1	0	0	2	1	0	3
2	0	1	0	1	0	2
3	0	0	3	0	0	3
4	1	1	2	0	1	5
5	1	4	1	2	2	10
6	1	0	5	3	3	12
7	1	1	3	4	5	14
8	0	1	2	8	9	20
9	0	1	3	4	6	14
10	0	1	0	2	3	6
Total	4	10	22	25	29	90

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	48,493 ^a	40	,168
Likelihood Ratio	49,681	40	,140
Linear-by-Linear Association	11,644	1	,001
N of Valid Cases	90		

a. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 1,04.

Το επίπεδο σημαντικότητας είναι $,168 > ,005$, άρα δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στην παραγωγή μετά από εκμείωση της μορφολογίας και στην κατανόηση των ουσιαστικών ενικού αριθμού με κατάληξη -ου.

26. Μηδενική υπόθεση: Δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στην παραγωγή μετά από εκμείευση της μορφολογίας και στην κατανόηση των ουσιαστικών ενικού αριθμού με κατάληξη -ιου

Crosstab

		κατανόηση (ενικός -ιου)					Total	
		4	6	7	8	9		10
παραγωγή μετά από εκμείευση/ μορφολογία (ενικός -ιου)	0	0	1	0	1	0	1	3
	1	1	1	1	3	1	0	7
	2	0	0	0	3	0	1	4
	3	0	0	1	1	4	0	6
	4	0	1	0	1	2	1	5
	5	0	1	0	2	3	3	9
	6	0	1	0	0	3	2	6
	7	0	0	0	2	0	1	3
	8	0	0	3	1	1	9	14
	9	0	0	2	5	5	3	15
10	0	0	0	9	1	8	18	
Total		1	5	7	28	20	29	90

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	70,137 ^a	50	,032
Likelihood Ratio	71,196	50	,026
Linear-by-Linear Association	7,607	1	,006
N of Valid Cases	90		

a. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 1,03.

Το επίπεδο σημαντικότητας είναι $,032 > ,005$, άρα δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στην παραγωγή μετά από εκμείευση της μορφολογίας και στην κατανόηση των ουσιαστικών ενικού αριθμού με κατάληξη -ιου.

27. Μηδενική υπόθεση: Δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στην παραγωγή μετά από εκμαίευση της μορφολογίας και στην κατανόηση των ουσιαστικών πληθυντικού αριθμού με κατάληξη -ων

Crosstab

	κατανόηση (πληθυντικός -ων)							Total
	4	5	6	7	8	9	10	
0	0	0	2	4	4	2	1	13
1	1	0	0	7	1	3	1	13
2	0	0	0	1	2	2	3	8
3	0	1	1	4	4	3	1	14
4	0	1	1	0	2	3	0	7
5	0	0	0	2	0	2	3	7
6	0	0	1	0	0	1	0	2
7	0	0	0	0	3	6	4	13
8	0	0	1	1	0	2	0	4
9	0	0	0	0	0	0	3	3
10	0	0	0	3	0	0	3	6
Total	1	2	6	22	16	24	19	90

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	75,131 ^a	60	,090
Likelihood Ratio	78,558	60	,054
Linear-by-Linear Association	7,751	1	,005
N of Valid Cases	90		

a. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 1,02.

Το επίπεδο σημαντικότητας είναι $,090 > ,005$, άρα δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στην παραγωγή μετά από εκμαίευση της μορφολογίας και στην κατανόηση των ουσιαστικών πληθυντικού αριθμού με κατάληξη -ων.

28. Μηδενική υπόθεση: Δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στην παραγωγή μετά από εκμαίευση της μορφολογίας και στην κατανόηση των ουσιαστικών πληθυντικού αριθμού με κατάληξη -ιών

Crosstab

		κατανόηση (πληθυντικός -ιών)								Total
		2	4	5	6	7	8	9	10	
παραγωγή μετά από εκμαίευση/μορφολογία (πληθυντικός -ιών)	0	1	1	0	4	3	1	1	0	11
	1	0	0	0	0	1	3	4	2	10
	2	0	0	0	0	4	2	1	1	8
	3	0	1	2	1	1	0	2	3	10
	4	0	0	0	0	2	5	2	0	9
	5	0	0	2	0	2	3	0	3	10
	6	0	0	0	0	1	2	2	1	6
	7	0	0	0	0	2	0	4	3	9
	8	0	0	0	1	0	2	1	4	8
	9	0	0	0	1	0	0	0	5	6
Total	10	0	0	0	0	0	0	1	2	3
	Total	1	2	4	7	16	18	18	24	90

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	94,386 ^a	70	,028
Likelihood Ratio	96,573	70	,019
Linear-by-Linear Association	15,203	1	,000
N of Valid Cases	90		

a. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 1,03.

Το επίπεδο σημαντικότητας είναι $,028 > ,005$, άρα δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στην παραγωγή μετά από εκμαίευση της μορφολογίας και στην κατανόηση των ουσιαστικών πληθυντικού αριθμού με κατάληξη -ιών.

29. Μηδενική υπόθεση: Δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στην παραγωγή μετά από εκμαίευση της φωνολογίας και στην παραγωγή μετά από μίμηση της φωνολογίας των ουσιαστικών ενικού αριθμού με κατάληξη –ου

Crosstab

		παραγωγή με μίμηση/φωνολογία (ενικός -ου)								Total
		2	3	5	6	7	8	9	10	
αυθόρμητη παραγωγή/ φωνολογία (ενικός -ου)	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1
	1	0	1	2	0	0	0	4	1	8
	2	0	0	2	1	0	0	2	1	6
	3	0	0	0	2	1	1	3	2	9
	4	0	0	0	1	1	1	3	8	14
	5	0	0	0	0	0	0	0	9	9
	6	0	0	0	0	0	0	1	8	9
	7	0	0	0	0	0	0	1	10	11
	8	0	0	0	0	0	1	0	12	13
	9	0	0	0	0	0	0	0	6	6
Total	10	0	0	0	0	0	0	0	4	4
	Total	1	1	4	4	2	3	14	61	90

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	173,969 ^a	70	,000
Likelihood Ratio	86,161	70	,092
Linear-by-Linear Association	30,038	1	,000
N of Valid Cases	90		

a. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 1,01.

Το επίπεδο σημαντικότητας είναι $,000 < ,005$, άρα υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στην παραγωγή μετά από εκμαίευση της φωνολογίας και στην παραγωγή μετά από μίμηση της φωνολογίας των ουσιαστικών ενικού αριθμού με κατάληξη –ου.

30. Μηδενική υπόθεση: Δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στην παραγωγή μετά από εκμαίευση της φωνολογίας και στην παραγωγή μετά από μίμηση της φωνολογίας των ουσιαστικών ενικού αριθμού με κατάληξη -ιου

Crosstab

	παραγωγή με μίμηση/φωνολογία (ενικός -ου)								Total
	2	3	5	6	7	8	9	10	
0	1	1	0	0	0	1	0	3	6
1	0	0	4	0	1	0	4	3	12
2	0	0	0	1	0	0	0	0	1
3	0	0	0	1	1	0	1	1	4
4	0	0	0	2	0	0	1	3	6
5	0	0	0	0	0	0	2	6	8
6	0	0	0	0	0	1	0	4	5
7	0	0	0	0	0	0	0	5	5
8	0	0	0	0	0	0	1	11	12
9	0	0	0	0	0	1	5	9	15
10	0	0	0	0	0	0	0	16	16
Total	1	1	4	4	2	3	14	61	90

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	137,929 ^a	70	,000
Likelihood Ratio	87,516	70	,077
Linear-by-Linear Association	26,045	1	,000
N of Valid Cases	90		

a. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 1,01.

Το επίπεδο σημαντικότητας είναι $,000 < ,005$, άρα υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στην παραγωγή μετά από εκμαίευση της φωνολογίας και στην παραγωγή μετά από μίμηση της φωνολογίας των ουσιαστικών ενικού αριθμού με κατάληξη -ιου.

31. Μηδενική υπόθεση: Δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στην παραγωγή μετά από εκμαίευση της φωνολογίας και στην παραγωγή μετά από μίμηση της φωνολογίας των ουσιαστικών πληθυντικού αριθμού με κατάληξη –ων

Crosstab

		παραγωγή με μίμηση/φωνολογία (πληθυντικός -ων)								Total
		2	3	4	6	7	8	9	10	
παραγωγή μετά από εκμαίευση/ φωνολογία (πληθυντικός - ων)	0	1	1	0	1	1	2	2	5	13
	1	0	0	0	0	0	1	3	7	11
	2	3	0	0	1	0	1	3	5	13
	3	0	2	1	0	0	2	4	6	15
	4	0	0	1	1	0	1	0	5	8
	5	0	0	0	0	1	0	0	2	3
	6	0	0	0	0	0	0	1	4	5
	7	0	0	0	0	1	0	0	10	11
	8	0	0	0	0	0	0	0	3	3
	9	0	0	0	0	0	0	0	3	3
Total	10	0	0	0	0	0	0	0	5	5
	Total	4	3	2	3	3	7	13	55	90

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	65,065 ^a	70	,645
Likelihood Ratio	64,404	70	,666
Linear-by-Linear Association	7,927	1	,005
N of Valid Cases	90		

a. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 1,07.

Το επίπεδο σημαντικότητας είναι $,645 > ,005$, άρα δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στην παραγωγή μετά από εκμαίευση της φωνολογίας και στην παραγωγή μετά από μίμηση της φωνολογίας των ουσιαστικών πληθυντικού αριθμού με κατάληξη –ων.

32. Μηδενική υπόθεση: Δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στην παραγωγή μετά από εκμείευση της φωνολογίας και στην παραγωγή μετά από μίμηση της φωνολογίας των ουσιαστικών πληθυντικού αριθμού με κατάληξη –ίων

Crosstab

		παραγωγή με μίμηση/φωνολογία (πληθυντικός -ίων)								Total
		0	3	4	5	7	8	9	10	
παραγωγή μετά από εκμείευση/ φωνολογία (πληθυντικός -ίων)	0	1	2	0	1	1	2	2	5	14
	1	0	2	0	0	1	0	1	7	11
	2	0	0	0	0	0	1	1	3	5
	3	0	0	0	3	1	4	2	3	13
	4	0	0	1	1	1	0	1	3	7
	5	0	0	0	0	0	1	0	8	9
	6	0	0	0	0	0	0	0	2	2
	7	0	0	0	0	0	0	1	6	7
	8	0	0	0	0	0	0	0	13	13
	9	0	0	0	0	0	0	0	5	5
Total	10	0	0	0	0	0	0	0	4	4
	Total	1	4	1	5	4	8	8	59	90

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	73,121 ^a	70	,376
Likelihood Ratio	69,963	70	,479
Linear-by-Linear Association	16,386	1	,000
N of Valid Cases	90		

a. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 1,02.

Το επίπεδο σημαντικότητας είναι $,376 > ,005$, άρα δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στην παραγωγή μετά από εκμείευση της φωνολογίας και στην παραγωγή μετά από μίμηση της φωνολογίας των ουσιαστικών πληθυντικού αριθμού με κατάληξη –ίων.

33. Μηδενική υπόθεση: Δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στην παραγωγή μετά από εκμείωση της μορφολογίας και στην παραγωγή μετά από μίμηση της μορφολογίας των ουσιαστικών ενικού αριθμού με κατάληξη –ου ανά ηλικιακή ομάδα

Crosstab

	ηλικιακή ομάδα						Total
	2,5-3,0	3,1-3,5	3,6-4,0	4,1-4,5	4,6-5,0	5,1-5,5	
0	0	0	1	1	2	3	7
1	1	4	2	1	2	4	14
2	2	5	3	7	2	4	23
3	3	1	3	1	2	2	12
4	3	2	2	2	3	2	14
5	3	1	3	0	2	0	9
6	0	2	0	0	1	0	3
7	2	0	1	0	0	0	3
8	1	0	0	2	1	0	4
9	0	0	0	1	0	0	1
Total	15	15	15	15	15	15	90

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	47,675 ^a	45	,364
Likelihood Ratio	50,723	45	,258
Linear-by-Linear Association	5,596	1	,018
N of Valid Cases	90		

a. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 1,17.

Το επίπεδο σημαντικότητας είναι $,364 > ,005$, άρα δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στην παραγωγή μετά από εκμείωση της μορφολογίας και στην παραγωγή μετά από μίμηση της μορφολογίας των ουσιαστικών ενικού αριθμού με κατάληξη –ου ανά ηλικιακή ομάδα.

34. Μηδενική υπόθεση: Δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στην παραγωγή μετά από εκμαίευση της φωνολογίας και στην παραγωγή μετά από μίμηση της φωνολογίας των ουσιαστικών ενικού αριθμού με κατάληξη –ου ανά ηλικιακή ομάδα

Crosstab

	ηλικιακή ομάδα						Total
	2,5-3,0	3,1-3,5	3,6-4,0	4,1-4,5	4,6-5,0	5,1-5,5	
0	0	0	1	0	1	3	5
1	0	2	1	0	2	1	6
2	2	1	1	5	2	5	16
3	5	1	2	1	3	2	14
4	3	2	1	1	1	4	12
5	3	3	5	3	3	0	17
6	0	5	2	1	1	0	9
7	1	1	1	0	1	0	4
8	1	0	1	3	1	0	6
9	0	0	0	1	0	0	1
Total	15	15	15	15	15	15	90

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	56,753 ^a	45	,112
Likelihood Ratio	60,673	45	,059
Linear-by-Linear Association	5,815	1	,016
N of Valid Cases	90		

a. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 1,17.

Το επίπεδο σημαντικότητας είναι $,112 > ,005$, άρα δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στην παραγωγή μετά από εκμαίευση της φωνολογίας και στην παραγωγή μετά από μίμηση της φωνολογίας των ουσιαστικών ενικού αριθμού με κατάληξη –ου ανά ηλικιακή ομάδα.

35. Μηδενική υπόθεση: Δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στην παραγωγή μετά από εκμείωση της μορφολογίας και στην παραγωγή μετά από μίμηση της μορφολογίας των ουσιαστικών ενικού αριθμού με κατάληξη –ιου ανά ηλικιακή ομάδα

Crosstab

		ηλικιακή ομάδα					Total	
		2,5-3,0	3,1-3,5	3,6-4,0	4,1-4,5	4,6-5,0		5,1-5,5
A>M/ μορφολογία (ενικός -ιου)	0	2	2	4	3	2	8	21
	1	0	1	2	5	4	2	14
	2	3	2	0	3	3	3	14
	3	0	2	1	0	1	0	4
	4	0	2	4	1	2	0	9
	5	0	1	3	1	1	1	7
	6	1	2	1	0	1	1	6
	7	3	2	0	0	0	0	5
	8	3	0	0	1	0	0	4
	9	3	1	0	1	1	0	6
Total		15	15	15	15	15	15	90

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	64,838 ^a	45	,028
Likelihood Ratio	71,249	45	,008
Linear-by-Linear Association	16,790	1	,000
N of Valid Cases	90		

a. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 1,67.

Το επίπεδο σημαντικότητας είναι $,028 > ,005$, άρα δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στην παραγωγή μετά από εκμείωση της μορφολογίας και στην παραγωγή μετά από μίμηση της μορφολογίας των ουσιαστικών ενικού αριθμού με κατάληξη –ιου ανά ηλικιακή ομάδα.

36. Μηδενική υπόθεση: Δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στην παραγωγή μετά από εκμείευση της φωνολογίας και στην παραγωγή μετά από μίμηση της φωνολογίας των ουσιαστικών ενικού αριθμού με κατάληξη –ιου ανά ηλικιακή ομάδα

Crosstab

		ηλικιακή ομάδα					Total	
		2,5-3,0	3,1-3,5	3,6-4,0	4,1-4,5	4,6-5,0		5,1-5,5
A>M/ φωνολογία (ενικός -ιου)	0	7	2	4	4	4	5	26
	1	1	1	0	5	3	5	15
	2	0	2	1	3	3	4	13
	3	0	2	4	0	1	1	8
	4	0	3	2	0	1	0	6
	5	0	1	3	1	1	0	6
	6	1	2	1	0	1	0	5
	7	2	0	0	0	0	0	2
	8	1	0	0	1	0	0	2
	9	3	2	0	1	1	0	7
Total		15	15	15	15	15	15	90

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	63,234 ^a	45	,038
Likelihood Ratio	69,946	45	,010
Linear-by-Linear Association	9,129	1	,003
N of Valid Cases	90		

a. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 1,33.

Το επίπεδο σημαντικότητας είναι $,038 > ,005$, άρα δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στην παραγωγή μετά από εκμείευση της φωνολογίας και στην παραγωγή μετά από μίμηση της φωνολογίας των ουσιαστικών ενικού αριθμού με κατάληξη –ιου ανά ηλικιακή ομάδα.

37. Μηδενική υπόθεση: Δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στην παραγωγή μετά από εκμαίευση της μορφολογίας και στην παραγωγή μετά από μίμηση της μορφολογίας των ουσιαστικών πληθυντικού αριθμού με κατάληξη –ων ανά ηλικιακή ομάδα

Crosstab

		ηλικιακή ομάδα						Total
		2,5-3,0	3,1-3,5	3,6-4,0	4,1-4,5	4,6-5,0	5,1-5,5	
A>M/ μορφολογία (πληθυντικός - ων)	0	0	0	0	0	4	4	8
	1	0	1	0	1	0	1	3
	2	1	1	0	2	0	1	5
	3	1	1	2	2	3	3	12
	4	0	1	0	0	1	0	2
	5	4	2	3	2	0	1	12
	6	0	2	4	1	4	0	11
	7	3	0	3	2	1	0	9
	8	1	1	1	5	1	2	11
	9	2	5	1	0	1	2	11
	10	3	1	1	0	0	1	6
Total		15	15	15	15	15	15	90

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	70,006 ^a	50	,032
Likelihood Ratio	80,116	50	,004
Linear-by-Linear Association	10,857	1	,001
N of Valid Cases	90		

a. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 1,33.

Το επίπεδο σημαντικότητας είναι $,032 > ,005$, άρα δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στην παραγωγή μετά από εκμαίευση της μορφολογίας και στην παραγωγή μετά από μίμηση της μορφολογίας των ουσιαστικών πληθυντικού αριθμού με κατάληξη –ων ανά ηλικιακή ομάδα.

38. Μηδενική υπόθεση: Δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στην παραγωγή μετά από εκμαίευση της φωνολογίας και στην παραγωγή μετά από μίμηση της φωνολογίας των ουσιαστικών πληθυντικού αριθμού με κατάληξη –ων ανά ηλικιακή ομάδα

Crosstab

	ηλικιακή ομάδα						Total
	2,5-3,0	3,1-3,5	3,6-4,0	4,1-4,5	4,6-5,0	5,1-5,5	
0	6	0	0	0	3	3	12
1	1	1	0	0	1	0	3
2	2	1	0	1	0	1	5
3	1	1	1	2	3	3	11
4	0	1	1	3	1	1	7
5	1	1	3	0	0	1	6
6	0	1	4	1	4	0	10
7	0	3	1	4	1	2	11
8	1	1	2	4	0	2	10
9	2	3	2	0	2	1	10
10	1	2	1	0	0	1	5
Total	15	15	15	15	15	15	90

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	62,688 ^a	50	,107
Likelihood Ratio	75,241	50	,012
Linear-by-Linear Association	,016	1	,898
N of Valid Cases	90		

a. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 1,50.

Το επίπεδο σημαντικότητας είναι $,107 > ,005$, άρα δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στην παραγωγή μετά από εκμαίευση της φωνολογίας και στην παραγωγή μετά από μίμηση της φωνολογίας των ουσιαστικών πληθυντικού αριθμού με κατάληξη –ων ανά ηλικιακή ομάδα.

39. Μηδενική υπόθεση: Δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στην παραγωγή μετά από εκμείωση της μορφολογίας και στην παραγωγή μετά από μίμηση της μορφολογίας των ουσιαστικών πληθυντικού αριθμού με κατάληξη –ιών ανά ηλικιακή ομάδα

Crosstab

	ηλικιακή ομάδα						Total
	2,5-3,0	3,1-3,5	3,6-4,0	4,1-4,5	4,6-5,0	5,1-5,5	
0	1	0	0	0	1	2	4
1	0	1	0	3	1	1	6
2	0	0	2	1	1	5	9
3	0	3	1	0	3	3	10
4	0	3	0	1	3	2	9
5	1	1	5	2	3	0	12
6	3	0	3	1	0	1	8
7	6	2	1	1	0	0	10
8	1	2	0	1	1	1	6
9	1	3	2	4	1	0	11
10	2	0	1	1	1	0	5
Total	15	15	15	15	15	15	90

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	77,309 ^a	50	,008
Likelihood Ratio	88,341	50	,001
Linear-by-Linear Association	14,538	1	,000
N of Valid Cases	90		

a. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 1,67.

Το επίπεδο σημαντικότητας είναι $,008 > ,005$, άρα δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στην παραγωγή μετά από εκμείωση της μορφολογίας και στην παραγωγή μετά από μίμηση της μορφολογίας των ουσιαστικών πληθυντικού αριθμού με κατάληξη –ιών ανά ηλικιακή ομάδα.

40. Μηδενική υπόθεση: Δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στην παραγωγή μετά από εκμαίευση της φωνολογίας και στην παραγωγή μετά από μίμηση της φωνολογίας των ουσιαστικών πληθυντικού αριθμού με κατάληξη –ιών ανά ηλικιακή ομάδα

Crosstab

		ηλικιακή ομάδα						Total
		2,5-3,0	3,1-3,5	3,6-4,0	4,1-4,5	4,6-5,0	5,1-5,5	
A>M/ φωνολογία (πληθυντικός - ιών)	0	1	0	0	0	1	3	5
	1	1	2	0	0	2	2	7
	2	4	1	2	4	2	5	18
	3	3	2	0	0	2	3	10
	4	0	1	0	1	2	0	4
	5	0	2	5	1	4	0	12
	6	2	0	4	1	0	1	8
	7	1	1	1	2	0	0	5
	8	1	4	0	1	1	0	7
	9	0	2	2	4	0	1	9
	10	2	0	1	1	1	0	5
Total		15	15	15	15	15	15	90

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	70,195 ^a	50	,031
Likelihood Ratio	83,416	50	,002
Linear-by-Linear Association	4,763	1	,029
N of Valid Cases	90		

a. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 1,67.

Το επίπεδο σημαντικότητας είναι $,031 > ,005$, άρα δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στην παραγωγή μετά από εκμαίευση της φωνολογίας και στην παραγωγή μετά από μίμηση της φωνολογίας των ουσιαστικών πληθυντικού αριθμού με κατάληξη –ιών ανά ηλικιακή ομάδα.

41. Μηδενική υπόθεση: Δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στην παραγωγή μετά από εκμαίευση της μορφολογίας των ουσιαστικών ενικού αριθμού με κατάληξη –ου και στην παραγωγή μετά από εκμαίευση της μορφολογίας των ουσιαστικών ενικού αριθμού με κατάληξη –ιου

Crosstabulation

	παραγωγή μετά από εκμαίευση/μορφολογία (ενικός -ιου)											Total	
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		
0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	3
2	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
3	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	2	3
4	1	1	0	2	0	0	1	0	0	0	0	0	5
5	0	1	2	1	1	3	1	0	1	0	0	0	10
6	0	0	0	0	0	2	2	1	3	2	2	2	12
7	0	1	0	2	2	1	0	1	2	3	2	2	14
8	0	1	2	0	1	1	1	1	5	5	3	3	20
9	0	0	0	1	0	2	1	0	2	3	5	5	14
10	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	4	4	6
Total	3	7	4	6	5	9	6	3	14	15	18	18	90

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	144,220 ^a	100	,003
Likelihood Ratio	107,677	100	,282
Linear-by-Linear Association	24,369	1	,000
N of Valid Cases	90		

a. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 1,03.

Το επίπεδο σημαντικότητας είναι $,003 < ,005$, άρα υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στην παραγωγή μετά από εκμαίευση της μορφολογίας των ουσιαστικών ενικού αριθμού με κατάληξη –ου και στην παραγωγή μετά από εκμαίευση της μορφολογίας των ουσιαστικών ενικού αριθμού με κατάληξη –ιου.

42. Μηδενική υπόθεση: Δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στην παραγωγή μετά από εκμαίευση της μορφολογίας των ουσιαστικών πληθυντικού αριθμού με κατάληξη –ων και στην παραγωγή μετά από εκμαίευση της μορφολογίας των ουσιαστικών πληθυντικού αριθμού με κατάληξη –ιων

Crosstabulation

		παραγωγή μετά από εκμαίευση/μορφολογία (πληθυντικός -ιων)											Total
		0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
παραγωγή μετά από εκμαίευση/ μορφολογία (πληθυντικό ς -ων)	0	7	2	1	2	0	0	0	1	0	0	0	13
	1	4	2	1	2	1	1	1	1	0	0	0	13
	2	0	3	4	0	0	0	0	0	1	0	0	8
	3	0	1	0	4	3	4	0	1	1	0	0	14
	4	0	0	2	1	2	2	0	0	0	0	0	7
	5	0	0	0	1	2	2	0	1	0	1	0	7
	6	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	2
	7	0	2	0	0	1	1	2	1	5	1	0	13
	8	0	0	0	0	0	0	0	2	0	1	1	4
	9	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	0	3
10	0	0	0	0	0	0	2	1	1	0	2	6	
Total	11	10	8	10	9	10	6	9	8	6	3	90	

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	210,044 ^a	100	,000
Likelihood Ratio	166,439	100	,000
Linear-by-Linear Association	47,378	1	,000
N of Valid Cases	90		

a. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 1,07.

Το επίπεδο σημαντικότητας είναι $,000 < ,005$, άρα υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στην παραγωγή μετά από εκμαίευση της μορφολογίας των ουσιαστικών πληθυντικού αριθμού με κατάληξη –ων και στην παραγωγή μετά από εκμαίευση της μορφολογίας των ουσιαστικών πληθυντικού αριθμού με κατάληξη –ιων.

43. Μηδενική υπόθεση: Δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στην παραγωγή μετά από μίμηση της μορφολογίας των ουσιαστικών ενικού αριθμού με κατάληξη –ου και στην παραγωγή μετά από μίμηση της μορφολογίας των ουσιαστικών ενικού αριθμού με κατάληξη –ιου

Crosstabulation

		παραγωγή με μίμηση/μορφολογία (ενικός -ιου)						Total
		0	1	7	8	9	10	
παραγωγή με μίμηση/ μορφολογία (ενικός -ου)	2	1	0	0	0	0	0	1
	6	0	0	1	0	0	0	1
	7	0	0	0	0	1	0	1
	8	0	0	0	0	1	0	1
	9	0	0	1	1	2	7	11
	10	0	2	0	1	3	69	75
Total		1	2	2	2	7	76	90

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	168,563 ^a	25	,000
Likelihood Ratio	39,443	25	,033
Linear-by-Linear Association	27,763	1	,000
N of Valid Cases	90		

a. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 1,01.

Το επίπεδο σημαντικότητας είναι $,000 < ,005$, άρα υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στην παραγωγή μετά από μίμηση της μορφολογίας των ουσιαστικών ενικού αριθμού με κατάληξη –ου και στην παραγωγή μετά από μίμηση της μορφολογίας των ουσιαστικών ενικού αριθμού με κατάληξη –ιου.

44. Μηδενική υπόθεση: Δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στην παραγωγή μετά από μίμηση της μορφολογίας των ουσιαστικών πληθυντικού αριθμού με κατάληξη –ων και στην παραγωγή μετά από μίμηση της μορφολογίας των ουσιαστικών πληθυντικού αριθμού με κατάληξη –ιων

Crosstabulation

		παραγωγή με μίμηση/μορφολογία (πληθυντικός -ιων)						Total
		0	5	7	8	9	10	
παραγωγή με μίμηση/ μορφολογία (πληθυντικός - ων)	2	1	0	0	0	0	0	1
	3	0	0	1	0	0	0	1
	6	0	0	0	0	0	1	1
	7	0	0	0	0	0	2	2
	8	0	2	0	1	1	2	6
	9	0	0	2	2	3	4	11
	10	0	0	0	3	3	62	68
Total		1	2	3	6	7	71	90

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	173,362 ^a	30	,000
Likelihood Ratio	52,170	30	,007
Linear-by-Linear Association	40,830	1	,000
N of Valid Cases	90		

a. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 1,01.

Το επίπεδο σημαντικότητας είναι $,000 < ,005$, άρα υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στην παραγωγή μετά από μίμηση της μορφολογίας των ουσιαστικών πληθυντικού αριθμού με κατάληξη –ων και στην παραγωγή μετά από μίμηση της μορφολογίας των ουσιαστικών πληθυντικού αριθμού με κατάληξη –ιων.

Στη συνέχεια, με t-test εξετάστηκε αν και κατά πόσο διαφέρουν οι μέσοι όροι των μεταβλητών, ελέγχοντας τις παρακάτω υποθέσεις:

H_0 (αρχική ή μηδενική υπόθεση): Οι μέσοι όροι δε διαφέρουν μεταξύ τους.

H_1 (εναλλακτική υπόθεση): Οι μέσοι όροι διαφέρουν μεταξύ τους.

Ο έλεγχος αυτός προϋποθέτει τον παρακάτω έλεγχο Levene των διακυμάνσεων:

H_0 (αρχική ή μηδενική υπόθεση): Οι διακυμάνσεις δε διαφέρουν μεταξύ τους.

H_1 (εναλλακτική υπόθεση): Οι διακυμάνσεις διαφέρουν μεταξύ τους.

Ανάλογα με την τιμή της σημαντικότητας του ελέγχου Levene, δεχόμαστε την υπόθεση ίσων διακυμάνσεων ή όχι και στη συνέχεια ελέγχουμε τη σημαντικότητα του t-test στην πρώτη ή στη δεύτερη γραμμή, αντίστοιχα, όπως επισημαίνεται στους πίνακες που ακολουθούν. Στην περίπτωση που οι μέσοι όροι διαφέρουν μεταξύ τους, επισημαίνεται τόσο η διαφορά στους πίνακες όσο και ο μέσος όρος που υπερισχύει κάθε φορά.

45. Μηδενική υπόθεση: Δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά των μέσων όρων στην παραγωγή μετά από εκμείευση της μορφολογίας των ουσιαστικών ενικού αριθμού με κατάληξη –ου και στην παραγωγή μετά από εκμείευση της μορφολογίας των ουσιαστικών ενικού αριθμού με κατάληξη –ιου

Independent Samples Test

	Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
	F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper
Equal variances assumed	,019	,892	-4,565	19	,000	-6,167	1,351	-8,994	3,339
Equal variances not assumed			-4,719	2,784	,021	-6,167	1,307	-10,514	1,819

Το επίπεδο σημαντικότητας είναι $,000 < ,005$, άρα υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στους μέσους όρους της παραγωγής μετά από εκμείευση της μορφολογίας των ουσιαστικών ενικού αριθμού με κατάληξη –ου και της παραγωγής μετά από εκμείευση της μορφολογίας των ουσιαστικών ενικού αριθμού με κατάληξη –ιου, με την δεύτερη να υπερισχύει.

46. Μηδενική υπόθεση: Δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά των μέσων όρων στην παραγωγή μετά από εκμαίευση της μορφολογίας των ουσιαστικών πληθυντικού αριθμού με κατάληξη -ων και στην παραγωγή μετά από εκμαίευση της μορφολογίας των ουσιαστικών πληθυντικού αριθμού με κατάληξη -ίων.

Independent Samples Test

	Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
	F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper
Equal variances assumed	10,574	,007	-20,896	12	,000	-8,970	,429	-9,905	-8,034
Equal variances not assumed			-13,117	2,212	,004	-8,970	,684	-11,657	-6,282

Το επίπεδο σημαντικότητας είναι $,000 < ,005$, άρα υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στους μέσους όρους της παραγωγής μετά από εκμαίευση της μορφολογίας των ουσιαστικών πληθυντικού αριθμού με κατάληξη -ων και της παραγωγής μετά από εκμαίευση της μορφολογίας των ουσιαστικών πληθυντικού αριθμού με κατάληξη -ίων, με την δεύτερη να υπερिशύει.

47. Μηδενική υπόθεση: Δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά των μέσων όρων των κατανοήσεων των ουσιαστικών ενικού αριθμού με κατάληξη –ου και στην κατανόηση των ουσιαστικών ενικού αριθμού με κατάληξη –ιου

Independent Samples Test

	Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
	F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper
Equal variances assumed	,072	,790	-2,256	32	,031	-1,241	,550	-2,362	-,121
Equal variances not assumed			-1,869	4,855	,122	-1,241	,664	-2,964	,481

Το επίπεδο σημαντικότητας είναι $,031 > ,005$, άρα δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στους μέσους όρους των κατανοήσεων των ουσιαστικών ενικού αριθμού με κατάληξη –ου και στην κατανόηση των ουσιαστικών ενικού αριθμού με κατάληξη –ιου.

48. Μηδενική υπόθεση: Δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά των μέσων όρων των κατανοήσεων των ουσιαστικών ενικού αριθμού με κατάληξη –ιου και στην κατανόηση των ουσιαστικών πληθυντικού αριθμού με κατάληξη –ιων

Independent Samples Test

	Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
	F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper
Equal variances assumed	,849	,366	-3,503	24	,002	-2,292	,654	-3,642	-,942
Equal variances not assumed			-2,257	1,062	,254	-2,292	1,015	-13,533	8,950

Το επίπεδο σημαντικότητας είναι $,002 < ,005$, άρα υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στους μέσους όρους των κατανοήσεων των ουσιαστικών ενικού αριθμού με κατάληξη –ιου και στην κατανόηση των ουσιαστικών πληθυντικού αριθμού με κατάληξη –ιων, με την πρώτη να υπερισχύει.

49. Μηδενική υπόθεση: Δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά των μέσων όρων των κατανοήσεων των ουσιαστικών πληθυντικού αριθμού με κατάληξη –ων και στην κατανόηση των ουσιαστικών πληθυντικού αριθμού με κατάληξη –ιων

Independent Samples Test

	Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
	F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper
Equal variances assumed	1,092	,307	-2,907	24	,008	-2,708	,932	-4,631	-,785
Equal variances not assumed			-1,781	1,055	,316	-2,708	1,520	-19,788	14,371

Το επίπεδο σημαντικότητας είναι $,008 > ,005$, άρα δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στους μέσους όρους των κατανοήσεων των ουσιαστικών πληθυντικού αριθμού με κατάληξη –ων και στην κατανόηση των ουσιαστικών πληθυντικού αριθμού με κατάληξη –ιων.

50. Μηδενική υπόθεση: Δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά των μέσων όρων στην παραγωγή μετά από εκμαίευση της φωνολογίας των ουσιαστικών ενικού αριθμού με κατάληξη –ου και στην παραγωγή μετά από εκμαίευση της φωνολογίας των ουσιαστικών ενικού αριθμού με κατάληξη –ιου.

Independent Samples Test

	Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
	F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper
Equal variances assumed	,007	,934	-5,634	20	,000	-5,208	,924	-7,137	-3,280
Equal variances not assumed			-6,041	10,422	,000	-5,208	,862	-7,119	-3,298

Το επίπεδο σημαντικότητας είναι $,000 < ,005$, άρα υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στους μέσους όρους της παραγωγής μετά από εκμαίευση της φωνολογίας των ουσιαστικών ενικού αριθμού με κατάληξη –ου και της παραγωγής μετά από εκμαίευση της φωνολογίας των ουσιαστικών ενικού αριθμού με κατάληξη –ιου, με τη δεύτερη να υπερισχύει.

51. Μηδενική υπόθεση: Δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά των μέσων όρων στην παραγωγή μετά από εκμαίευση της φωνολογίας των ουσιαστικών πληθυντικού αριθμού με κατάληξη –ων και στην παραγωγή μετά από εκμαίευση της φωνολογίας των ουσιαστικών πληθυντικού αριθμού με κατάληξη –ιων.

Independent Samples Test

	Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
	F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper
Equal variances assumed	1,694	,211	11,225	16	,000	-8,107	,722	-9,638	-6,576
Equal variances not assumed			-8,192	3,579	,002	-8,107	,990	-10,987	-5,227

Το επίπεδο σημαντικότητας είναι $,000 < ,005$, άρα υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στους μέσους όρους της παραγωγής μετά από εκμαίευση της φωνολογίας των ουσιαστικών πληθυντικού αριθμού με κατάληξη –ων και της παραγωγής μετά από εκμαίευση της φωνολογίας των ουσιαστικών πληθυντικού αριθμού με κατάληξη –ιων, με τη δεύτερη να υπερισχύει.

52. Μηδενική υπόθεση: Δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά των μέσων όρων στην παραγωγή μετά από εκμαίευση της φωνολογίας των ουσιαστικών πληθυντικού αριθμού με κατάληξη –ων και στην παραγωγή μετά από μίμηση της φωνολογίας των ουσιαστικών πληθυντικού αριθμού με κατάληξη –ων.

Independent Samples Test

	Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
	F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper
Equal variances assumed	7,774	,007	1,999	57	,050	-3,227	1,614	-6,460	,005
Equal variances not assumed			4,890	8,833	,001	-3,227	,660	-4,724	-1,730

Το επίπεδο σημαντικότητας είναι $,050 > ,005$, άρα δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στους μέσους όρους της παραγωγής μετά από εκμαίευση της φωνολογίας των ουσιαστικών πληθυντικού αριθμού με κατάληξη –ων και της παραγωγής μετά από μίμηση της φωνολογίας των ουσιαστικών πληθυντικού αριθμού με κατάληξη –ων.

53. Μηδενική υπόθεση: Δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά των μέσων όρων στην παραγωγή μετά από εκμαίευση της φωνολογίας των ουσιαστικών ενικού αριθμού με κατάληξη –ιου και στην παραγωγή μετά από μίμηση της φωνολογίας των ουσιαστικών ενικού αριθμού με κατάληξη –ιου.

Independent Samples Test

	Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
	F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper
Equal variances assumed	1,549	,217	-,6024	69	,000	-5,899	,979	-7,852	-3,945
Equal variances not assumed			-,6969	9,782	,000	-5,899	,846	-7,791	-4,007

Το επίπεδο σημαντικότητας είναι $,000 < ,005$, άρα υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στους μέσους όρους της παραγωγής μετά από εκμαίευση της φωνολογίας των ουσιαστικών ενικού αριθμού με κατάληξη –ιου και της παραγωγής μετά από μίμηση της φωνολογίας των ουσιαστικών ενικού αριθμού με κατάληξη –ιου, με το δεύτερο να υπερισχύει.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 – ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

Η έρευνα που πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια αυτής της πτυχιακής εργασίας είχε σαν στόχο να εξετάσει την επίδραση των φωνολογικών χαρακτηριστικών στην παραγωγή της μορφολογίας σε παιδιά προσχολικής ηλικίας. Για λογαριασμό της μελέτης αυτής συλλέχθηκαν και χωρίστηκαν ισάριθμα δείγματα σε έξι ηλικιακές ομάδες (2,5-3,0/3,1-3,5/3,6-4,0/4,1-4,5/4,6-5,0/5,1-5,5). Σκοπός της δοκιμασίας είναι οι συμμετέχοντες να παράγουν φράσεις γενικής κτητικής καθώς και να αξιολογηθεί η κατανόηση αυτού του στοιχείου μορφολογίας, αποβλέποντας στην ανάλυση της μορφολογίας. Πιο αναλυτικά εκτός από την κατανόηση εξετάστηκαν η παραγωγή μετά από εκμαίευση, η παραγωγή μετά από μίμηση και η διαφορά της παραγωγής μετά από εκμαίευση με την παραγωγή μετά από μίμηση (διαφορά Α-Μ) τόσο στην μορφολογία, όσο και στη φωνολογία σε ουσιαστικά με απλή φωνολογική δομή (-ου, -ων), καθώς και σε ουσιαστικά με σύνθετη φωνολογική δομή (-ιου, -ιων).

Για το σκοπό αυτό τέθηκαν έξι ερευνητικά ερωτήματα, τα οποία αναφέρθηκαν σε προηγούμενο κεφάλαιο, ένα εκ των οποίων αποτελούνταν από δύο μικρότερα υποερωτήματα. Από τα αποτελέσματα που διεξήχθησαν παρατηρήθηκε πως στο πρώτο ερευνητικό ερώτημα υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά ως προς την παραγωγή μετά από εκμαίευση της μορφολογίας στα ουσιαστικά με κατάληξη -ου/ -ιου και -ων/ -ιων (αυθόρμητα και με μίμηση). Στο δεύτερο ερευνητικό ερώτημα φάνηκε πως δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά μεταξύ της κατανόησης και της παραγωγής μετά από εκμαίευση της μορφολογίας. Στη συνέχεια στο τρίτο ερευνητικό ερώτημα παρατηρήθηκε πως όσον αφορά στην κατανόηση της μορφολογίας ως προς την ηλικία υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά μόνο στην κατάληξη -ου, ενώ για τις καταλήξεις -ιου, -ων και -ιων δεν υπάρχει. Όσον αφορά στην παραγωγή μετά από εκμαίευση της μορφολογίας ως προς την ηλικία δεν παρουσιάστηκε στατιστικά σημαντική διαφορά. Στο τέταρτο ερευνητικό ερώτημα φάνηκε να μην υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στην κατανόηση της μορφολογίας ως προς το φύλο. Έπειτα σχετικά με το 1ο υποερώτημα του πέμπτου ερευνητικού ερωτήματος εμφανίστηκε στατιστικά σημαντική διαφορά ως προς την παραγωγή μετά από εκμαίευση και την παραγωγή μετά από μίμηση (μορφολογία και φωνολογία) στις καταλήξεις του ενικού αριθμού -ου και -ιου. Αντίθετα δεν εμφανίστηκε στατιστικά σημαντική διαφορά στις καταλήξεις του πληθυντικού αριθμού -ων και -ιων. Στο 2ο υποερώτημα για το αν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά μεταξύ παιδιών μικρότερης και μεγαλύτερης ηλικίας στη διαφορά Α-Μ (μορφολογία και φωνολογία) δεν παρατηρήθηκε στατιστικά σημαντική διαφορά. Τέλος, στο έκτο ερευνητικό ερώτημα που σχετιζόταν με το αν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά της κατανόησης ως προς τον αριθμό (ενικός – πληθυντικός) παρατηρήθηκε πως υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στις καταλήξεις -ου και -ων, ενώ δεν παρατηρήθηκε το ίδιο αποτέλεσμα για τις καταλήξεις -ιου και -ιων. Όσον αφορά στην παραγωγή μετά από εκμαίευση φάνηκε πως δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά ανάμεσα στους δύο αριθμούς.

Αναλύοντας την απόδοση στην παραγωγή μετά από εκμαίευση της μορφολογίας των ουσιαστικών ενικού αριθμού με κατάληξη -ου και -ιου διαπιστώθηκε πως υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά. Από αυτό προκύπτει πως οι δύο αυτές καταλήξεις σχετίζονται μεταξύ τους και πως η επίδοση των παιδιών είναι διαφορετική, με την κατάληξη -ιου υπερισχύει. Κάτι ανάλογο συμβαίνει και στις καταλήξεις -ων και -ιων, στις οποίες και πάλι εντοπίζεται συσχέτιση των δύο καταλήξεων, με την -ιων να υπερέχει. Παρόμοια ανάλυση πραγματοποιήθηκε και ως προς την παραγωγή της μορφολογίας μετά από μίμηση και διαπιστώθηκε το ίδιο αποτέλεσμα.

Ήδη από την ηλικία των 2,5 ετών τα παιδιά φάνηκε να έχουν κατακτήσει πλήρως την ονομαστική πτώση όλων των ουσιαστικών. Ωστόσο, με την μετάβαση στην πτώση της γενικής, που ήταν το ζητούμενο του τεστ χορήγησης, οι επιδόσεις των παιδιών στις εκάστοτε καταλήξεις διαφορετική επίδοση, με τις καταλήξεις -ίου και -ίων να υπερισχύουν, παρόλο που είναι πιο σύνθετες φωνολογικά. Επομένως, η φωνολογία και συγκεκριμένα τα σύνθετα φωνολογικά χαρακτηριστικά στην κατάληξη φαίνεται να επηρεάζουν την παραγωγή της μορφολογίας, τόσο αυθόρμητα όσο και με μίμηση.

Εξετάζοντας τις κατηγορίες παραγωγή μετά από εκμαίευση της μορφολογίας και κατανόηση των ουσιαστικών σε όλες τις καταλήξεις, καταλήγουμε στο συμπέρασμα πως δεν εντοπίζεται κάποια εξάρτηση, με τα παιδιά να εμφανίζουν παρόμοιες επιδόσεις.

Κατά τον Harley (2008) τα βρέφη, ήδη, από τη γέννηση τους αναπτύσσουν σύνθετα αντιληπτικά συστήματα. Από την ηλικία των 6 με 10 μηνών τα βρέφη ξεκινούν να παράγουν ήχους, που είναι γνωστοί ως βάβισμα. Επομένως, υπάρχει μία ισχυρή εξάρτηση των γλωσσικών ικανοτήτων από τις δομές και τις αναπαραστάσεις που σχηματίζονται στη βάση της επεξεργασίας της ομιλίας (Πρωτόπαπας, 2008).

Βάση των αποτελεσμάτων σχετικά με το ερευνητικό ερώτημα που αφορά στην κατανόηση σε σχέση με την ηλικία συμπεραίνεται ότι η κατάληξη -ου είναι η μόνη, η οποία εξαρτάται από την ηλικία. Αντίθετα, οι υπόλοιπες τρεις καταλήξεις (-ίου, -ων, -ίων) φαίνεται να μην εξαρτώνται. Επίσης, καθώς αυξάνεται η ηλικία, η κατανόηση όσον αφορά στη κατάληξη -ου βελτιώνεται. Το ίδιο ερευνητικό ερώτημα τέθηκε και ως προς την παραγωγή μετά από εκμαίευση της μορφολογίας. Σε όλες τις καταλήξεις προέκυψε το ίδιο αποτέλεσμα, δηλαδή ότι δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά. Αυτό σημαίνει ότι η επίδοση των παιδιών είναι ανεξάρτητη από την ηλικία. Σύμφωνα με τη βιβλιογραφία, η γενική κτητική μέχρι την ηλικία των 2,5-3 ετών πρέπει να έχει κατακτηθεί (Stefany, 1971 · Malikouti – Drachman, 1989 · Theophanopoulou – Kontou, 1973).

Έχουν πραγματοποιηθεί διάφορες έρευνες με στόχο να ανιχνευθεί αν το φύλο ενός παιδιού παίζει σημαντικό ρόλο στην γλωσσική του ανάπτυξη, τόσο σε φωνολογικό όσο και σε μορφολογικό επίπεδο. Σύμφωνα με παλαιότερες βιολογικές θεωρίες σχετικά με την επίδραση του φύλου στη γλωσσική ανάπτυξη αγοριών και κοριτσιών ο Bishop (1999) υποστηρίζει πως υπάρχουν διαφοροποιήσεις μεταξύ των δύο φύλων εξαιτίας ορμονικών διαφορών. Το εύρημα αυτό δεν είναι συμβατό με πρόσφατες έρευνες, με τις οποίες έρχεται σε αντίθεση.

Το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο σε συνεργασία με το Ιατροπαιδαγωγικό Κέντρο Β. Ελλάδας του Ψ.Ν.Θ (2004) πραγματοποίησαν μελέτη σε διάφορα Νηπιαγωγεία της Θεσσαλονίκης με σκοπό τη διερεύνηση των προβλημάτων ανάπτυξης του προφορικού λόγου σε παιδιά προσχολικής ηλικίας, στοχεύοντας στη συλλογή στοιχείων για την συχνότητα εμφάνισής τους. Συμμετείχαν συνολικά 301 παιδιά με ηλικίας από 50 ως 78 μήνες (μέσος όρος 69 μήνες, τυπική απόκλιση 5 μήνες), από τα οποία 158 ήταν αγόρια (52,5%) και 143 κορίτσια (47,5%).

Τα αποτελέσματα της έρευνας ήταν τα εξής: όσον αφορά στο λεξιλόγιο η μέση επίδοση των αγοριών του δείγματος (30) ήταν υψηλότερη από αυτή των κοριτσιών (27), και η διαφορά αυτή μεταξύ των δύο φύλων ήταν στατιστικά σημαντική ($F(1,297)=7,27$, $p=0,007$), σε μονομεταβλητή ανάλυση διακύμανσης με την ηλικία ως συμμεταβλητή επειδή τα αγόρια είχαν μεγαλύτερο μέσο όρο ηλικίας από τα κορίτσια. Η διαφορά αυτή έρχεται σε αντίθεση με τα ευρήματα από το βρετανικό δείγμα της αντίστοιχης στάθμησης, όπου η επίδοση των κοριτσιών (34) ήταν υψηλότερη από αυτή των αγοριών (32). Σχετικά με τη

συχνότητα εμφάνισης φωνολογικών δυσκολιών το ποσοστό ήταν 21,3%. Οι δυσκολίες εντοπίστηκαν σε 37 αγόρια (23,6%) και 27 κορίτσια (18,9%). Η διαφορά μεταξύ των δύο φύλων παρατηρήθηκε πως δεν ήταν στατιστικά σημαντική ($\chi^2=0,98$).

Το ποσοστό των παιδιών που παρουσιάζουν δυσκολίες στη φωνολογία (23,6% αγόρια 18,9% κορίτσια) ή χαμηλό λεξιλόγιο (5% αγόρια και 5,3% κορίτσια) στην παρούσα έρευνα φανερώνουν ότι η συχνότητα εμφάνισης των διαταραχών αυτών στα δύο φύλα είναι παρόμοιες. Και άλλες πρόσφατες έρευνες έχουν καταλήξει σε παρόμοια συμπεράσματα, ότι δηλαδή δεν υπάρχουν διαφορές ανάμεσα στα φύλα ως προς την συχνότητα εμφάνισης διαταραχών λόγου και μάθησης.

Άλλες έρευνες που έχουν πραγματοποιηθεί και αφορούν στις διαφορές των δύο φύλων στην φωνολογική ανάπτυξη είναι αυτές των Αγαπίου και Ιωάννου (2007) όπου δίνουν αναλογία αγοριών - κοριτσιών στις φωνολογικές δυσκολίες 1,43:1, Δαρκαδάκη και Κανιαδάκη (2006) που δίνουν αναλογία αντίστοιχα 1,37:1, Παπαθεοδώρου (2006) με αναλογία 1,53:1, Γουβανί (2004) με αναλογία 1,9:1, και τέλος των Οκαλίδου και Καμπανάρου (2001) όπου δίνουν αναλογία 1,77:1 με τις φωνολογικές δυσκολίες να παρατηρούνται στη φωνοτακτική δομή των λέξεων, όπου εμφανίζονται πτώσεις συλλαβών, αντιμεταθέσεις συλλαβών και δυσκολία στην άρθρωση κλειστών συλλαβών κυρίως όταν αυτές τελειώνουν σε /t/.

Στο ερευνητικό ερώτημα, που σχετίζεται με την κατανόηση ως προς το φύλο, τα αποτελέσματα έδειξαν πως και οι τέσσερις καταλήξεις των ουσιαστικών δεν επηρεάζονται από το φύλο του παιδιού. Το ίδιο αποτέλεσμα προέκυψε και ως προς την παραγωγή μετά από εκμαίευση της μορφολογίας.

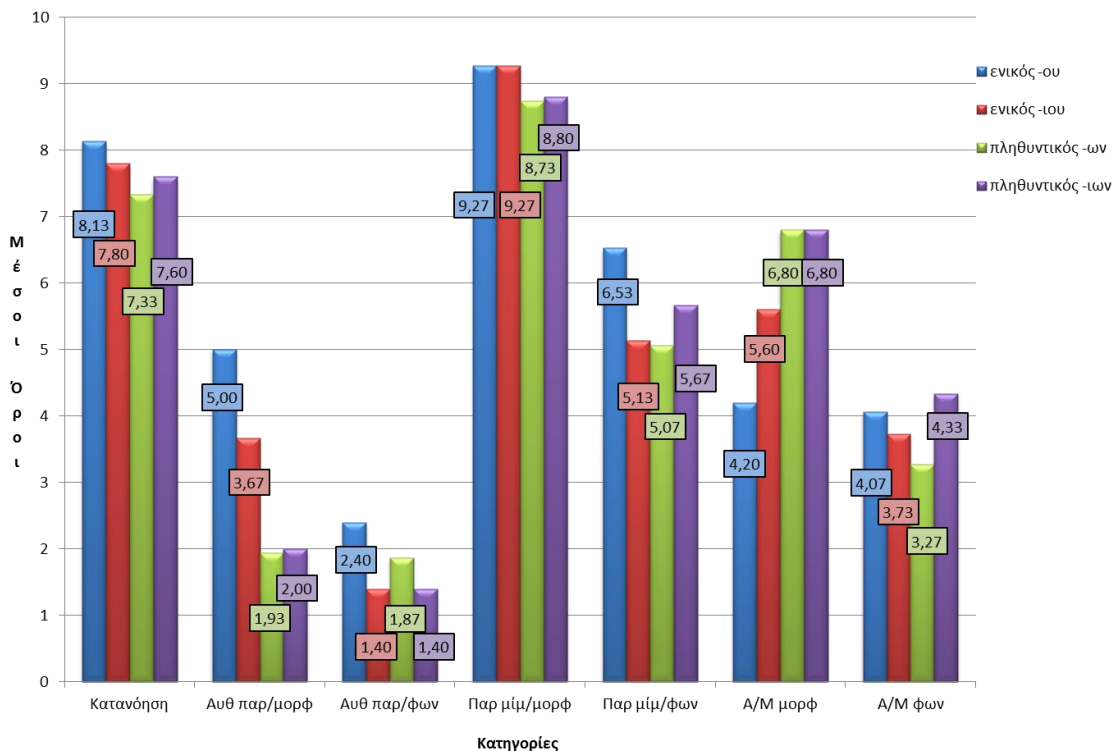
Σχετικά με τη σύγκριση της παραγωγής μετά από εκμαίευση και της παραγωγής μετά από μίμηση τόσο στη μορφολογία όσο και στη φωνολογία οι στατιστικές αναλύσεις έδειξαν πως στις καταλήξεις του ενικού αριθμού (-ου και -ιου) υπάρχει εξάρτηση μεταξύ των δύο αυτών μεταβλητών, με την μίμηση να υπερισχύει (αντίστοιχα και στη φωνολογία), ενώ στις καταλήξεις του πληθυντικού αριθμού (-ων και -ιων) δεν υπάρχει εξάρτηση μεταξύ αυτών των δύο μεταβλητών, τόσο για την μορφολογία όσο και για την φωνολογία. Αυτό είναι και το αναμενόμενο, καθώς στην παραγωγή μετά από μίμηση το παιδί ακούει τη φράση – στόχο και την επαναλαμβάνει, ενώ στην παραγωγή μετά από εκμαίευση η διαδικασία είναι πιο σύνθετη. Σύμφωνα με τον Harley (2008) η πιο απλή θεωρία γλωσσικής ανάπτυξης είναι ότι το παιδί μαθαίνει τη γλώσσα, μιμούμενο απλώς τη γλώσσα των ενηλίκων. Επομένως, η μίμηση του λόγου των ενηλίκων (και των άλλων παιδιών) διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην επιλογή συγκεκριμένων στοιχείων του λόγου. Γι' αυτό το λόγο η μίμηση φαίνεται να έχει μεγαλύτερα ποσοστά, καθώς αποτελεί αρχικό στάδιο ανάπτυξης λόγου. Όσον αφορά στις καταλήξεις -ων και -ιων φαίνεται ο βαθμός δυσκολίας των παιδιών να είναι ίδιος τόσο για την παραγωγή μετά από εκμαίευση της μορφολογίας/φωνολογίας όσο και της παραγωγής της μορφολογίας/φωνολογίας μετά από μίμηση. Αυτό μπορεί να αποδοθεί στο γεγονός ότι και οι δύο καταλήξεις βρίσκονται στον πληθυντικό αριθμό, με αποτέλεσμα να μην να υπερισχύει η απόδοση της παραγωγής μετά από μίμηση αλλά όχι σε τόσο μεγάλο βαθμό, ώστε να οδηγήσει σε στατιστικά σημαντική διαφορά.

Μελετώντας τη διαφορά της παραγωγής μετά από εκμαίευση της μορφολογίας και της παραγωγής της μορφολογίας μετά από μίμηση (διαφορά A-M) συμπεραίνουμε ότι καθώς αυξάνεται η ηλικία των παιδιών η διαφορά αυτή μειώνεται, που είναι και το αναμενόμενο, αλλά όχι σε σημαντικό βαθμό ώστε να εξαρτάται από την ηλικία. Παρόμοια αποτελέσματα αναφέρονται και ως προς τη φωνολογία. Μία πιθανή εξήγηση μπορεί να είναι το μικρό δείγμα παιδιών, το οποίο περιορίζει το εύρος των αποτελεσμάτων.

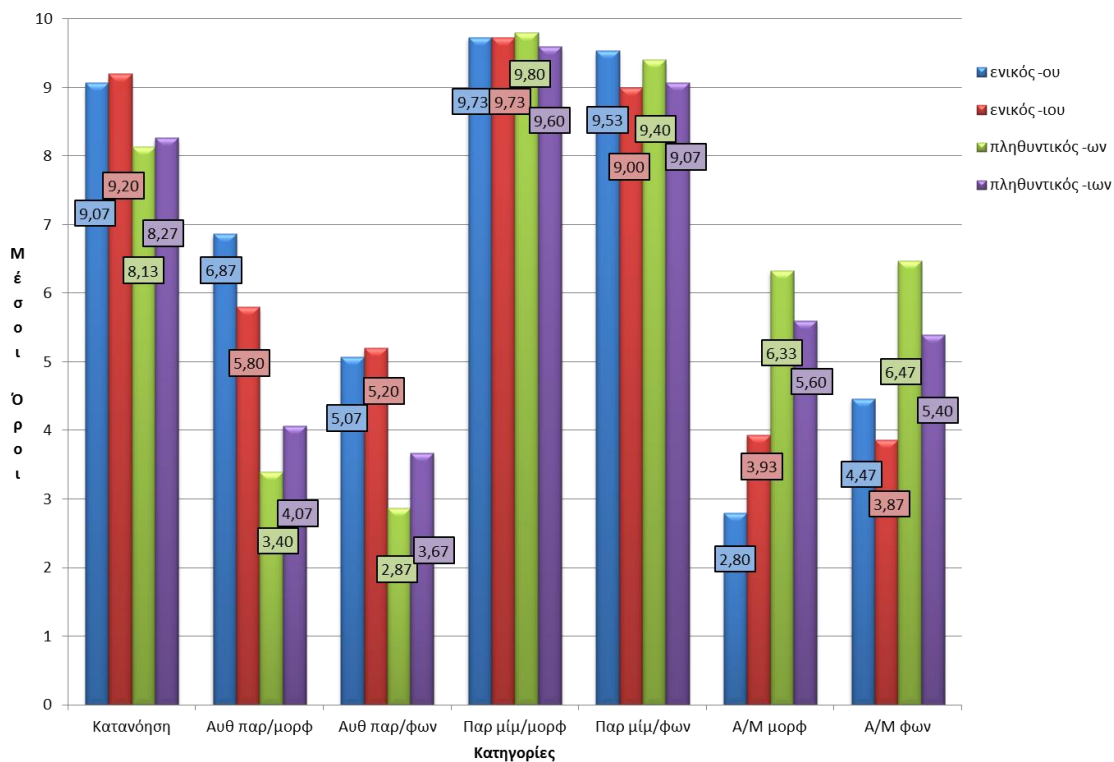
Τα αποτελέσματα που προέκυψαν στο ερευνητικό ερώτημα που αφορά στην κατανόηση των ουσιαστικών με κατάληξη -ου σε σχέση με αυτά με κατάληξη -ων (δηλαδή ενικός και πληθυντικός αριθμός) υποδεικνύουν ότι η απόδοση των παιδιών στην κατανόηση της μορφολογίας εξαρτάται από τον αριθμό στο ζεύγος καταλήξεων -ου/-ων, τόσο στη μορφολογία όσο και στη φωνολογία. Όπως φαίνεται και στο γράφημα 4.1 (βλ. σελ 44) στην κατάληξη του ενικού αριθμού -ου τα παιδιά εμφανίζουν καλύτερη επίδοση σε σχέση με την κατάληξη του πληθυντικού αριθμού -ων. Σύμφωνα με την βιβλιογραφία (Brown, 1973 · Stefany, 1971 · Malikouti – Drachman, 1989 · Theophanopoulou – Kontou, 1973) ο πληθυντικός αριθμός κατακτάται σε ηλικία περίπου 3 ετών (2,75-3,5). Επιπλέον, ο ενικός αριθμός φαίνεται να κατακτάται νωρίτερα από τον πληθυντικό αριθμό. Συνεπώς, δεν ταυτίζονται τα αποτελέσματα της συγκεκριμένης ερευνητικής παραμέτρου με την βιβλιογραφία, σύμφωνα με την οποία δεν θα έπρεπε να υπάρχει διαφορά στο βαθμό δυσκολίας μεταξύ του ενικού και πληθυντικού αριθμού, εφόσον μέχρι την ηλικία των 3 ετών πρέπει να έχουν κατακτηθεί.

Στις καταλήξεις -ου και -ων της παραγωγής μετά από εκμαίευση της μορφολογίας φαίνεται να μην εξαρτάται κανένα ζεύγος καταλήξεων από τον αριθμό στον οποίο βρίσκονται τα ουσιαστικά. Επομένως, τα παιδιά δεν αντιμετωπίζουν μεγαλύτερη δυσκολία στην κατάληξη -ων, παρόλο που βρίσκεται στον πληθυντικό αριθμό. Όσον αφορά στις καταλήξεις -ιου και -ιων η στατιστική ανάλυση έδειξε ότι δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά τόσο ως προς τη κατανόηση όσο και ως προς την παραγωγή μετά από εκμαίευση της μορφολογίας, δηλαδή δεν εντοπίζεται εξάρτηση της παραγωγής μετά από εκμαίευση της μορφολογίας με τον αριθμό στον οποί βρίσκονται τα ουσιαστικά (αντίστοιχα και για την κατανόηση της μορφολογίας).

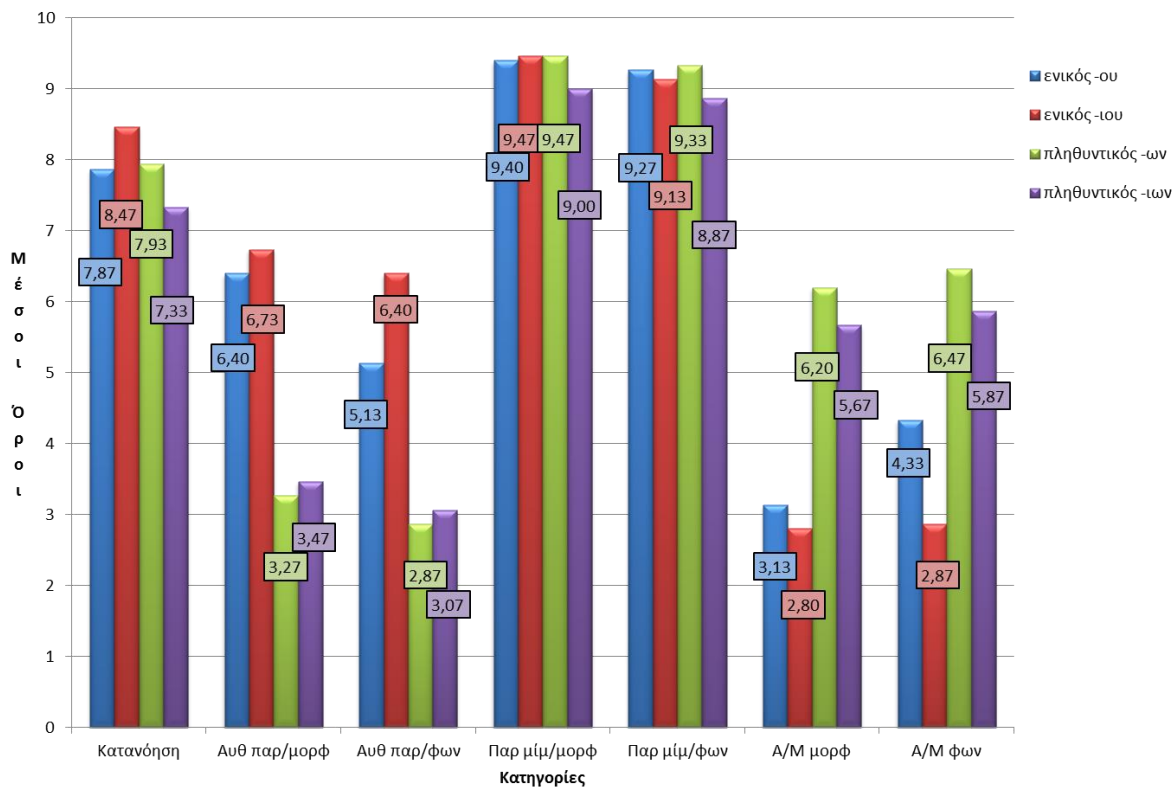
Οι παραπάνω στατιστικές αναλύσεις που πραγματοποιήθηκαν, βασίστηκαν στο σύνολο του δείγματος, δηλαδή στα 90 παιδιά, και συμπεριλήφθηκαν όλες οι ηλικιακές ομάδες. Ωστόσο, κάποια από τα αποτελέσματα ήρθαν σε αντίθεση με τη βιβλιογραφία. Μία πιθανή εξήγηση είναι ότι η επίδοση των μικρότερων ηλικιακών ομάδων είναι αρκετά χαμηλή, ενώ αυτή των μεγαλύτερων ηλικιακών ομάδων είναι υψηλή, με αποτέλεσμα οι μέσοι όροι να εξισοροπούνται. Βάση των παραπάνω, μετέπειτα στατιστικές αναλύσεις θα μπορούσαν να εστιάσουν σε κάθε ηλικιακή ομάδα ξεχωριστά με στόχο την ανάλυση εις βάθος, κάτι το οποίο μπορεί να οδηγήσει σε μεγαλύτερη ταύτιση με τα δεδομένα της βιβλιογραφίας. Στη συνέχεια παρατίθενται γραφήματα για κάθε ηλικιακή ομάδα ξεχωριστά, τα οποία περιλαμβάνουν όλες τις κατηγορίες, που συμπεριλήφθηκαν στην πτυχιακή εργασία. Αυτά τα γραφήματα μπορεί να αποτελέσουν την αρχή για μετέπειτα στατιστικές αναλύσεις.

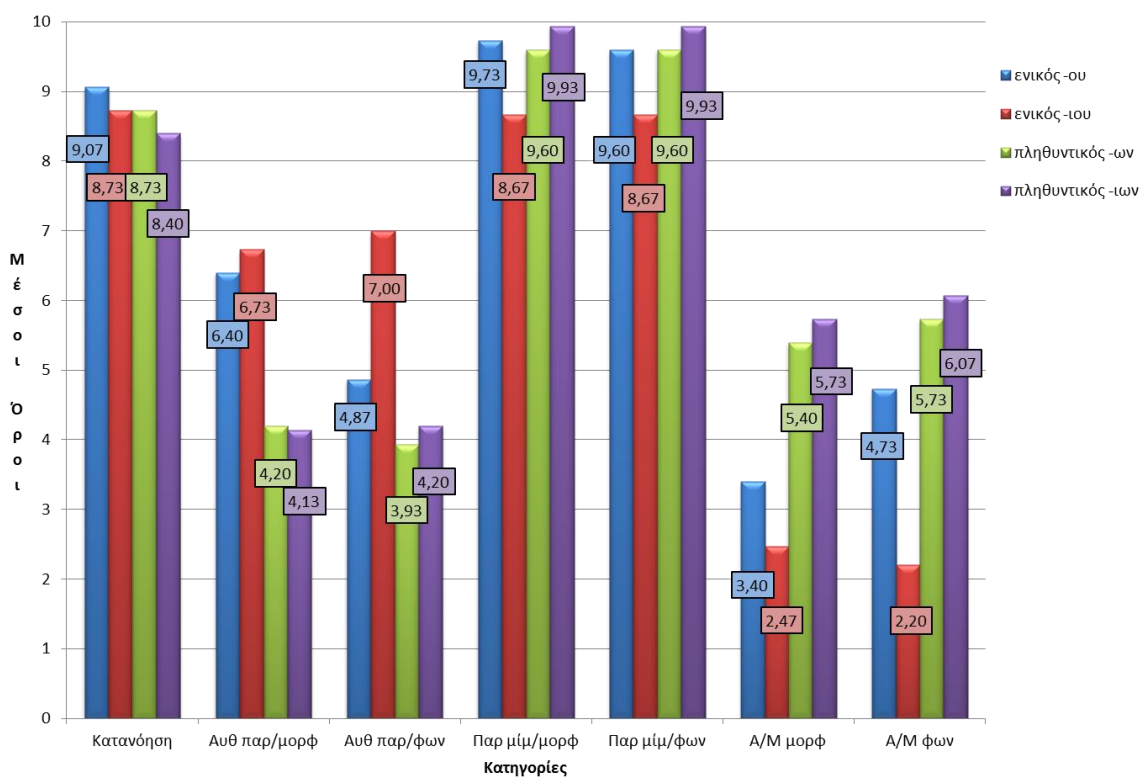
Γράφημα 5.1: Ανάλυση απαντήσεων συμμετεχόντων ηλικιακής ομάδας 2,5 – 3,0 σε όλες τις κατηγορίες

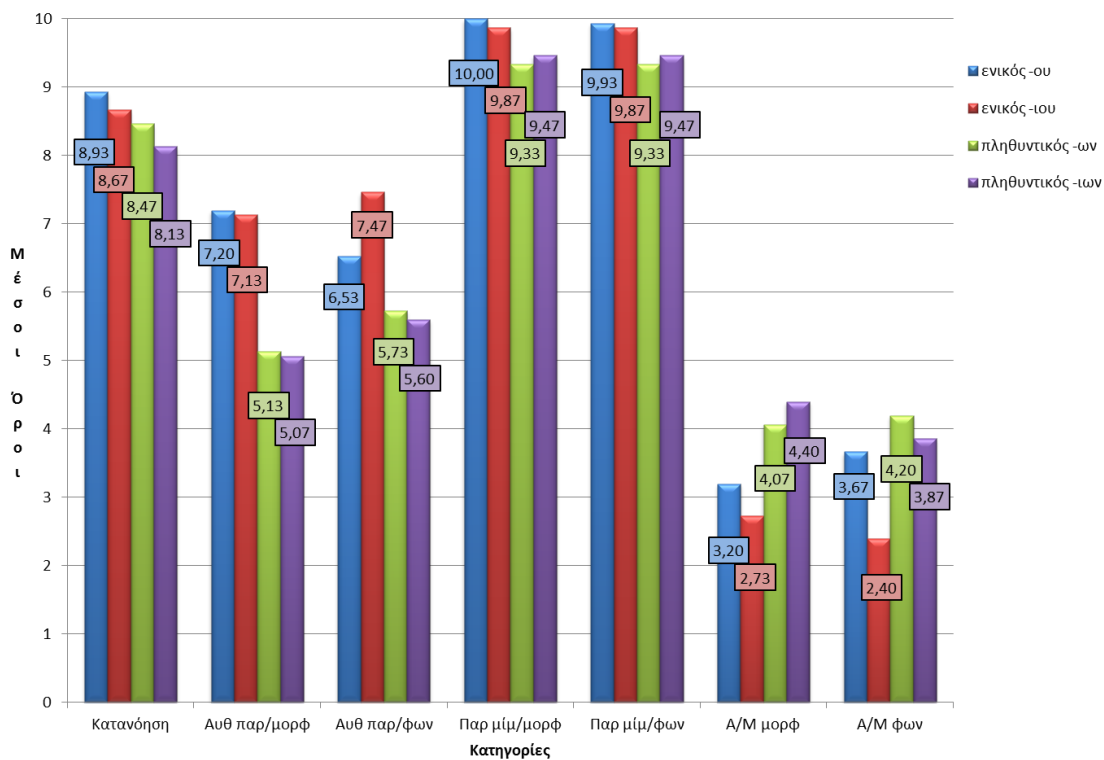
Γράφημα 5.2: Ανάλυση απαντήσεων συμμετεχόντων ηλικιακής ομάδας 3,1-3,5 σε όλες τις κατηγορίες

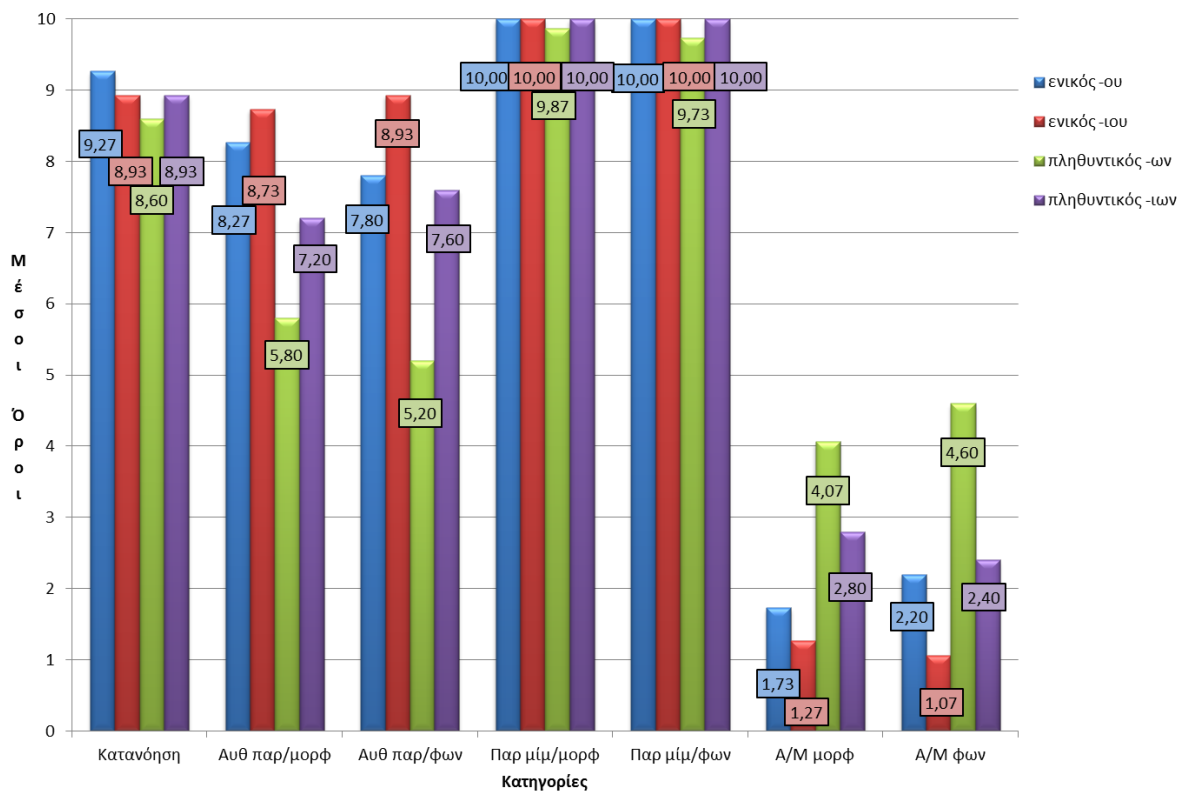
Γράφημα 5.3: Ανάλυση απαντήσεων συμμετεχόντων σε όλες τις κατηγορίες ηλικιακής ομάδας 3,6-4,0

Γράφημα 5.4: Ανάλυση απαντήσεων συμμετεχόντων ηλικιακής ομάδας 4,1-4,5 σε όλες τις κατηγορίες

Γράφημα 5.5: Ανάλυση απαντήσεων συμμετεχόντων ηλικιακής ομάδας 4,6-5,0 σε όλες τις κατηγορίες

Γράφημα 5.6: Ανάλυση απαντήσεων συμμετεχόντων ηλικιακής ομάδας 5,1-5,5 σε όλες τις κατηγορίες

5.1 Περιορισμοί

Σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν να διερευνηθεί κατά πόσο τα φωνολογικά χαρακτηριστικά επιδρούν στην παραγωγή της μορφολογίας. Μετά από σύγκριση των αποτελεσμάτων της έρευνας αυτής με τη βιβλιογραφία φάνηκε ότι δεν υπήρχε πλήρης συμφωνία. Αυτό μπορεί να οφείλεται στην ύπαρξη διαφόρων περιορισμών, οι οποίοι δεν επέτρεψαν την καλύτερη δυνατή έκβαση των αποτελεσμάτων.

Αρχικά, ένας από τους βασικούς περιορισμούς ήταν το μέγεθος του δείγματος. Παρόλο που ο αριθμός των 90 παιδιών, που αποτέλεσε το δείγμα, είναι αρκετά ικανοποιητικός αριθμός, δεν μπορεί να οδηγήσει στην έκβαση ασφαλών συμπερασμάτων. Επιπρόσθετα, είναι σημαντικό να αναφερθεί πως πολλές φορές υπήρξε απροθυμία από την μεριά των γονέων στο να συμμετέχουν τα παιδιά τους στην έρευνα, κάτι που αποτέλεσε ανασταλτικό παράγοντα στη συλλογή μεγαλύτερου δείγματος.

Στη συνέχεια, οι συνθήκες χορήγησης του τεστ δεν ήταν οι ιδανικές. Σε όλους σχεδόν τους παιδικούς σταθμούς δεν υπήρχε ο κατάλληλα διαμορφωμένος χώρος, δηλαδή στερούνταν τις βασικές προϋποθέσεις για την διεκπεραίωση του τεστ, που είναι η ηχομόνωση και η απομόνωση. Τα παιδιά δεν ήταν πλήρως συγκεντρωμένα και με την απαραίτητη προσοχή που χρειαζόταν, καθώς η ώρα που μας επιτρεπόταν για τη χορήγηση του τεστ συνέπιπτε είτε με την ώρα του διαλείμματος είτε με την ώρα του φαγητού.

Ένας ακόμα περιορισμός είναι το γεγονός ότι δεν γνωρίζαμε το λογοθεραπευτικό και κοινωνικό ιστορικό του κάθε παιδιού. Μέσα από το ιστορικό μπορούμε να διαπιστώσουμε αν υπάρχουν πιθανές αποκλείσεις από την τυπική γλωσσική ανάπτυξη, οι οποίες θα απέκλειαν τη συμμετοχή κάποιων παιδιών. Για παράδειγμα λόγω απουσίας ιστορικού παραλείπονται στοιχεία, όπως ύπαρξη Διγλωσσίας ή Φωνολογικής διαταραχής.

Ακόμη, το γεγονός πως η χορήγηση έγινε από φοιτητές και όχι από πεπειραμένους Λογοθεραπευτές αποτελεί παράγοντα επικινδυνότητας για το κατά πόσο επιτυχής ήταν η διαδικασία χορήγησης του τεστ.

Τέλος, η σύγκριση των αποτελεσμάτων της παρούσας εργασίας, η οποία διεξήχθη στην ελληνική γλώσσα, με τα αποτελέσματα αντίστοιχων ερευνών σε άλλες γλώσσες δεν μπορεί να είναι πλήρως αξιόπιστη, λόγω ασυμβατότητας των μορφολογικών και φωνολογικών χαρακτηριστικών κάθε γλώσσας, καθώς και της μεταξύ τους αλληλεπίδρασης.

Παρ' όλους τους περιορισμούς η παρούσα μελέτη μπορεί να αποτελέσει την αρχή για την πραγματοποίηση παρόμοιων μελλοντικών ερευνών, με σκοπό την περαιτέρω διερεύνηση της αλληλεπίδρασης της φωνολογίας και της μορφολογίας και πιο αναλυτικά την επίδραση των φωνολογικών χαρακτηριστικών στην παραγωγή της μορφολογίας.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

Παράρτημα 1: Έντυπο συγκατάθεσης εκπαιδευτικών προσχολικής αγωγής

Προς:

Εκπαιδευτικούς δημοσίων και ιδιωτικών σχολείων προσχολικής αγωγής

Από:

Γερονίκου Ελευθερία, MSc Λογοθεραπεύτρια – Συνεργάτη τμήματος Λογοθεραπείας

Αρετίνη Χριστίνα, Χριστοπούλου Χριστίνα, Παπαδάκη Μαρία – σπουδάστριες λογοθεραπείας

Θέμα: Εντοπισμός παιδιών για συλλογή δεδομένων για σκοπούς έρευνας στα πλαίσια πτυχιακής εργασίας.

Κύριε/ Κυρία,

Στα πλαίσια έρευνας που διεξάγεται, με σκοπό να αξιολογηθούν και να καταγραφούν οι γλωσσικές ικανότητες παιδιών προσχολικής ηλικίας, παρακαλώ να εντοπιστούν παιδιά από την τάξη σας χρονικής ηλικίας 2,5 μέχρι 5,0 ετών, με ομιλούμενη γλώσσα την Ελληνική. Για τις παραπάνω πληροφορίες να ενημερωθούν οι σπουδάστριες λογοθεραπείας, υπεύθυνες της έρευνας.

Τα παιδιά αυτά θα κληθούν να απαντήσουν σε ορισμένες ερωτήσεις και να δείξουν κάποιες εικόνες. Οι απαντήσεις τους θα καταγραφούν και θα μελετηθούν στα πλαίσια της έρευνας που προαναφέρθηκε. Κατά την διάρκεια του χρόνου συνάντησης της φοιτήτριας λογοθεραπείας και των παιδιών, θα χορηγηθεί υλικό αξιολόγησης που αναπτύχθηκε υπό την εποπτεία της υπεύθυνης καθηγήτριας. Ο χρόνος συλλογής δεδομένων, από κάθε παιδί ξεχωριστά, δεν θα αποτελέσει εμπόδιο για τις δραστηριότητες της τάξης.

Για οποιαδήποτε πληροφορία μπορείτε να απευθυνθείτε στην υπεύθυνη καθηγήτρια Γερονίκου Ελευθερία στην ηλεκτρονική διεύθυνση eli_geron@yahoo.gr ή στις σπουδάστριες που διεξάγουν την έρευνα στο τηλέφωνο 6945 – 322612 (Αρετίνη Χριστίνα)

Σας ευχαριστούμε για την συνεργασία.

Παράρτημα 2: Έντυπο δήλωσης γονικής συγκατάθεσης

ΔΗΛΩΣΗ ΓΟΝΙΚΗΣ ΣΥΓΚΑΤΑΘΕΣΗΣ

Πεδίο Έρευνας:

Η επίδραση της φωνολογίας στην παραγωγή μορφολογίας από παιδιά προσχολικής ηλικίας

Ερευνήτρια:

Αρετίνη Χριστίνα, Χριστοπούλου Χριστίνα, Παπαδάκη Μαρία – σπουδάστριες λογοθεραπείας

Επιβλέπουσα καθηγήτρια

Γερονίκου Ελευθερία, MSc Λογοθεραπεύτρια, Εργαστηριακός Συνεργάτης τμήματος Λογοθεραπείας της Σχολής Επαγγελματιών Υγείας και Πρόνοιας Πατρών

Δηλώνω ότι δέχομαι το παιδί μου να λάβει μέρος στην έρευνα που διεξάγεται, με σκοπό την καταγραφή και αξιολόγηση των γλωσσικών ικανοτήτων παιδιών προσχολικής ηλικίας. Γνωρίζω και συμφωνώ, το παιδί μου να κληθεί να απαντήσει σε διάφορες ερωτήσεις και δεδομένου ότι το υλικό θα χρησιμοποιηθεί μόνο για τους σκοπούς της προαναφερθείσας έρευνας και αυτή η διαδικασία δεν θα προκαλέσει ουδεμίαν ενόχληση στο παιδί μου. Τα προσωπικά στοιχεία του παιδιού δεν θα χρησιμοποιηθούν και θα διασφαλιστεί το απόρρητο των προσωπικών δεδομένων.

Όνοματεπώνυμο παιδιού:

Ημερ. Γεννησης:

Το παιδί φοιτά:

Το παιδί μιλά την ελληνική γλώσσα

Ημερομηνία

.....

Ο/Η δηλών/ούσα

Παράρτημα 3: Έντυπο συγκατάθεσης Κοινωνικού Οργανισμού Δήμου Πατρέων

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΝΟΜΟΣ ΑΧΑΪΑΣ
ΝΠΔΔ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ
ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ
ΔΗΜΟΥ ΠΑΤΡΕΩΝ**

ΠΑΤΡΑ 02/07/2013
ΑΡΙΘ. ΠΡΩΤ. 2280

Ταχ.Δ/ση: Γούναρη 76
Τ.Κ.: 26224
Πληροφ.: Ειρ. Πογιαντζή
Τηλ.: 2610-390972
Fax: 2610-221450
Email: epogia@hotmail.com

ΠΡΟΣ: ΑΤΕΙ Πατρών
Κοιν: Χριστίνα Χριστοπούλου,
Χριστίνα Αρετίνη και Μαρία
Παπαδάκη

Θέμα: «Αποδοχή αιτήματος εισόδου για ερευνητικούς λόγους σε Δημοτικούς Παιδικούς Σταθμούς του Δήμου Πατρέων».

Παρακαλώ όπως δοθεί άδεια εισόδου από τους Προϊστάμενους του Τμήματος Προσχολικής Αγωγής και Παιδικής Προστασίας του Δήμου Πατρέων στις παρακάτω Σπουδάστριες του ΑΤΕΙ Πατρών Τμήμα Λογοθεραπείας:

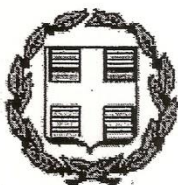
Χριστίνα Χριστοπούλου, Χριστίνα Αρετίνη και Μαρία Παπαδάκη προκειμένου να ολοκληρώσουν την Πτυχιακή τους εργασία. Η Συνεντεύξεις θα διαξευχθούν κατόπιν συνεννόησης με τους γονείς των νηπίων.

Με εκτίμηση,

Η Διευθύντρια
Κοινωνικού Οργανισμού Δήμου Πατρέων

Σπυριδούλα Μαρούλη

Παράρτημα 4: Βεβαίωση γραμματείας του τμήματος Λογοθεραπείας

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ
(Τ.Ε.Ι.) ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ ΥΓΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ**

Μεγάλου Αλεξάνδρου 1, Κουκούλι
263 34 ΠΑΤΡΑ

Πληροφορίες: Βαρβάρα Λάζαρη
Τηλέφωνο: 2610 - 362.474
FAX: 2610 - 331.335
E-mail: logotherapeia@teipat.gr

Πάτρα 3/7/2013

Αριθ. Πρωτ. 2506

ΠΡΟΣ:

ΚΟΙΝ:

Β Ε Β Α Ι Ω Σ Η

Βεβαιώνεται ότι όπως προκύπτει από τον έλεγχο που πραγματοποιήσαμε στα μητρώα μας, η **ΑΡΕΤΙΝΗ ΧΡΙΣΤΙΝΑ** του **ΓΕΩΡΓΙΟΥ**, η **ΧΡΙΣΤΟΠΟΥΛΟΥ ΧΡΙΣΤΙΝΑ** του **ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ & η ΠΑΠΑΔΑΚΗ ΜΑΡΙΑ** του **ΓΕΩΡΓΙΟΥ** είναι φοιτήτριες του Τμήματος Λογοθεραπείας της Σχολής Επαγγελματών Υγείας και Πρόνοιας του Τ.Ε.Ι. Δυτικής Ελλάδας στο ΕΑΡΙΝΟ εξάμηνο για το σπουδαστικό έτος 2012 - 2013...

Η Σχολή ανήκει στη Τριτοβάθμια Εκπαίδευση. Η ολική διάρκεια σπουδών στο Τμήμα είναι επτά (7) εξάμηνα φοίτησης και ένα (1) εξάμηνο πρακτική άσκηση στο επάγγελμα.

Οι παραπάνω φοιτήτριες στα πλαίσια των υποχρεωτικών τους μαθημάτων θα πρέπει να εκπονήσουν πτυχιακή εργασία με θέμα: «**Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΩΝ ΦΩΝΟΛΟΓΙΚΩΝ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΩΝ ΣΤΗΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΤΗΣ ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΑΣ ΣΕ ΠΑΙΔΙΑ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ**».

Στα πλαίσια εκπόνησης της πτυχιακής εργασίας είναι απαραίτητη η συλλογή πληροφοριών.

Παρακαλούμε όπως επιτρέψετε την είσοδο των παραπάνω φοιτητριών.

Θα σας παρακαλούσαμε για την συμβολή σας στην επιτυχή εκπόνησης της πτυχιακής εργασίας.

Σας ευχαριστούμε.

Η Προϊσταμένη της Γραμματείας

ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ ΠΑΠΑΓΕΛΟΥΤΣΟΥ

Διοικητικός Δ.Ε.

Παράρτημα 5

Παραδείγματα από το τεστ χορήγησης

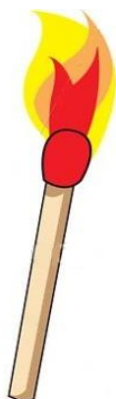
Κατανόηση ουσιαστικών ενικού αριθμού με απλή φωνολογική δομή (-ου)

«Δείξε το καλώδιο του τηλεφώνου.»

Κατανόηση ουσιαστικών ενικού αριθμού με σύνθετη φωνολογική δομή (-ιου)

«Δείξε τη φωτιά του κεριού.»

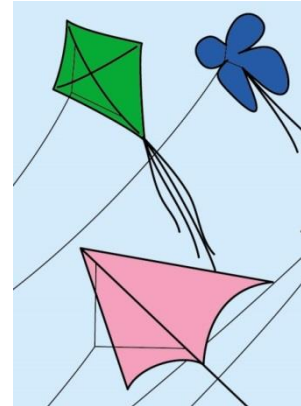
Κατανόηση ουσιαστικών πληθυντικού αριθμού με απλή φωνολογική δομή (-ων)

«Δείξε τα φύλλα των μήλων.»

Κατανόηση ουσιαστικών πληθυντικού αριθμού με σύνθετη φωνολογική δομή (-ίων)

«Δείξε τα σχοινιά των μπαλονιών.»

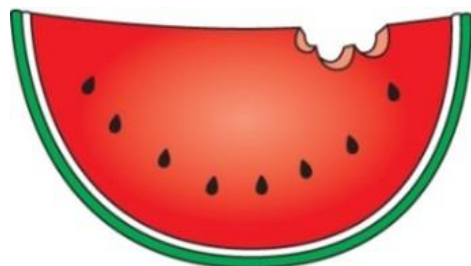
Παραγωγή ουσιαστικών ενικού αριθμού με απλή φωνολογική δομή (-ου)

«Αυτά είναι τα φτερά του πουλιού.
Αυτά είναι τα φτερά ...» (του αεροπλάνου)

Παραγωγή ουσιαστικών ενικού αριθμού με σύνθετη φωνολογική δομή (-ιου)

«Αυτά είναι τα κουκούτσια του μήλου.
Αυτά είναι τα κουκούτσια ...» (του καρπουζιού)

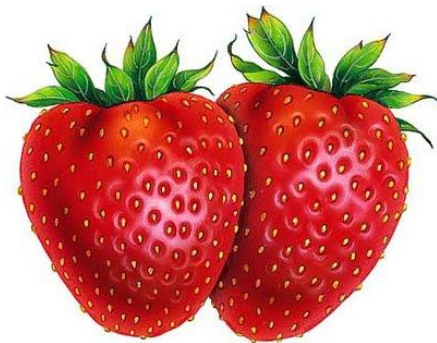
Παραγωγή ουσιαστικών πληθυντικού αριθμού με απλή φωνολογική δομή (-ων)

«Αυτά είναι τα μανίκια των φουστανιών.
Αυτά είναι τα μανίκια ...» (των πουκαμίσων)

Παραγωγή ουσιαστικών πληθυντικού αριθμού με σύνθετη φωνολογική δομή (-ιων)

«Αυτά είναι τα φύλλα των φραουλών.
Αυτά είναι τα φύλλα ...» (των πορτοκαλιών)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 6: Ενδεικτικά δείγματα απαντήσεων παιδιών διαφορετικής ηλικιακής ομάδας

- Τα κενά στους πίνακες αντιστοιχούν σε απουσία απάντησης του παιδιού

1) Φύλο: Θήλυ

Ηλικιακή ομάδα: 2,5 – 3,0

<i>Απάντηση-στόχος</i>	<i>Απάντηση παιδιού-Αυθόρμητα</i>	<i>Απάντηση παιδιού-Με μίμηση</i>
tu mo'ru	tu mo'u	tu mo'u
tu kini'tu	ti tile'oasi	tu tile'fonu
tu fotisti'ku	ifu	tu fotisti'ku
tu 'vazu	tu 'vazu	tu 'vazu
tu aero'planu	tu aeo'planu	tu aeo'planu
tu pro'vatu	tu pova'taci	tu po'vatu
tu a'loyu	tu 'aloyu	tu a'loyu
tu tile'fonu	tu ti'lefono	tu tile'fonu
tu ka'pelu	tu ka'pelu	tu ka'pelu
tu puka'misu	tu pu'mas	tu pu'kamisu
tu ce'rju	tu ce'ju	tu ce'ju
tu fi'dju	tu 'fidi	tu fi'dju
tu kara'vju	tu ka'ravi	tu kara'vju
tu karpu'zju	tu ka'puzi	tu kapu'zu
tu karo'tsçu	ta ko'itsça	tu kao'tsçu
tu psa'rju	tu 'paju	tu pa'ju
tu buka'fu	tu bu'kali	tu buka'fu
tu kreva'tçu	tu ce'vati	tu ceva'tçu
tu axla'dju	tu a'xlaði	tu axla'dju
tu fioda'rju	tu fio'dai	tu fioda'ju
ton puka'mison	ton ba'ba	ton puka'misu
ton ker'maton	ton cejon	ton ce'jon
ton ife'stion	to i'festio	to ife'stion
ton 'milon	to 'milo	ton 'milon
ton ðoma'tion		ton ðoma'tion
ton 'filon	ton 'filon	ton 'filon
ton θra'nion		ton θa'nion
ton 'kastron	ton 'katon	ton 'kaston
ton eryosta'sion		ton γota'sion
ton plidi'rion	ton pli'menon	ton plidi'ion
ton ku'tçon	ton ku'tçon	ton ku'tçon
ton rolo'jon	ton ro'loi	ton rolo'jon
ton vraço'fion	ton vra'çoli	ton vraço'fion
ton mpalo'pon	ta ba'lopa	ton mpalo'pon
ton karo'tsçon	ton ka'rotsi	ton karo'tsçon
ton fusta'pon	ton fu'jon	ton futa'pon
ton portoka'fion	ta porto'kafia	ton portoka'fion
ton potistirjon	ton poti'tçon	ton potiti'jon
ton klu'vjon	ton klu'jon	ton klu'jon
ton ku'bjon	ton bu'jon	ton bu'jon

2) Φύλο: Άρρεν

Ηλικιακή ομάδα: 3,5 – 4,0

<i>Απάντηση-στόχος</i>	<i>Απάντηση παιδιού-Αυθόρμητα</i>	<i>Απάντηση παιδιού-Με μίμηση</i>
tu mo'ru	tu mo'ru	tu mo'ru
tu kini'tu	tu kini'tu	tu kini'tu
tu fotisti'ku		tu fotisti'ku
tu 'vazu	tu 'vazu	tu 'vazu
tu aero'planu	aero'plano	tu aero'planu
tu pro'vatu	tu 'provatu	tu pro'vatu
tu a'loyu	tu 'aloyu	tu a'loyu
tu tile'fonu	tu ti'lefonu	tu tile'fonu
tu ka'pelu	tu ka'pelu	tu ka'pelu
tu puka'misu	tu pu'kamisu	tu puka'misu
tu ce'rju	tu ce'ri	tu ce'rju
tu fi'dju	tu 'fiyi	tu fi'ju
tu kara'vju	tu kara'vju	tu kara'vju
tu karpu'zju	tu karpu'zju	tu karpu'zju
tu karo'tsçu	tu karo'çu	tu karo'sçu
tu psa'rju	tu psa'rju	tu psa'rju
tu buka'fu	tu buka'fu	tu buka'fu
tu kreva'tçu	tu kreva'tçu	tu kreva'tçu
tu axla'dju	tu axla'dju	tu axla'dju
tu fioda'rju		tu fioda'rju
ton puka'mison	to pu'kamiso	ton puka'mison
ton cer'maton		ton cer'maton
ton ife'stion	to vu'no	ton ife'stion
ton 'milon	ton 'milon	ton 'milon
ton doma'tion	doma'tiu	ton doma'tion
ton 'filon	ton 'filon	ton 'filon
ton theta'nion	ton theta'nion	ton theta'nion
ton 'kastron	tu 'kastçu	ton 'kastron
ton eryosta'sion	ton er'yon	ton yosta'sion
ton plidi'rion		ton plidi'rion
ton ku'tçon	ta 'yora	ton ku'tçon
ton rolo'jon	lo'lou	ton lolou'jon
ton vraço'fion	tu va'çofu	ton vraço'fion
ton mpalo'pon	ta ba'lopa	ton mpalo'pon
ton karo'tsçon	tu karo'çu	ton karo'tsçon
ton fusta'pon	ta fu'stapa	ton fusta'pon
ton portoka'fion	portoka'fu	ton portoka'fion
ton potistirjon	ta potiðjon	ton potisti'ðjon
ton klu'vjon	ton klu'vjon	ton klu'vjon
ton ku'bjon	ta ku'bja	ton ku'bjon

3) Φύλο: Άρρεν

Ηλικιακή ομάδα: 5,0 – 5,5

<i>Απάντηση-στόχος</i>	<i>Απάντηση παιδιού-Αυθόρμητα</i>	<i>Απάντηση παιδιού-Με μίμηση</i>
tu mo'ru	tu mo'ru	tu mo'ru
tu kini'tu	tu kini'tu	tu kini'tu
tu fotisti'ku		tu fotisti'ku
tu 'vazu	tu 'vazu	tu 'vazu
tu aero'planu	tu aero'planu	tu aero'planu
tu pro'vatu	tu pro'vatu	tu pro'vatu
tu a'loyu	tu a'loyu	tu a'loyu
tu tile'fonu	tu tile'fonu	tu tile'fonu
tu ka'pelu	tu ka'pelu	tu ka'pelu
tu puka'misu		tu puka'misu
tu ce'rju	tu ce'rju	tu ce'rju
tu fi'dju	tu 'fiði	tu fi'dju
tu kara'vju	tu kara'vju	tu kara'vju
tu karpu'zju	tu karpu'zju	tu karpu'zju
tu karo'tsçu	tu karo'tsçu	tu karo'tsçu
tu psa'rju	tu psa'rju	tu psa'rju
tu buka'fhu	tu buka'fhu	tu buka'fhu
tu kreva'tçu		tu kreva'tçu
tu axla'dju	tu axla'dju	tu axla'dju
tu fioda'rju	tu fioda'rju	tu fioda'rju
ton puka'mison	pu'kamiso	ton puka'mison
ton cer'maton		ton cer'maton
ton ife'stion	ton i'festio	ton ife'stion
ton 'milon	ton 'milon	ton 'milon
ton ðoma'tion		ton ðoma'tion
ton 'filon	ton 'filon	ton 'filon
ton θra'nion	ton θra'nio	ton θra'nion
ton 'kastron	ton 'piryon	ton 'kastron
ton eryosta'sion	ton eryo'stasio	ton eryosta'sion
ton plidi'rion	ton pli'dirio	ton plidi'rion
ton ku'tçon	tu ku'tçu	ton ku'tçon
ton rolo'jon	ton ro'loi	ton rolo'jon
ton vraço'fion	ton 'vraxon	ton vraço'fion
ton mpalo'pon	ton mpalo'pon	ton mpalo'pon
ton karo'tsçon	karo'tsçu	ton karo'tsçon
ton fusta'pon		ton fusta'pon
ton portoka'fion	ton porto'kali	ton portoka'fion
ton potistirjon		ton potistirjon
ton klu'vjon	ton klu'vi	ton klu'vjon
ton ku'bjon	ton ku'bi	ton ku'bjon

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 7: Πίνακας αποτελεσμάτων

<i>Αρίθμηση</i>	<i>Φύλο</i>	<i>Ηλικία</i>	<i>Αυθόρ./μορφ. (-ου)</i>	<i>Αυθό. /φων. (-ου)</i>	<i>Μίμ./μορφ. (-ου)</i>
1	2	1	5	3	10
2	1	1	2	2	9
3	1	1	7	7	10
4	2	1	4	4	9
5	1	1	5	4	10
6	2	1	0	0	2
7	1	1	1	1	9
8	1	1	8	3	10
9	2	1	9	3	10
10	1	1	7	1	10
11	1	1	6	2	10
12	2	1	3	1	10
13	2	1	5	2	10
14	1	1	6	2	10
15	1	1	7	1	10
16	2	2	6	4	10
17	1	2	5	4	10
18	2	2	8	8	10
19	2	2	9	9	10
20	1	2	4	4	10
21	1	2	3	3	9
22	2	2	4	4	7
23	1	2	6	5	10
24	2	2	8	5	10
25	1	2	9	4	10
26	1	2	8	6	10
27	2	2	9	3	10
28	2	2	8	5	10
29	2	2	7	3	10
30	2	2	9	9	10
31	1	3	8	4	10
32	1	3	8	5	10
33	2	3	5	4	9
34	1	3	5	3	9
35	1	3	7	6	10
36	2	3	3	2	10
37	1	3	9	9	10
38	1	3	7	7	10
39	2	3	8	8	8
40	1	3	6	6	9
41	2	3	5	5	10
42	1	3	4	4	6
43	1	3	7	7	10
44	2	3	5	3	10

45	1	3	9	4	10
46	1	4	8	8	10
47	2	4	8	8	10
48	2	4	6	5	10
49	1	4	7	7	10
50	1	4	1	1	9
51	1	4	1	1	10
52	2	4	7	7	9
53	1	4	2	2	9
54	1	4	7	3	9
55	1	4	8	8	10
56	1	4	8	6	10
57	1	4	10	8	10
58	1	4	8	4	10
59	2	4	6	1	10
60	1	4	9	4	10
61	2	5	7	7	10
62	1	5	4	4	10
63	2	5	5	5	10
64	1	5	7	7	10
65	1	5	5	5	10
66	1	5	9	9	10
67	2	5	10	8	10
68	1	5	10	10	10
69	1	5	8	8	10
70	1	5	8	7	10
71	1	5	6	6	10
72	2	5	9	9	10
73	2	5	6	1	10
74	1	5	6	5	10
75	1	5	8	7	10
76	1	6	6	6	10
77	1	6	7	7	10
78	2	6	8	8	10
79	1	6	8	8	10
80	1	6	10	10	10
81	1	6	9	9	10
82	1	6	6	8	10
83	2	6	8	6	10
84	2	6	9	6	10
85	1	6	9	6	10
86	2	6	7	8	10
87	1	6	9	7	10
88	2	6	10	10	10
89	2	6	10	10	10

90	2	6	8	8	10
----	---	---	---	---	----

<i>Αριθμηση</i>	<i>Μίμ./φων. (-ου)</i>	<i>A>M/μορφ. (-ου)</i>	<i>A>M/φων. (-ου)</i>	<i>Αυθόρ./μορφ. (-ιου)</i>
1	8	5	5	2
2	9	7	7	1
3	10	3	3	4
4	9	5	5	1
5	10	4	5	1
6	2	2	2	0
7	9	8	8	1
8	6	2	3	2
9	6	1	3	3
10	5	3	4	3
11	5	4	3	8
12	3	7	2	10
13	6	5	4	8
14	5	4	3	8
15	5	3	4	3
16	10	4	6	7
17	10	5	6	2
18	10	2	2	4
19	10	1	1	9
20	10	6	6	6
21	9	6	6	4
22	7	3	3	3
23	10	4	5	8
24	10	2	5	8
25	10	1	6	5
26	10	2	4	2
27	7	1	4	10
28	10	2	5	8
29	10	2	7	1
30	10	1	1	10
31	10	2	6	6
32	10	2	5	9
33	9	4	5	5
34	9	4	6	3
35	10	3	4	5
36	10	7	8	10
37	10	1	1	10
38	10	3	3	10
39	8	0	0	9

40	9	5	5	5
41	10	5	5	5
42	6	2	2	3
43	10	3	3	9
44	10	5	7	6
45	8	1	5	6
46	10	2	2	8
47	10	2	2	1
48	10	4	5	9
49	10	3	3	7
50	9	8	8	9
51	10	9	9	0
52	9	2	2	9
53	9	8	8	1
54	9	2	5	8
55	10	2	2	10
56	10	2	4	9
57	10	0	2	10
58	9	2	5	9
59	9	4	8	6
60	10	1	6	5
61	10	3	3	10
62	10	6	6	0
63	10	5	5	5
64	10	3	3	8
65	10	5	5	4
66	10	1	1	9
67	10	0	2	10
68	10	0	0	9
69	10	2	2	7
70	10	8	7	8
71	10	4	4	5
72	10	1	1	8
73	9	4	8	6
74	10	4	5	9
75	10	2	3	9
76	10	4	4	10
77	10	3	3	9
78	10	2	2	10
79	10	2	2	10
80	10	0	0	8
81	10	1	1	9
82	10	4	2	10
83	10	2	4	5
84	10	1	4	10

85	10	1	4	8
86	10	3	2	4
87	10	1	3	10
88	10	0	0	10
89	10	0	0	10
90	10	2	2	8

Βιβλιογραφία

- Abbadie, M. (1978). *Τα παιδιά από 4 ως 5 χρονών στο νηπιαγωγείο, πλήρης οδηγός για το νηπιαγωγείο*. Μετάφραση Κρασανάκης, Γ., Βαμβούκας, Μ., εκδόσεις Δίπτυχο, Αθήνα
- Alexiadou, A. (1999): *On the Syntax of Nominalization and Possession*. Remarks on Patterns of Ergativity. Habilitationsschrift. University of Potsdam.
- Anderson, K., G. (1997). *Gender bias and special education referrals*. Annals of Dyslexia, 47, 151-162.
- Arvaniti, A. (1991). *'The Phonetics of Modern Greek Rhythm and its Phonological Implications'*, Ph. D. dissertation (Cambridge University)
- Arvaniti, A. (2000). *'The Acoustics of Stress in Modern Greek'*, Journal of Greek Linguistics, 1: 9-39
- Bauman – Waengler, J., (2011). *Articulatory and Phonological Impairments, A Clinical Focus*, 4th Edition
- Bishop, D.V.M. (1999). *Uncommon Understanding: Disorders of Language Comprehension*
- Bloom, L. (1973). *One word at a time: The use of single word utterances before syntax*. The Hague, The Netherlands: Mouton
- Bloom, L., Lahey, M. (1978). *Language development and language disorders*. New York: John Wiley & Sons
- Bloomfield, L. (1933). *Language*. New York: Holt, Rinehart and Winston.
- Brown, R., W. & Bellugi, U. (1964). *Three processes in the child's acquisition of syntax*. Harvard Educational Review 34,133-151
- Christofidou, A. (1998). *Number or case first? Evidence from modern Greek*. In A. AKsu-koc, E. Erguvanli Taylan, Asumru Ozsoy & A. Kuntay (Eds), Perspectives on language acquisition. Selected papers from the VIIth International Congress for the study of Child Language (pp.46-59)
- Cole, P. (1982). *Language Disorders in Preschool Children*. Englewood Cliffs: Prentice-Hall
- DeCasper, A. (1992). *Πως επηρεάζουν οι προγεννητικές ακουστικές εμπειρίες τη μεταγεννητική αντίληψη*. Στο Γ. Κουγιουμουτζάκης (εκδ.) (υπο έκδοση) Πρόοδοι στην Αναπτυξιακή Ψυχολογία των Πρώτων Χρόνων, Ηράκλειο: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης.
- Dore, J. (1975). *Holophrases, speech acts and language universals*. Journal of Child Language, 3, 22-39
- Duffy, Joseph, R. (2012). *Νευρογενείς κινητικές διαταραχές ομιλίας: υποστρώματα, διαφορική διάγνωση και αντιμετώπιση*. Επιμέλεια ελληνικής έκδοσης Νάσιος, Γ., Ιγνατίου, Μ., μετάφραση Βοριαδάκη, Ε., Ερκοτίδου, Σ. [Motor speech disorders], Αθήνα: εκδόσεις Πασχαλίδης Π.Χ.
- Edwards J., Beckman M., E. & Munson B., (2004). *The interaction between vocabulary size and phonotactic probability effects on children's production accuracy and fluency in nonword repetition*. Speech, Language and Hearing Research, 47, 421 – 36

- Eilers, R., Gavin, W. & Wilson, W. (1979). *Linguistic experience and phonemic perception in infancy*. Child Development, 50, 14-18
- Eisenbeiss, S. (2000). *The acquisition of the DP in German child language*. In M - A. Friedemann & L. Rizzi (Eds.), *Acquisition of syntax. Issues in comparative developmental linguistics*. London: Blackwell
- Fenson, L., Dale, P. S., Reznick, J. S., Bates, E., Thal, O. J., & Petnick, S. J. (1994). *Variability in early communicative development*. Monographs of society for Research in Child Development, 59 (5 serial No 242)
- Freed, Donald, B. (2000). *Motor speech disorders: diagnosis and treatment*. Africa: Singular
- Fromkin, V., Rodman, R., Hyams, N. (2008). *Εισαγωγή στη μελέτη της γλώσσας. Επιστημονική Επιμέλεια στα Ελληνικά: Ξυδόπουλος Ι. Γ., εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα*
- Giouvani E., (2004). *Teachers' perception of the prevalence of communication disorders in greek pre-school children*. Manchester Metropolitan University
- Goldsmith, J. (1976). *Autosegmental phonology*. Ph.D. dissertation, MIT. [Published 1979, Garland Press, New York]
- Guilfoyle, E., Noonan, M. (1992). *Functional categories and language acquisition*. Canadian Journal of Linguistics, 37, 241, 272
- Hallyday, M.A.K. (1975). *Learning How To Mean: Explorations in the Development of Language*. London: Edward Arnold
- Hannahs, S. J. (2001). *Morphophonology*. Elsevier Science Ltd.
- Harley, T. (2008). *Η ψυχολογία της γλώσσας, Από την πράξη στη θεωρία*. Εκδόσεις: University Studio Press. Θεσσαλονίκη.
- Hayes, B. (2009). "Morphophonemic Analysis" *Introductory Phonology*, pp. 161-185. Blackwell Helm).
- Holt, D., E. (ed.), (2003). *Optimality Theory and language change*. Kluwer: Dordrecht.
- Horrocks, G., Stavrou, M. (1987). *Bounding theory and Greek syntax: evidence for wh-movement in NP*. In: Journal of Linguistics 23, 79-108.
- Ingram, D. (1989). *Phonological disability in children* (2nd ed.). San Diego, CA: Singular Publishing
- Jacks, A., Marquardt, T., P., & Davis, B., L. (2006). *Consonant and syllable structure patterns in childhood apraxia of speech: Development change in three children*. Journal of Communication Disorders, 39 (6), 424-441
- Jacobson, R. (1941/1968). *Child Language, Aphasia and Phonological Universals*, The Hague: Mouton
- Joseph, B., D. & Philippaki-Warbuton, I. (1987). *Modern Greek*. Groom Helm Descriptive Grammars Series. Ανατ. Λονδίνο και Νέα Υόρκη

- Kiparsky, P. (1982). *From cyclic to lexical phonology*. In: van der Hulst H, Smith N (eds.) *The Structure of Phonological Representations*. Foris, Dordrecht, Netherlands
- Law J., Boyle J., Harris F., Harkness A. & Nye C., (2000). *Prevalence and natural history of primary speech and language delay: findings from a systematic review of the literature* *International Journal of Language and Communication Disorders*. Vol. 35(2)
- Lieberman, P. (1980). *On the development of vowels productions in young children*. In G. Yeni-Komshian, J. Kavanagh & C. A. Ferguson (Eds.), *Child phonology*, Vol. 1: Production. New York: Academic Press.
- Lise Eliot (2009). *Pink brain, blue brain: How Small Differences Grow into Troublesome Gaps – and What We Can Do About It*, Houghton Mifflin Harcourt
- Maccoby, E.E. & Jacklin, C.N., 1974. *The psychology of sex differences*. Stanford: Stanford University Press.
- Macken, M., A. (1986). *Phonological development: a cross-linguistic perspective*. Fletcher & Garman (eds.)
- Malikouti – Drachman, Angeliki (1970). *Μετασχηματιστική μορφολογία του Νεοελληνικού Ονόματος* [Transformational Morphology of the Modern Greek Noun]. Athens: Philekpedeftiki Etaireia
- Marcus, G., Ullman, M., Pinker, S., Hollander, M., Rosen, T., & Xu, F. (1992). *Overregularization in language acquisition*. Monograph of the Society for Research in Child Development, 57, 1 - 182)
- Marinis, T. (2002). *Acquiring the possessive construction in Modern Greek*. In I. Lasser (Ed.), *The process of language acquisition*. Frankfurt/Berlin: Peter Lang
- Marinis, T. (2002). *The Acquisition of the DP in modern Greek*. Amsterdam: John Benjamins
- Marinis, T. (2003). *The acquisition of the DP in modern Greek*. Amsterdam: John Benjamins
- McCarthy, J., (1979). *Formal problems in Semitic phonology and morphology*. Ph. D. dissertation, MIT. [Published 1985, Garland Press, New York]
- McCarthy, J., (1981). *A prosodic theory of nonconcatenative morphology*. *Linguistic Inquiry* 12: 373–418
- McCarthy, J., J. (2002). *A thematic guide to Optimality Theory*. Cambridge: Cambridge University Press
- McCarthy, J., Prince., A. (1986). *Prosodic morphology*. Ms. University of Massachusetts_ Amherst and Brandeis University. [Issued 1996 as Technical Report no. 32, Rutgers Center for Cognitive Science.]
- McMahon, A. (2000a). *Change, chance, and optimality*. Oxford: Oxford University Press
- Mohanan, K., P. (1986). *The Theory of Lexical Phonology*. Reidel, Dordrecht, The Netherlands Potsdam

- Okalidou A., Kambanaros M., (2001). *Teachers perception of communication impairment at screening stage in pre-school children living in Patras*. Greece International Journal of Language and Communication Disorders. Vol. 36, No4
- Olmsted, D. (1971). *Out of the Mouths of Babes*, The Hague: Mouton
- Pine J., Martindale, H. (1996). *Syntactic categories in the speech of young children: the case of the determiner*. Journal of Child Language, 23, 369-395
- Pine, G., Lieven, E., V., M (1997). *Slot and frame patterns and the development of the determiner category*. Applied psycholinguistics, 18, 123-138
- Powers, S. M. (1996). *The growth of the phrase marker: Evidence from subjects*. Unpublished Ph. D, Thesis, University of Maryland
- Prince, A., Smolensky (2004). *Optimality theory*. Oxford: Blackwell
- Radford, A. (1990). *Syntactic theory and the acquisition of English syntax: The nature of early child grammar of English*. Oxford, UK: Basil Blackwell
- Ralli, A (2003). *Morphology in Greek linguistics. The state of the Art*. Journal of Greek Linguistics 4, John Benjamins Publishing Company
- Rodgon, M. (1976). *Single-word Usage, Cognitive Development and the beginning of Combinatorial Speech*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Saussure, F. (1916/1979). *Μαθήματα γενικής γλωσσολογίας*. Αθήνα: Παπαζήσης
- Schwartz, R., G. & Leonard, L., B., (1982). *Do children pick and choose? : An examination of phonological selection and avoidance in early lexical acquisition*. Journal of Child Language
- Shaywitz, S., E., Shaywitz, B., A., Fletcher, J., M. & Escobar, M., D. (1990). *Prevalence of reading disability in boys and girls*. Journal of the American Medical Association, 264, 998-1002.
- Stephany, U (1997). *The acquisition of Greek*. In D. I. Slobin (Ed.), The crosslinguistic study of language acquisition (Vol. 4, pp. 183-333). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum
- Stephany, U. (1985). *The acquisition of Greek*. In D. I. Slobin (Ed.) The crosslinguistic study of language acquisition (Vol.4,pp.183-333) Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum
- Stephany,U.(1985) *Aspekt , Tempus und Modalitat: Zur Entwicklung der Verbalgrammatik in der neugriechischen Kindersprache* [Aspect, tense, and modality: The development of grammar in young Greek children]. Tübingen, Germany: Gunther Narr
- Templin, M. & Darley, F. (1969). *The Templin-Darley Tests Of Articulation* (2nd ed.). Iowa City: University of Iowa
- Theophanopoulou – Kontou, D. (1973). *Acquisition of nouns by children learning Greek as a native language*. Μεταπτυχιακή εργασία, Columns Ohio
- Tomasselo, M. (2003). *Constructing a language. A usage-based theory of language acquisition*. Cambridge, MA: Harvard University Press

Toppelberg, C., & Shapiro, T., (2000). *Language Disorders: A 10-Year Research Update Review*. Journal of American Academy of Adolescent Psychiatry, 39:2, 143-152

Tsimpli, I., M. (1996). *The prefunctional stage of first language acquisition: A crosslinguistic stud*. New York: Garland

Wiese, R. (2006). *Phonology: Overview*. Philips University, Marburg, Germany: Elsevier Ltd

Αγαπίου, Ιωάννου. (2007). *Ανίχνευση φωνολογικών διαδικασιών από τις νηπιαγωγούς σε παιδιά προσχολικής ηλικίας στην Κύπρο*. Πάτρα

Βογινδρούκας Ι., Τσαμουρτζή Ι., Παπαγεωργίου Β. (Ιατροπαιδαγωγικό Κέντρο Βόρειας Ελλάδας Ψυχιατρικό Νοσοκομείο Θεσσαλονίκης), Πρωτόπαπας Α. (Ινστιτούτο Επεξεργασίας του Λόγου) (2004). *Η ανάπτυξη του προφορικού λόγου σε παιδιά προσχολικής ηλικίας: Συχνότητα διαταραχών και επιπτώσεις*

Γιαννοπούλου, Γ. (2014). *Μορφολογία*, από http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/glossology/show.html?id=627

Δαρκαδάκη & Κανιαδάκη. (2006). *Ανίχνευση φωνολογικών διαδικασιών από τις νηπιαγωγούς σε παιδιά προσχολικής ηλικίας στον Δήμο Χανίων*. Πάτρα

Δράκος, Γ. (1999). *Ειδική παιδαγωγική των προβλημάτων λόγου και ομιλίας*. Αθήνα: εκδόσεις Περιβολάκι και Άτραπος

Κατή, Δ. (1992). *Γλώσσα και επικοινωνία στο παιδί*. Αθήνα: Εκδόσεις Οδυσσέας

Κωτσοπούλου, Α. (2007). Σημειώσεις του μαθήματος: *Φωνολογική ανάπτυξη και Διαταραχές*. ΑΤΕΙ Πάτρας, τμήμα Λογοθεραπείας

Λεβαντή, Ε., Κιρπότην, Λ., Καρδαμίτση, Ε., Καμπούρογλου, Μ. (1998). *Η φωνολογική εξέλιξη των παιδιών στην Ελλάδα*. Αθήνα: Πανελλήνιος Σύλλογος Λογοπεδικών Renfrew, K. (1995). *Word Finding Vocabulary Test* (4η έκδοση). Winslow

Μακράκης, Β., Γ. (2005). *Ανάλυση δεδομένων στην επιστημονική έρευνα με τη χρήση του SPSS*. Γ' έκδοση, Αθήνα, Εκδόσεις Gutenberg

Οκαλίδου, Α. (2008). *Ομιλία: Ανάπτυξη και διαταραχές τεμαχιακής δομής*. Στο: Νικολόπουλος, Δ. (επιμ.). *Γλωσσική ανάπτυξη και διαταραχές*. Αθήνα.

Ομάδα Έρευνας Πανελλήνιος Σύλλογος Λογοπεδικών (1995). *Δοκιμασία Φωνητικής και Φωνολογικής Εξέλιξης*. Αθήνα: ΠΣΛ

Παπαθεοδώρου Β., (2006). *Η άποψη των νηπιαγωγών για τις φωνολογικές διαταραχές των παιδιών σε δήμο του Νομού Αττικής*. Πάτρα.

Πήτα, Ρ. (1998). *Ψυχολογία της γλώσσας*. Αθήνα: εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα

Πρωτόπαπας, Α. Χ., (2008). *Η ανάπτυξη της αντίληψης της ομιλίας*. Στο: Νικολόπουλος, Δ. (επιμ.). *Γλωσσική ανάπτυξη και διαταραχές*. Αθήνα.

Ράλλη, Α. (2001). *Δομή και σχηματισμός λέξεων της Κοινής Ελληνικής*. Περιοδικό Μέντορας, Ειδικό τεύχος 4. Αθήνα, Παιδαγωγικό ινστιτούτο

Ράλλη, Α. (2005). *Μορφολογία*. Αθήνα, εκδόσεις Πατάκη.

Ράλλη, Α. (2008). *Η μορφολογία ως αυτόνομο τμήμα της γραμματικής*. Ελληνικά γράμματα

Φιλιππάκη-Warburton, Ε. (1992). *Εισαγωγή στη θεωρητική γλωσσολογία*. Αθήνα, Εκδόσεις ΝΕΦΕΛΗ